

KONDA

30 Mart

Yerel Seçimler Sonrası Sandık ve Seçmen Analizi

16 Nisan 2014

KONDA

ARAŞTIRMA VE DANIŞMANLIK

İÇİNDEKİLER

1. SUNUŞ.....	5
2. YEREL SEÇİMDE PARTİLER ARASI OY KAYMALARI	9
2.1. Yerel Seçim – Genel Seçim Tercih Kaymaları	9
2.2. 2011 Oylarından Bu Yana Tercih Değişiklikleri	11
2.3. 2009 Oylarından Bu Yana Tercih Değişiklikleri	13
3. SEÇMENLERİN DEMOGRAFİK PROFİLİ	15
3.1. Temel Demografi	15
3.2. Hayat Tarzı	24
3.3. Durum Algısı	31
3.4. Yolsuzluk İddialarını Değerlendirme	34
3.5. Oy Tercih Sebebi	36
3.6. Oy Verme Şekli	37
3.7. Bu seçimde ilk defa oy kullananlar kimler?	38
3.8. Oy Kullanmayanlar	40
4. NEDEN OY VERİYORLAR?	45
4.1. Ak Parti Seçmeni Algısı	46
4.2. CHP Seçmeni Algısı	48
4.3. MHP Seçmeni Algısı	50
5. SANDIK SONUÇLARI	51
5.1. Seçimlere Katılım Oranları	56
5.2. Büyükşehirler ve İller	58
5.3. Bölgelere Göre Oy Dağılımları	64
5.4. İlçe Bazında Dağılım	67
6. SİYASİ REKABET EKSİKLİĞİ	71
6.1. İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi*	71
6.2. Haritalarla Partilerin 2011-2014 Oy Farkları	71
7. ARAŞTIRMANIN KÜNYESİ.....	77
7.1. Araştırmanın Genel Tanımı	77
7.2. Örneklem	77

1. SUNUŞ

Bu rapor 30 Mart 2014 yerel seçimlerinin resmi olmayan sonuçlarının analizi ile 22-23 Mart 2014 tarihinde yapılmış KONDA araştırmasının bulgularına dayanmaktadır.

Seçim tarihinden bir hafta önce gerçekleştirdiğimiz araştırma herhangi bir kurum veya müşteri için gerçekleştirilmemiş, sadece kendi özkaynağımızla finanse edilmiş bir çalışmadır. Yalnız kamuoyuyla paylaşmak amacıyla hazırlanan araştırmada, 33 ile bağlı 173 mahalle ve köyde 3 bin 67 kişiyle yüzyüze görüşülmüştür.

Görüşülen kişilerin, oy eğilimini belirlemek amacıyla çeşitli soruları cevaplaması ve anket formunun içine basılan oy pusulası örneğinde oy vereceği partiyi işaretlemesi istenmiştir. Toplumun önceki anket çalışmalarıyla sahip olduğumuz demografik özelliklerine ve çeşitli toplumsal olaylardaki davranışlarına ait verilerle son araştırma verileri karşılaştırılarak çalışmanın güvenilirliği ölçülmüştür.

Hata payı yüzde 95 güven aralığında $\pm 1,8$ olan araştırmanın sonucu aşağıdaki tabloda görülmektedir.

KONDA Yerel Seçim Araştırması Sonucu ⁽¹⁾	
Parti	22-23 Mart
Ak Parti	46
CHP	27
MHP	15
BDP	7
Diğer partiler	5
Toplam	100

2014 seçim sonuçları ile yukarıdaki tablo ve diğer KONDA Barometre araştırmaları birlikte incelendiğinde, 28 Mart 2014 tarihinde kamuoyuna da açıkladığımız değerlendirmelerimiz, gelinen nokta ve gelecek günlerin sorunları hakkındaki yorumumuz aşağıda sunulmaktadır:

1- Aşağıdaki grafikten de görüldüğü gibi, 2012 başlarında yüzde 54'ün üstüne çıkan Ak Parti, aradan 24 ay geçtiğinde yüzde 46'ya inmiştir. Son iki yıla baktığımızda yeni anayasa yapım süreci, Suriye, Gezi olayları, 17 Aralık operasyonu ve açılım süreci gibi yönetilemeyen ve çokça tartışmalara neden olan birçok hayati sürecin bir arada yaşandığı hatırlanacaktır.

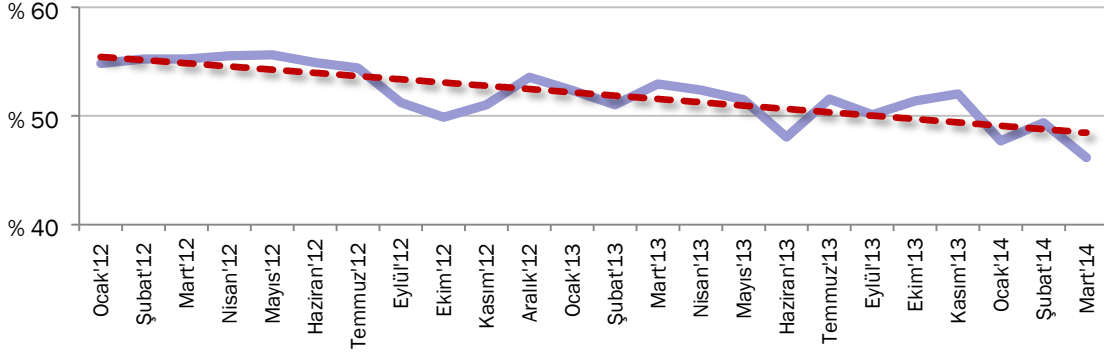
⁽¹⁾ *Büyükşehir olan 30 ilde ilçe belediye meclisi üyeliği seçimi ile 51 ilde İl Genel Meclisi Üyeleri seçimi yüzdelerinin ağırlıklı ortalamasıdır.*

Yıllardan beri bugün yarın çıkacak denilen ve beklenen düzenlemelerde ayak sürümeler, ülkemizin "demokratik hukuk devleti" sınıfına girmesini engellemiştir.

Kürt sorunu, yalnızca Kürtlerin sorunu gibi gösterilmek istenmektedir; oysa Kürt Meselesi Türkiye'nin sorunlarının özeti ve kaynağıdır.

Ak Parti'nin 2 yıllık oy seyri ve eğilim çizgisi

Ak Parti seçim sonrasında, kendi içinde tartışarak, yerinden yönetim, ifade ve örgütlenme özgürlüğü, yargı reformu ve hukuk devleti reformlarıyla tanımladığı "Yeni Türkiye" kurulmasına karar vermelidir.

2- 2002 seçimleri sonrasında Ak Parti'nin ekonomik ve yönetim alanındaki uygulamaları karşısında, CHP ve MHP'nin, eski ve romantik söylemlerini bırakıp, tutarlı bir program oluşturamamaları bu tablonun başlıca sorumlusudur.

Sık sık 1971-2002 arasındaki siyasal istikrarsızlığı hatırlatan bu boşluğun doldurulması gereği bir türlü ciddiye alınmamış, bu duruma siyasal strateji ve taktiklerdeki hatalar da eklenerek, ülke siyasal rekabet boşluğu içinde on yıl geçirmiş, iktidarın yozlaşmasına ve kalite kaybına yol açmıştır.

3- 1977 seçiminde sonuçları görülen ve artmasında iktidar partisi liderinin siyasal yarar gördüğü laik- dindar muhafazakar hayat tarzı kutuplaşması, bugünlere kadar artarak gelmiştir. Başlangıçta laik-muhafazakar ekseninde oluşan kutuplaşma, bu ayırım ekseninden uzaklaşmadan, 2011 seçiminden sonra, Ak Parti karşıtlığı-yandaşlığı biçimine dönüşmüştür. 2013 sonbaharından itibaren bugünlere kadar, siyasal olsun veya olmasın, her türlü olay bu kutuplaşmaya bağlı kalınarak izlenmiş, değerlendirilmiş, karşı çıkılmış veya savunulmuştur. Cemiyetimizi kemiren kutuplaşma halkın çok büyük oranını esir almıştır.

4- Bugün verilmekte olan siyasal karar, yolsuzluğun "onaylanması" veya "mazeret görülmesi" olarak anlaşılmalıdır. Son üç ayın Barometre raporlarında 17 Aralık olaylarında söz konusu olan yolsuzluk iddialarına inananların sayısının yüzde 77 olduğu görülecektir.

Ak Parti'ye oy verenlerin büyük kesimiye "kondurmamakta" ve söylenenlerin "komplo" olduğuna inanmakta ve hatta güvenmektedir; küçük bölümü ise söylenenlere inanmakta ve "herkes yapıyor" diye mazur görmektedir.

Seçmenleri, "komplo" ve "uydurma" kanısına muhalefet boşluğu itmektedir. Bir başka deyişle, seçmeni bağlı olduğu "taraf" veya "kutbu" değiştirmenin riskleriyle başbaşa bırakmaktadır.

5- Halkın büyük kesimi, kendilerinin "laikler" veya "Ak Parti karşıtları" tarafından eskiden beri küçümsendiği ve dışlandığı kanısındadır. Buldukları yeri bırakmaları ve karşı tarafa geçmeleri halinde bu ayrımcılığın biteceğine dair herhangi bir işaret de yoktur.

Diğer tarafın sorunu da farklı değildir. Ak Partili seçmenlerin, yöneticilerin ve muhafazakar toplum önderleri de, hayat tarzına karışılma endişesi içinde bulunan milyonları anlamalıdır.

6- Hangi tarafta ve hangi düşüncede olursa olsun, Ak Parti'ye oy vermeyenlerin, bu memleketin çoğunluğu olduklarını bilerek "Ak Partili seçmeni" tanımaya çalışmaları; Ak Partili seçmenin ihtiyaç ve talepleri bilinmeden ve Ak Parti'nin yaptıklarını yok sayarak bir sonuç alınamayacağı bilinmelidir.

Toplumun kanaat önderlerinin, sivil toplum yöneticilerinin, siyasetle ilgilenenlerin ve iş yönetenlerin, kısaca ilgili herkesin tüm toplumun ihtiyaç ve taleplerini, değer ve duyarlıklarını bir kez daha soğukkanlıca düşünmeleri gerekir.

Yukarıda aktardığımız bulgu ve yorumların hangi veri ve analizlere dayandırılarak ortaya çıkartıldığının ipuçlarını raporun tamamında görebileceksiniz.

Yararlı olması dileğiyle...

2. YEREL SEÇİMDE PARTİLER ARASI OY KAYMALARI

2.1. Yerel Seçim – Genel Seçim Tercih Kaymaları

Bu ve sonraki bölümde değerlendirmeler 30 Mart yerel seçimlerinden bir hafta önce gerçekleştirilmiş KONDA araştırmasına dayanmaktadır.

22-23 Mart araştırmasının bulguları üzerinden genel seçim tercihlerinden, yerel seçim tercihlerine olan oy kaymaları 1000 SEÇMEN üzerinden aşağıdaki tabloda görülmektedir. Tabloda, araştırma evreni her zaman yapıldığı gibi 100 üzerinden değil, 1000 üzerinden değerlendirilmektedir. Bu yöntemle, oy kayışlarındaki ufak hareketler de tespit edilebilmektedir.

Tablonun en belirgin özelliği toplam oylara bakıldığında yerel seçim ile genel seçim arasında 30 Mart haftası için çok özel bir farklılaşma olmamasıdır. Fakat detaylara inildiğindeyse dikkate değer kayışlar olduğu görülmektedir.

Yerel seçimde 1000 seçmen içindeki Ak Parti'ye oy vereceğini söyleyen 414 kişinin 363'ü 30 Mart'ta genel seçim olsaydı da yine Ak Parti'ye oy vereceğini söylemektedir. Ak Parti yerel seçim oyunu 100 kabul ettiğimizde, yüzde 88'ini yine kendi seçmenlerinden almaktadır. Yerel seçim için Ak Parti'ye diğer partilerden çok küçük kayışlar olmakla beraber yerel seçim oyunun yüzde 8'i genel seçim tercihini belirlemediği kararsız seçmenlerden gelmektedir.

Yerel seçim tercihi	Genel seçim tercihi							
	Ak Parti	CHP	MHP	BDP/HDP	Diğer P.	Kararsız	Oy kull.	Toplam
Ak Parti	363	5	4	3	2	33	2	414
CHP	5	201	9	1	4	20	3	243
MHP	9	4	101		1	19	1	135
BDP	2	1		55	1	3	1	63
Diğer p.	6	6	2		20	9	2	45
Kararsız	2					13		16
Oy kull.	18	9	6		1	39	12	84
Toplam	410	224	123	59	27	137	21	1000

Yerel seçimde CHP'ye oy vereceğini söyleyen 1000 seçmen içindeki 243 seçmenin 201'i genel seçim olsaydı da CHP'ye oy verecektir ki bu CHP yerel seçim oyunu 100 kabul ettiğimizde yüzde 83 demektir. CHP yerel seçim oyunun yüzde 8'i genel seçim için kararsız olan seçmenlerden, yüzde 3'de MHP seçmenlerinden gelmektedir.

Yerel seçim tercihi	Genel seçim tercihi							
	Ak Parti	CHP	MHP	BDP/HDP	Diğer P.	Kararsız	Oy kull.	Toplam
Ak Parti	88	1	1	1	1	8	1	100
CHP	2	83	4		2	8	1	100
MHP	7	3	75			14	1	100
BDP	3	2	1	87	1	5	1	100
Diğer p.	13	13	6	1	44	19	5	100
Kararsız	10	2			2	85		100
Oy kull.	21	11	7		1	46	14	100
Türkiye	41	22	12	6	3	14	2	100

Yerel seçimde MHP'ye oy vereceğini söyleyen 1000 seçmen içindeki 135 seçmenin 101'i genel seçim olsaydı da MHP'ye oy verecektir ki bu MHP yerel seçim oyunu 100 kabul ettiğimizde yüzde 75 demektir. MHP yerel seçim oyunun yüzde 14'ü genel seçim için kararsız olan seçmenlerden, yüzde 7'si de Ak Parti seçmenlerinden gelmektedir.

Bu oy kayışlarından ortaya çıkartabileceğimiz anlam şudur:

- **30 Mart'ta CHP-MHP arasında kamuoyunda seçim öncesi iddia edildiği gibi Türkiye genelinde kayda değer oranlarda birbiri arasında geçişken olmamaktadır. Bununla birlikte bazı illerde CHP-MHP arasında oy kaymaları mevcuttur.**
- **Ak Parti seçmeninden MHP'ye kayış, CHP-MHP oy geçişkenliğinden daha yüksektir.**

2.2. 2011 Oylarından Bu Yana Tercih Değişiklikleri

2011 Genel seçimlerindeki tercihlere göre değişikliklere baktığımızda dikkate değer oy kaymalarına olduğu görülmektedir. Aşağıdaki tablo yine 1000 seçmen üzerinden hazırlanmıştır.

2011'de Ak Parti'ye oy veren 1000 seçmen içindeki 478 seçmenin 353'ü 30 Mart'ta da yine Ak Parti'ye oy vermektedir. Bu Ak Parti'nin 2011 seçmenlerinin yüzde 76'sıdır. Yani Ak Parti 2011 seçmenlerinden yüzde 24'ünü kaybetmiştir. Bu yüzde 24 Ak Parti seçmeninin yüzde 6'sı CHP'ye, yüzde 6'sı MHP'ye kaymış, yüzde 7'si ise 30 Mart için oy kullanmayacağını söylemektedir.

30 Mart Ak Parti oyunu 100 kabul ettiğimizde ise Ak Parti oyunun yüzde 85'i yine kendi seçmenlerinden gelirken, yüzde 6'sı ilk kez oy kullanacak seçmenlerden, yüzde 4'ü 2011'de oy kullanmayan seçmenlerden gelmektedir.

Yerel seçim tercihi	2011 Genel seçim oyu								
	Ak Parti	CHP	MHP	BDP	Diğer P.	Yaşım küçük	Oy kullanmadı	Boş oy verdim	Toplam
Ak Parti	353	8	8	4	3	23	16	2	414
CHP	28	172	14	1	5	14	9	2	243
MHP	29	8	75		2	14	7	2	135
BDP	4	2	1	44	1	10	2		63
Diğer p.	18	8	3		10	1	3	1	45
Kararsız	6	1	2		1	1	3	2	16
Oy kull.	35	12	9	1	2	6	11	3	84
Toplam	478	209	111	47	23	69	50	12	1000

CHP-MHP arasında oy kayması gözüküyor

30 Mart'ta 1000 seçmen içinde 243 kişi olan CHP seçmenlerinin 172'si 2011'de de CHP'ye oy vermişti. Bu 30 Mart CHP oyunu 100 kabul ettiğimizde yüzde 70 oranına gelmektedir ki bu CHP'nin 30 Mart oyunun yüzde 30'unun yeni kazanılan seçmenler olduğu anlamına gelmektedir. Yüzde 30'luk CHP yeni oyunun 11'i 2011 Ak Parti seçmenlerinden, yüzde 6'sı 2011 MHP seçmenlerinden, 6'sı ilk kez oy kullanacak seçmenlerden, yüzde 4'ü 2011'de oy kullanmayan seçmenlerden gelmektedir.

Yerel seçim tercihi	2011 Genel seçim oyu								
	Ak Parti	CHP	MHP	BDP	Diğer P.	Yaşım küçük	Oy kullanmadı	Boş oy verdim	Toplam
Ak Parti	85	2	2	1	1	5	4	1	100
CHP	11	70	6		2	6	4	1	100
MHP	21	6	55		1	10	5	1	100
BDP	6	4	1	69	2	16	3	1	100
Diğer p.	40	19	7	1	22	3	6	2	100
Kararsız	40	8	10	2	4	6	17	13	100
Oy kull.	45	16	11	1	3	8	14	4	100
Türkiye	48	21	11	5	2	7	5	1	100

30 Mart'ta 1000 seçmen içinde 135 kişi olan MHP seçmenlerinin 75'i 2011'de de MHP'ye oy vermişti. Bu 30 Mart MHP oyunu 100 kabul ettiğimizde yüzde 55 oranına gelmektedir ki bu MHP'nin 30 Mart oyunun yüzde 45'inin yeni kazanılan seçmenler olduğu anlamına gelmektedir. Yüzde 45'lik MHP yeni oyunun 21'i 2011 Ak Parti seçmenlerinden, yüzde 6'sı 2011 CHP seçmenlerinden, 10'u ilk kez oy kullanacak seçmenlerden, yüzde 5'i 2011'de oy kullanmayan seçmenlerden gelmektedir.

Bu oy kaymalarının anlamı şudur:

- **Ak Parti 2011'e göre oy kaybetmiştir.**
- **30 Mart'ta kamuoyunda seçim öncesi iddia edildiği gibi CHP-MHP arasında kayda değer oranlarda birbirlerine oy kayması olmadığı bir kez de bu tabloda görülmektedir.**
- **Buna karşılık Ak Parti seçmeninden MHP'ye kayan oyların, CHP-MHP oy geçişkenliğinden daha yüksek olduğu bu tabloda da teyit edilmektedir.**

2.3. 2009 Oylarından Bu Yana Tercih Değişiklikleri

Aşağıdaki tablo yine 1000 seçmen üzerinden hazırlanmıştır. 1000 seçmen içinde 30 Mart'ta Ak Parti'ye oy veren 414 kişinin 316'sı 2009'da da Ak Parti'ye oy vermişti. Ak Parti'nin 30 Mart oyunu 100 kabul edersek yüzde 76'sı 2009'da da yine Ak Parti'ye oy vermişken, yüzde 8'i 2009'da henüz seçmen olmadığı için oy veremeyen yeni seçmenlerden, yüzde 6'sı da 2009 da oy kullanmayan seçmenlerden gelmektedir.

Yerel seçim tercihi	2009 Yerel seçim oyu								
	Ak Parti	CHP	MHP	BDP	Diğer P.	Yaşı küçük	Oy kullanmadı	Boş oy verdim	Toplam
Ak Parti	316	12	15	6	8	32	25	2	414
CHP	25	157	12		9	22	16	2	243
MHP	27	6	72	1	4	17	9	1	135
BDP	2	2	1	39		13	5		63
Diğer p.	15	8	4		9	4	5		45
Kararsız	6	2	1			1	2	1	16
Oy kull.	33	13	6	1	2	8	14	3	84
Toplam	430	196	112	46	32	98	76	10	1000

30 Mart'taki CHP oyunu 100 kabul ettiğimizde 2009'daki seçmenlerinin yüzde 64'ünü oluştururken, yüzde 10'unun Ak Parti'den, yüzde 9'unun yeni seçmenlerden ve yüzde 7'sinin 2009'da oy kullanmayanlardan geldiği görülmektedir.

30 Mart'taki MHP oyunu 100 kabul ettiğimizde ise yüzde 53'ünün 2009'da da yine MHP seçmeni olduğu, yüzde 20'sinin Ak Parti seçmeni, yüzde 13'ünün yeni seçmenlerden ve yüzde 6'sının da 2009'da oy kullanmayanlardan geldiği görülmektedir.

Oy kullanmayacak her 100 seçmenin 42'si 2009'da Ak Parti seçmeniydi.

Yerel seçim tercihi	2009 Yerel seçim oyu								
	Ak Parti	CHP	MHP	BDP	Diğer P.	Yaşı küçük	Oy kullanmadı	Boş oy verdim	Toplam
Ak Parti	76	3	4	2	2	8	6	1	100
CHP	10	64	5		4	9	7	1	100
MHP	20	4	53	1	3	13	6	1	100
BDP	4	3	1	62	1	21	8		100
Diğer p.	33	17	10		19	10	10	1	100
Kararsız	43	16	9		2	7	16	7	100
Oy kull.	42	16	8	1	3	10	17	3	100
Türkiye	43	20	11	5	3	10	8	1	100

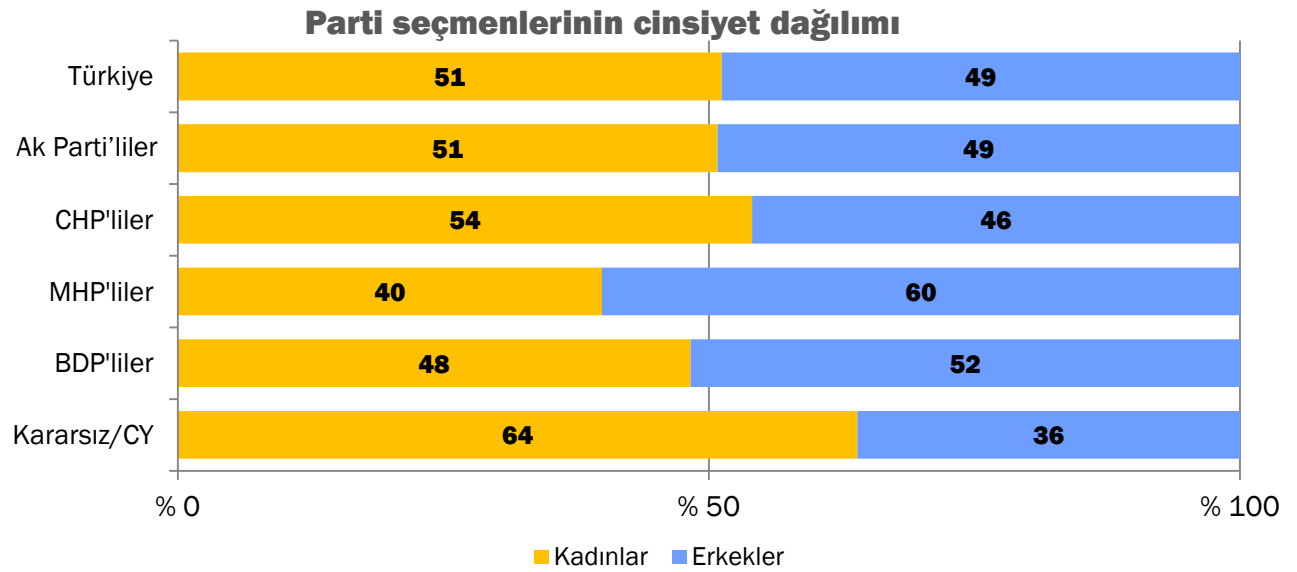

3. SEÇMENLERİN DEMOGRAFİK PROFİLİ

22-23 Mart tarihinde gerçekleştirdiğimiz araştırma kapsamında görüştüğümüz kişilerin siyasi tercihlerinin yanı sıra demografik özelliklerini de tespit etmeye çalıştık. Aşağıda inceleyebileceğiniz veriler ve yorumlar farklı siyasi partilere oy verdiğini belirten seçmen kümelerinin ne tip farklılıkları olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bölümde ayrıca, seçmen profillerinin yanı sıra, farklı demografik kümelerin değişen siyasi tercihleri de gösterilmektedir.

3.1. Temel Demografi

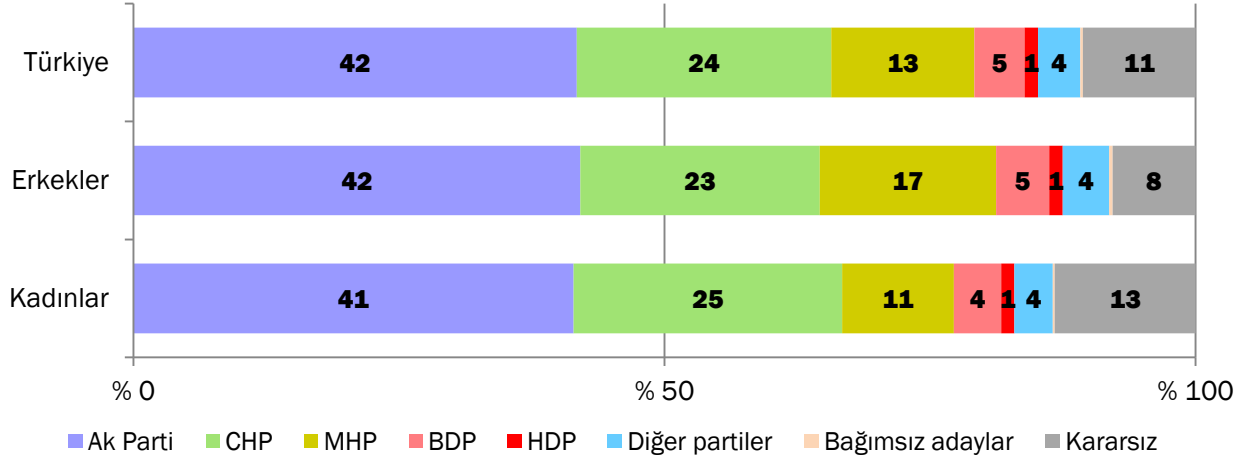
3.1.1. Cinsiyet

MHP'lilerin yüzde 60'ı erkeklerden oluşuyor. Türkiye genelinde her 100 kişiden 13'ü MHP'ye oy vereceğini söylerken, erkekler arasında bu oran her 100 kişinin 17'si. Kadınların ise kararsız olanların yüzde 64'ünü oluşturduğu ve yüzde 13'ünün kararsız olduğu görülüyor.

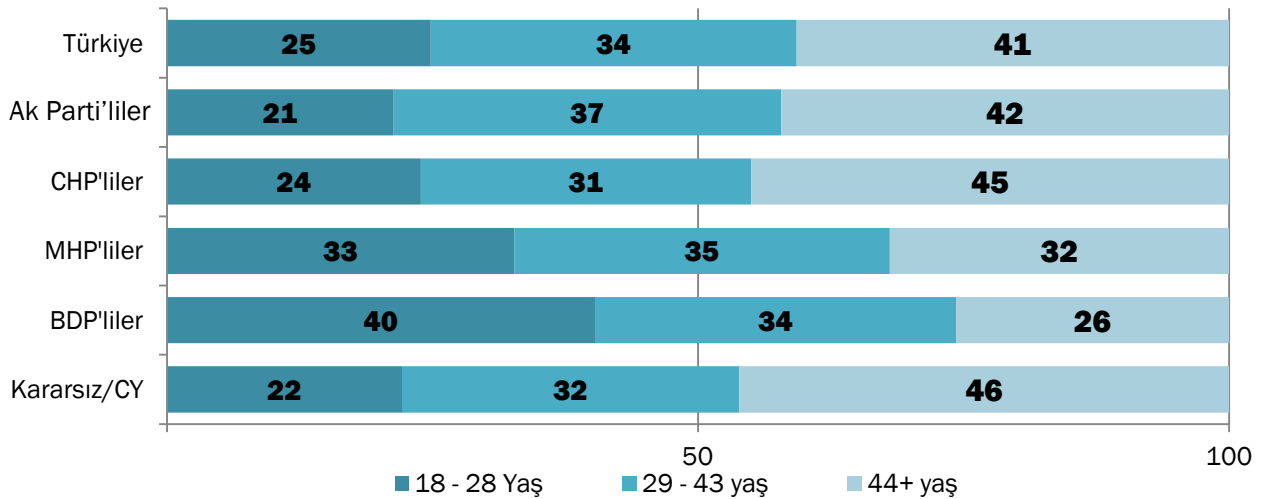

Cinsiyete göre yerel seçim oyu

3.1.2. Yaş

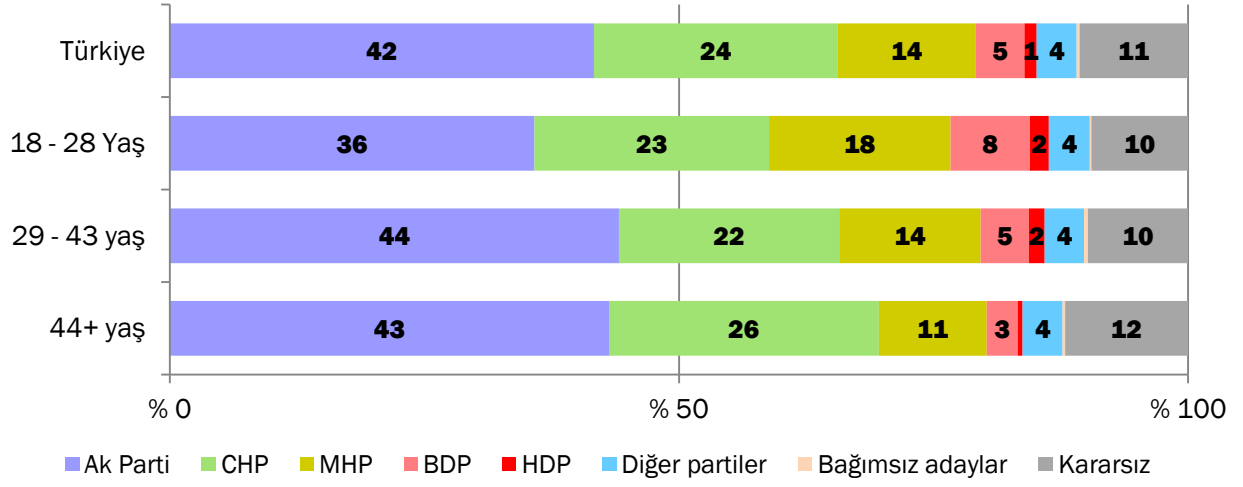
Parti seçmenlerinin yaş dağılımı

MHP ve BDP seçmenleri arasında genç yaş grubunda, yani 18-28 yaş grubu arasında olanlar, Türkiye ortalaması olan yüzde 25'in üzerinde. Nitekim bu yaş grubundakilerin yüzde 18'i MHP'ye ve yüzde 8'i BDP'ye oy vereceğini belirtmiş.

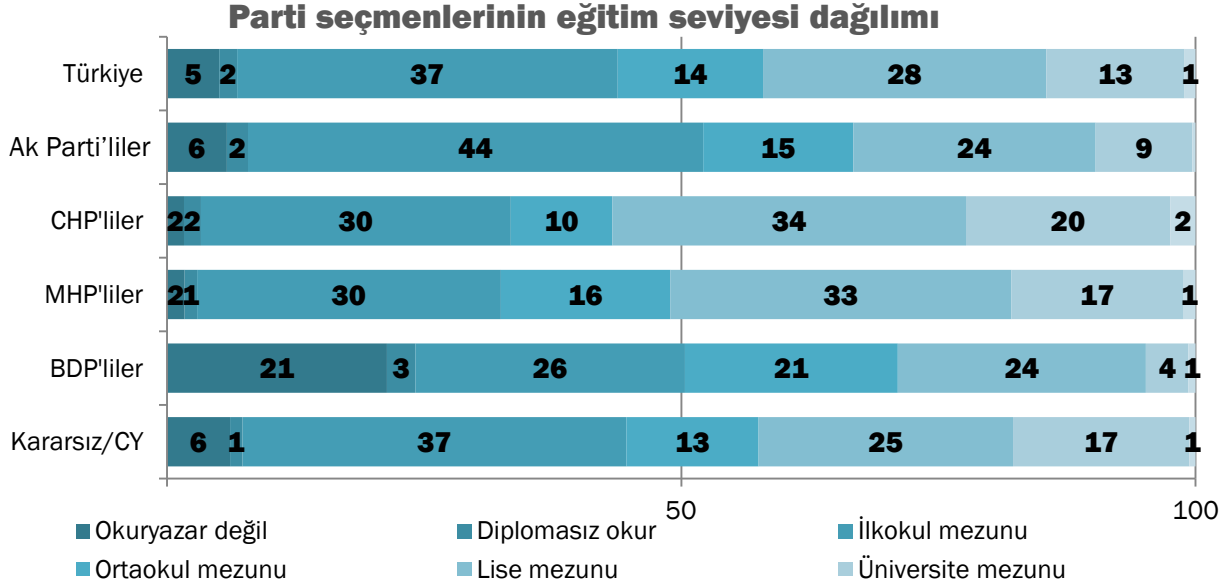
Yaşa göre yerel seçim oyu

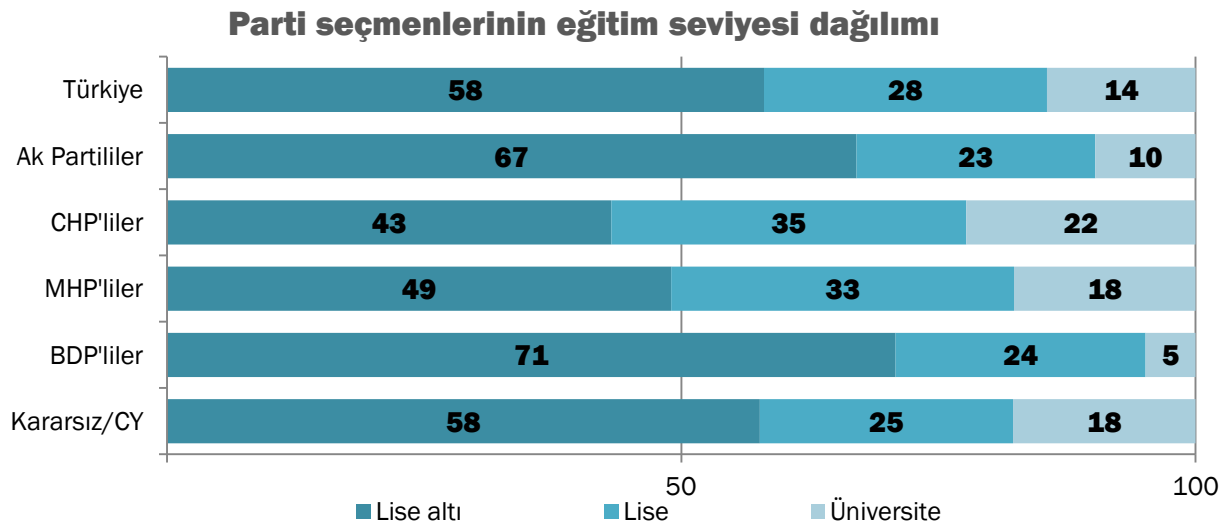

3.1.3. Eğitim durumu

Türkiye’de 18 yaş üstü yetişkin nüfusun yüzde 5’i okuryazar değil, yüzde 37’si ilkököl mezunu, yüzde 14’i ortaokul mezunu, yüzde 28’i lise mezunu ve yüzde 13’ü üniversite mezunu.

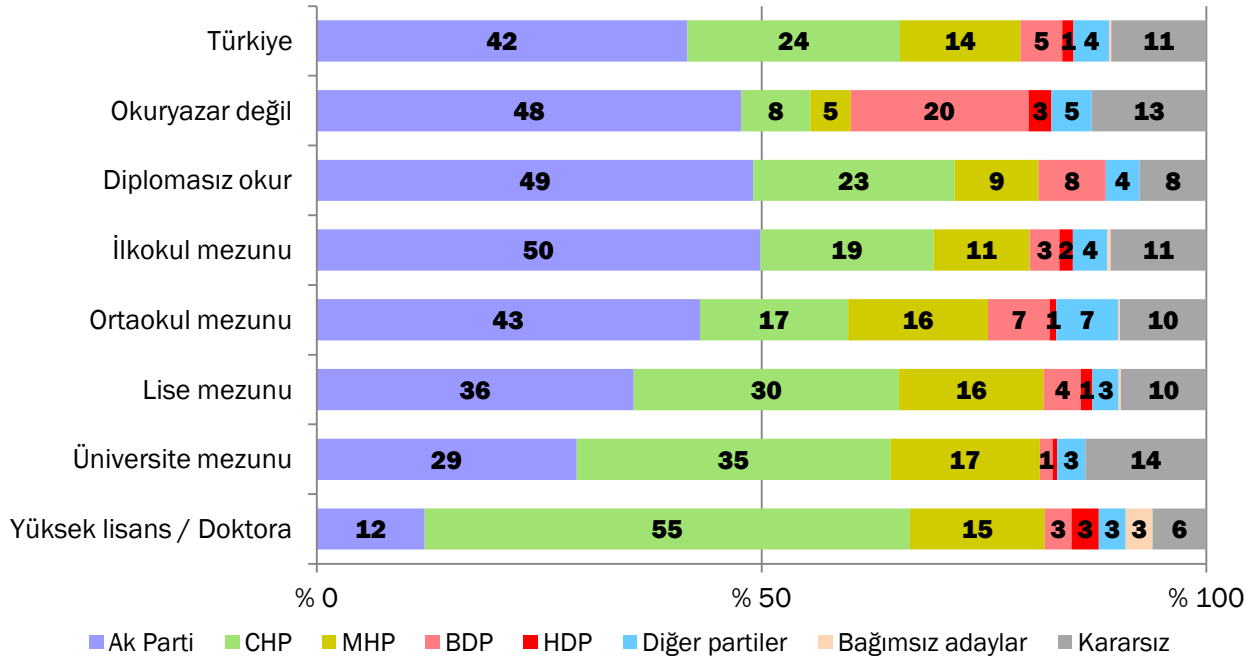

Eğitim seviyelerini aşağıdaki grafikte görüldüğü gibi sadeleştirdiğimizde, parti seçmenleri arasındaki eğitim seviyesi farkı daha net görülebiliyor. Ak Parti’ye oy verenlerin yüzde 67’si lise seviyesinin altında eğitime sahip olanlardan, yüzde 23’ü lise mezunu olanlardan ve yüzde 10’u üniversite veya daha fazla eğitimi olanlarda oluşuyor. BDP seçmeninin eğitim profili de benzer durumda. CHP ve MHP seçmenleriyse Türkiye ortalamasının üstünde bir eğitime sahipler: sırasıyla yüzde 22’si ve yüzde 18’ü üniversite seviyesinde eğitim almış.

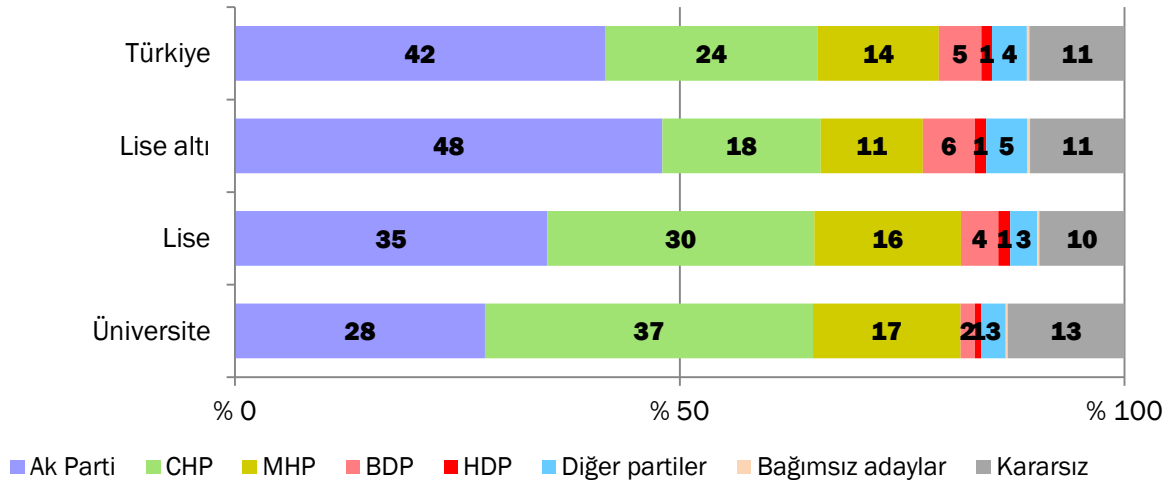

Eğitim seviyesine göre yerel seçim oyu

Eğitim seviyesine göre yerel seçim oyu

Yukarıdaki iki grafik, eğitim seviyesiyle seçmenlerin yerel seçimde oy verdikleri parti arasındaki ilişkiyi gösteriyor. Eğitim seviyesi arttıkça Ak Parti'ye oy verenler azalırken, CHP'ye ve kısmen MHP'ye oy verenler artıyor.

Okuryazar olmayanlar arasındaki BDP oyunun fazla oluşu Doğu illerindeki sosyo ekonomik seviyeyle ilişkilidir.

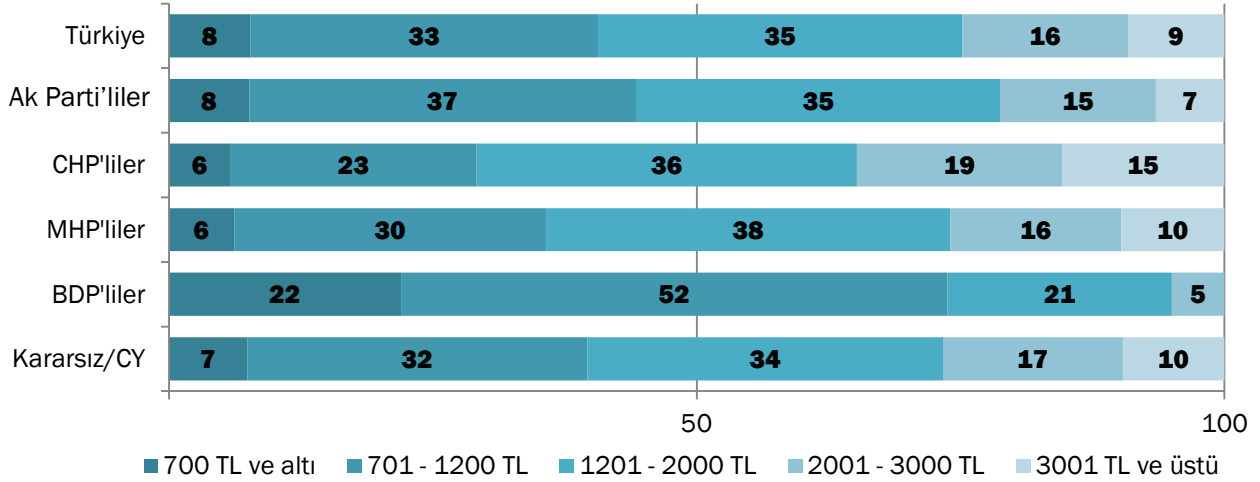
Bu veriler Ak Parti seçmenliğiyle eğitim seviyesi arasında ters yönde bir ilişki bulunduğunu gösteriyor. Ancak, bu bulgu sadece eğitimsizlerin Ak Parti seçmeni olduğu fikrini

düşündürmemelidir. Zira, üniversite mezunlarının üçte bire yakını Ak Parti'ye oy vermektedir.

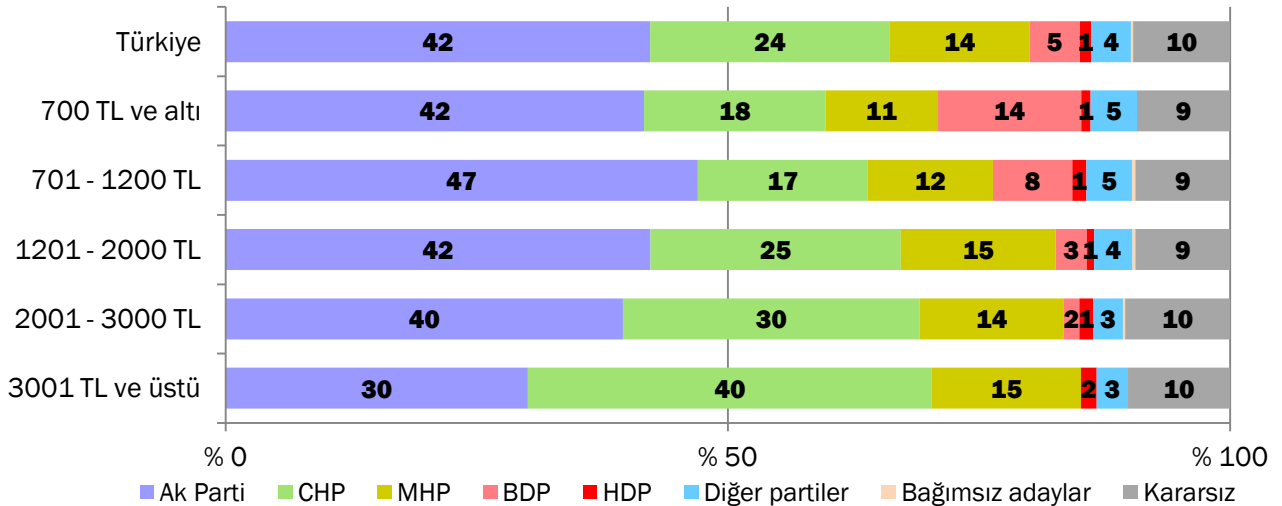
3.1.4. Gelir Seviyesi

Parti seçmenlerinin aylık hane gelirine göre dağılımı

Farklı partilerin seçmenleri, farklı gelir seviyelerine sahipler. CHP'li seçmenlerin gelir seviyesi yüksek: yüzde 34'ünün hanesine ayda ortalama 2000 liradan fazla para giriyor. Buna karşılık gelir seviyesi en düşük seçmenler BDP'liler: Yüzde 22'sinin hanesine ayda 700 liradan az, yüzde 74'ünün 1200 liradan az para giriyor. Ak Partili seçmenlerin de gelir seviyesinin Türkiye ortalamasının altında olduğu ve gelir açısından ülke geneline en yakın seçmenin MHP seçmeni olduğu da tespit edilebiliyor.

Aylık hane gelirine göre yerel seçim oyu

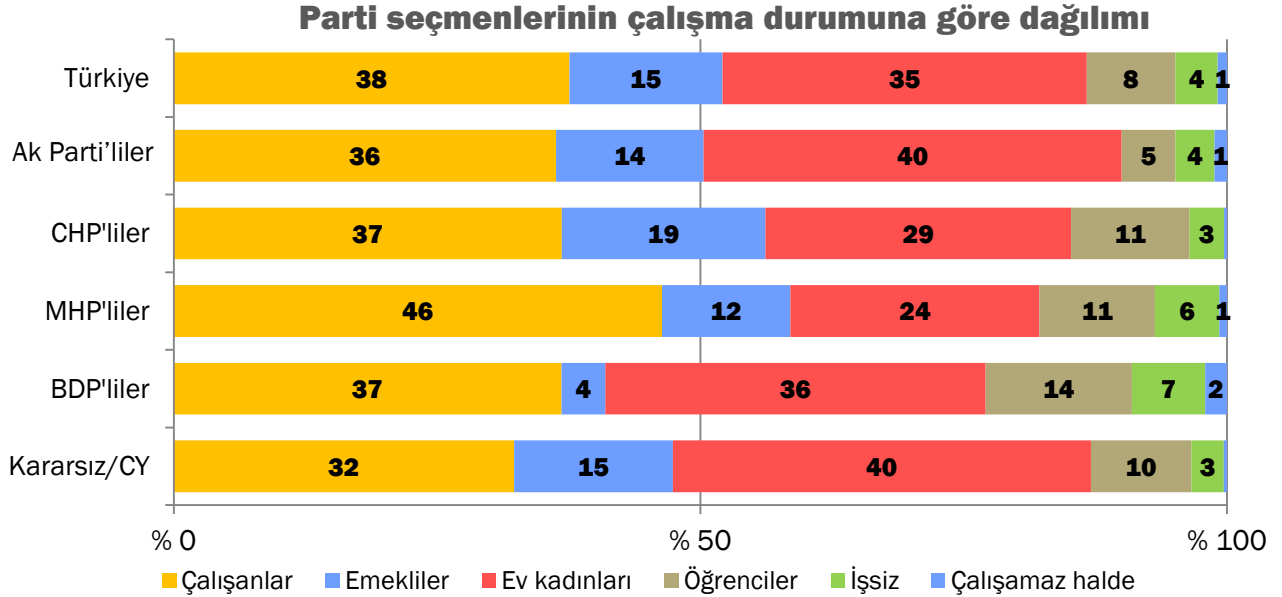

Farklı gelir gruplarında oy tercihleri net şekilde değişiyor. Gelirler düştükçe Ak Parti'nin oy oranı artıyor ve CHP'nin oy oranı düşüyor. BDP'nin en yüksek oyunu en alt iki gelir

grubundan aldığı görülüyor. MHP oyuysa gelir seviyesine göre diğer partiler kadar farketmese de en alt iki gelir grubunda oyu azalıyor.

3.1.5. Çalışma Durumu

Türkiye genelinde yetişkin nüfusun yüzde 38'i çalışıyor, yüzde 35'i (kadınların yüzde 67'si) ev kadını, yüzde 15'i emekli ve yüzde 8'i öğrenci. Ak Parti seçmenlerinin bu profile oldukça yakın olmaları ve ev kadını oranının biraz daha yüksek olması dikkat çekiyor.

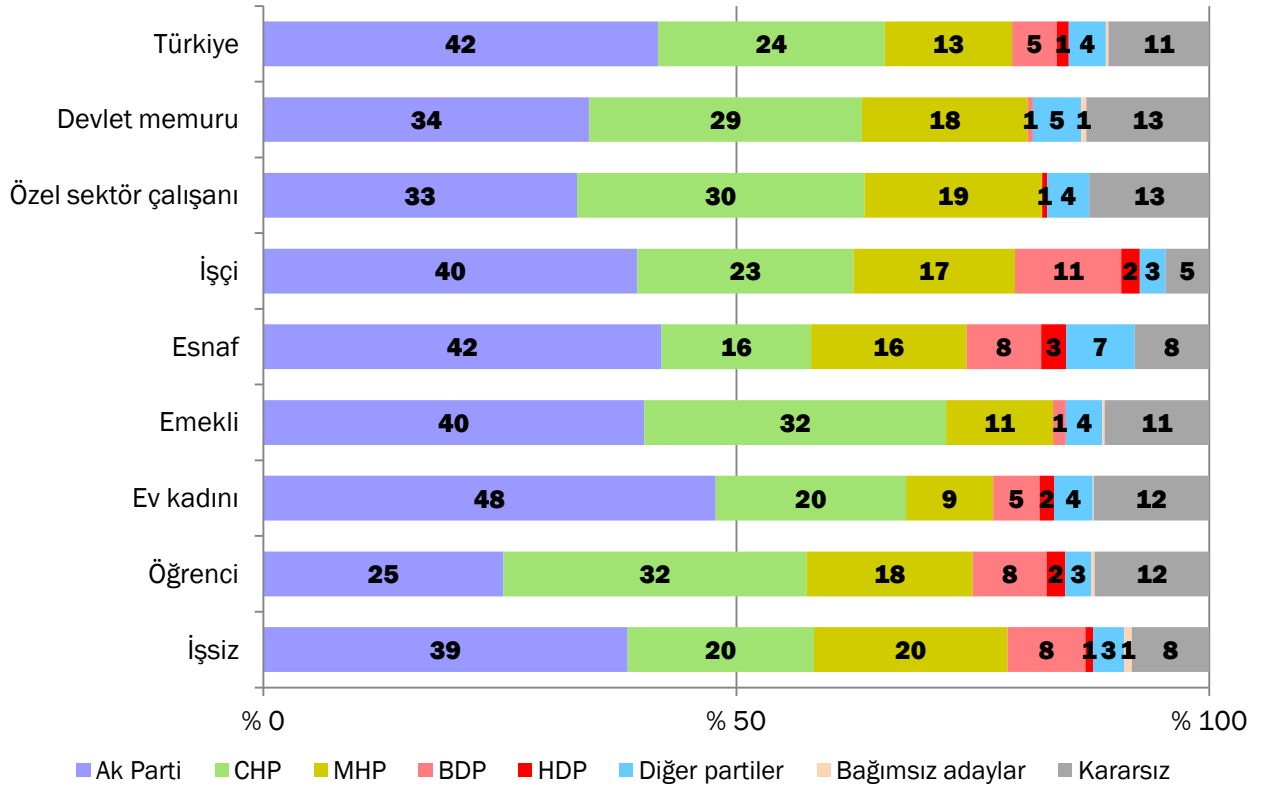
CHP'liler arasında emeklilerin ve öğrencilerin ülke ortalamasının üstünde olması ve ev kadınların altında olması, MHP'lilerinse neredeyse yarısının çalışanlardan oluşması dikkat çekerken, BDP'liler arasında öğrenci olanların ortalamadan daha fazla, emeklilerin daha az olması da seçmen profilleri açısından dikkat çeken bir diğer bulgu.

Aşağıdaki grafikteki gibi, çalışma durumuna göre her bir grubun oy tercihlerindeki dağılımı incelediğimizdeyse, Ak Parti ve ev kadınları arasındaki yakınlık yine dikkat çekiyor. Ev kadınlarının yüzde 48'i, yani ülke genelindeki oranından 6 puan fazlası, Ak Parti'ye oy vereceğini söylüyor. Devlet memurları, özel sektör çalışanları ve özellikle öğrenciler arasında Ak Parti oyunun ülke genelinden daha düşük olması dikkat çekiyor.

CHP'nin oyu ise emekliler, devlet memurları ve özel sektör çalışanları arasında ortalamadan daha yüksekken, esnaf ve ev kadınları arasında daha düşük. MHP emekliler ve ev kadınlarından daha az destek görürken, diğer tüm gruplarda ortalamasının üstünde oy alıyor. BDP'nin memur ve özel sektör çalışanlarından neredeyse hiç oy almazken, işçiler, esnaf, öğrenciler ve iş arayanlar arasında daha fazla destek görüyor.

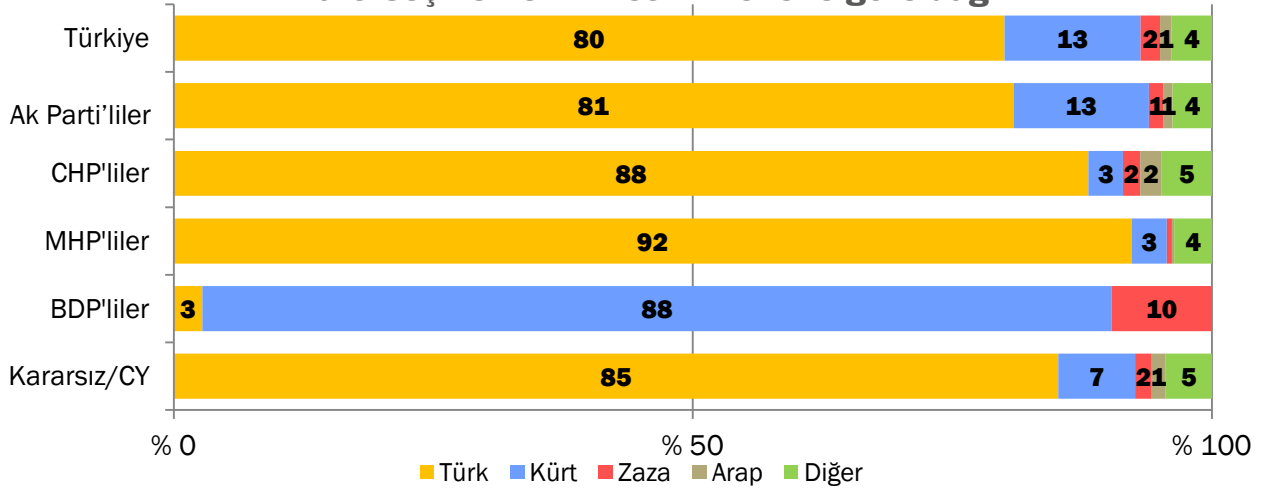

Çalışma durumuna göre yerel seçim oyu

3.1.6. Etnik Köken

Parti seçmenlerinin etnik kökene göre dağılımı

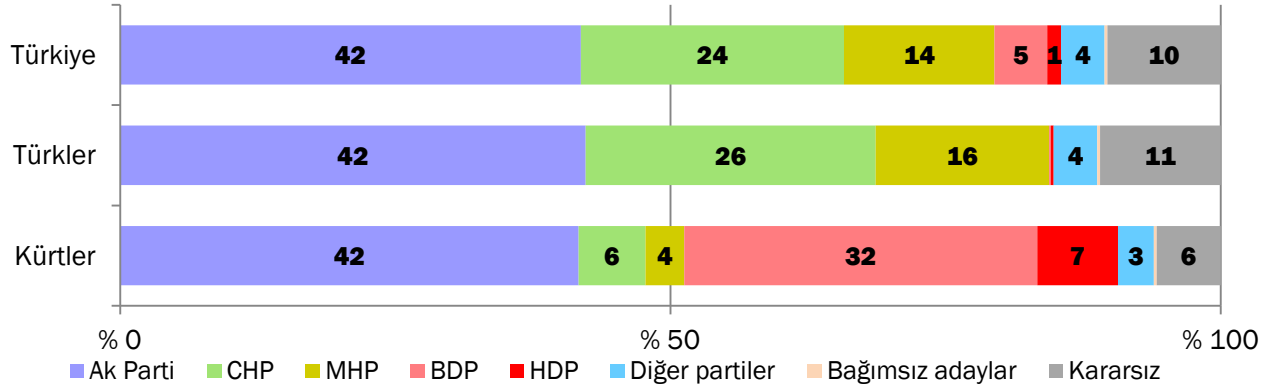

Türkiye toplumunun demografik durumuyla ilgili düzenli olarak sorduğumuz sorulardan biri, etnik kökenle ilgilidir. “Hepimiz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyız, ama değişik etnik kökenlerden olabiliriz; Siz kendinizi, kimliğinizi ne olarak biliyorsunuz veya hissediyorsunuz?” şeklinde sorduğumuz soruya cevaben gördüğümüz kişilerin yüzde 80’i Türk, yüzde 13’ü Kürt, yüzde 2’si Zaza, yüzde 1’i Arap ve yüzde 4’ü bunlar dışındaki etnik kökenlerden birinden olduğunu belirtti.

BDP dışındaki diğer partilerin seçmenlerinin çok büyük çoğunluğu Türkiye ortalamasına paralel şekilde Türklerden oluşuyor. Ak Parti'lilerin yüzde 13'ü Kürt kökenliken, bu oran CHP'de ve MHP'de yüzde 3 oranında. BDP'ye oy verenlerin ise yüzde 88'i Kürt ve yüzde 10'u Zaza.

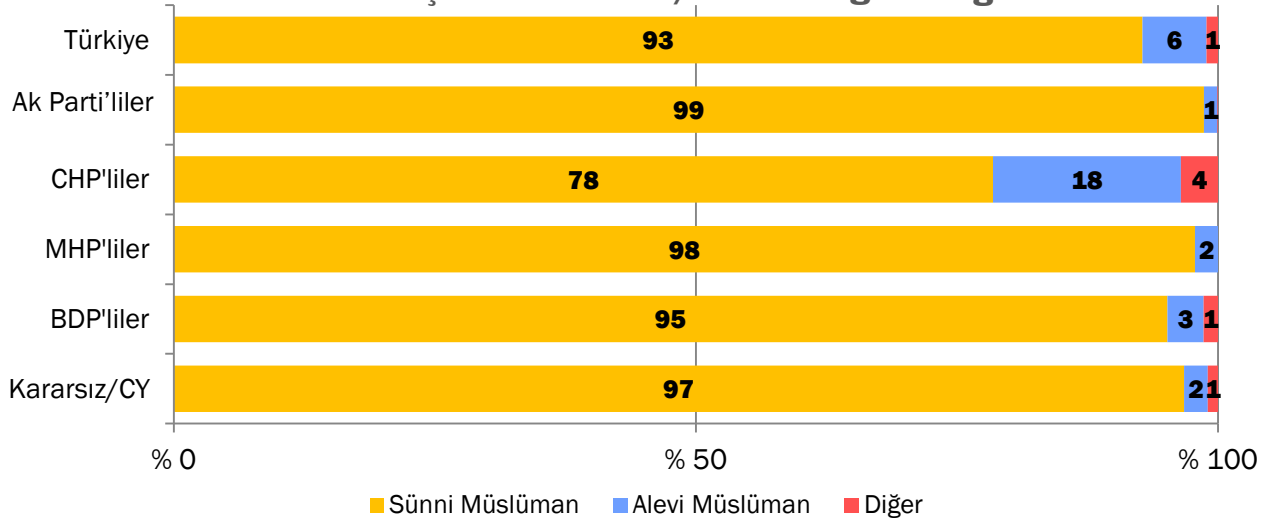
Etnik kökene göre yerel seçim oyu

Türklerin oy tercihleri, ülke geneline oldukça benzese de BDP'ye neredeyse hiç oy vermiyor, CHP'ye ve MHP'ye biraz daha fazla oy veriyorlar. Kürtlerin oy tercihleri ise oldukça farklı: oylar Ak Parti ve BDP/HDP arasında neredeyse eşit oranda paylaşılıyor. CHP Kürtlerin ancak yüzde 6'sının oyunu alırken, MHP yüzde 4'ünün oyunu alıyor.

3.1.7. Din / Mezhep

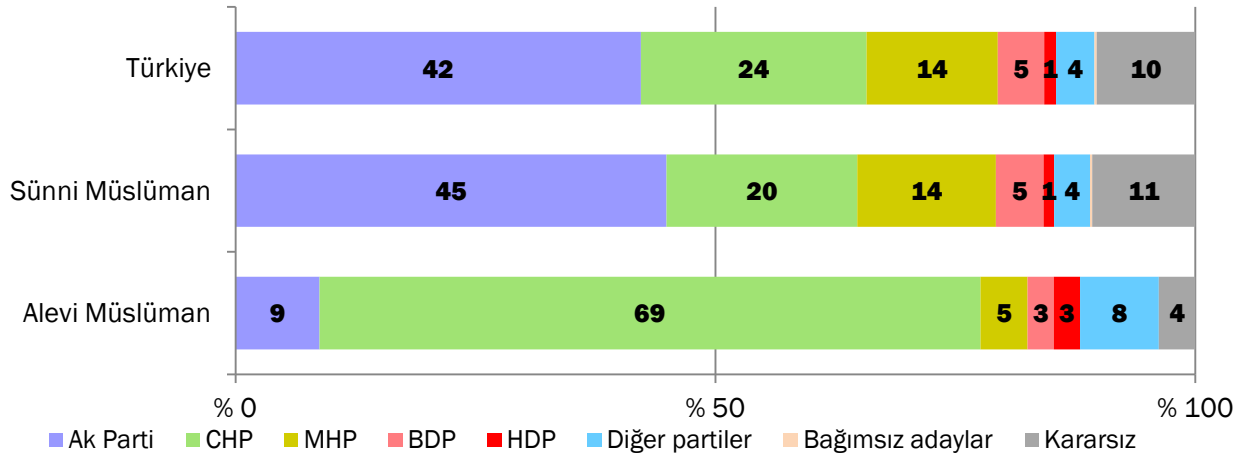
Parti seçmenlerinin din/mezhebe göre dağılımı

Parti tercihi ve din/mezhep arasındaki ilişki temel olarak CHP ve Aleviler arasındaki yakınlığı gösteriyor. CHP oyunun yüzde 18'ini, yani kabaca beşte birini Alevilerden alıyor ve Alevilerin yüzde 69'u CHP'ye oy verdiğini belirtiyor. Sünnilerin ise Ak Parti'ye ülke ortalamasına göre 3 puan daha fazla, CHP'ye 4 puan daha az oy veriyor olması da aşağıdaki grafikte dikkat çekiyor.

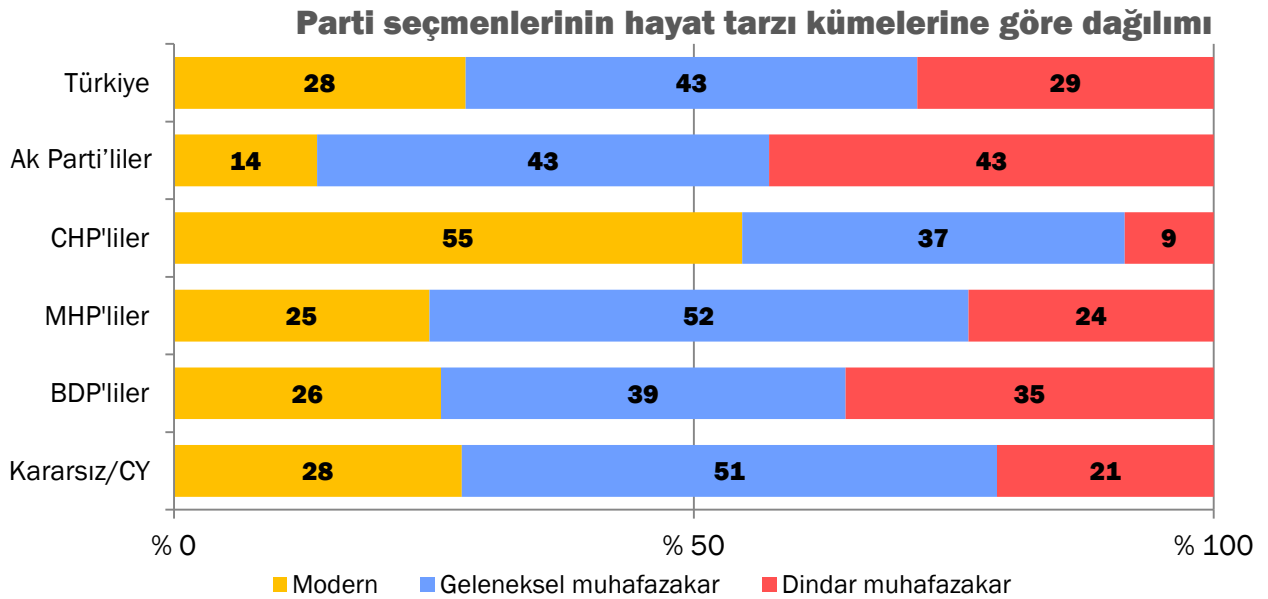

Din / Mezhebe göre yerel seçim oyu

3.2. Hayat Tarzı

3.2.1. Hayat Tarzı Kümeleri

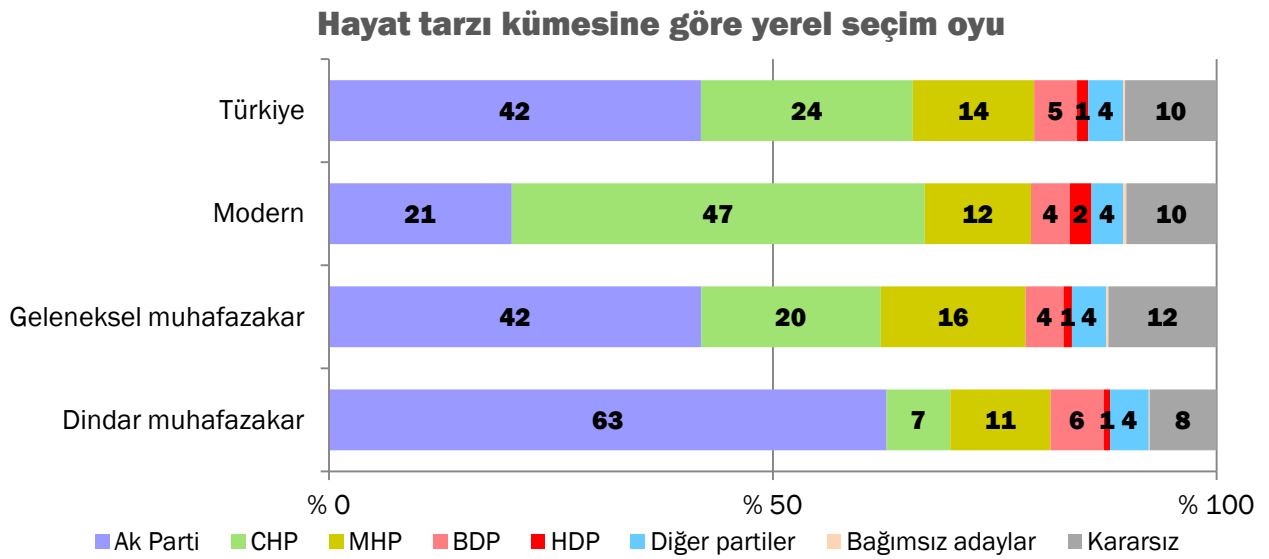

2008'deki "Biz Kimiz? Hayat Tarzları" araştırmasında ortaya koyduğumuz hayat tarzı kümeleri açıklayıcı niteliğinden dolayı, hayat tarzı kümesini tek bir soruda tespit edebilme amacıyla KONDA Barometresi araştırmalarımızda 2012 yılının başından beri görüştüğümüz kişilere "Kendinizi, hayat tarzı bakımından aşağıda sayacağım üç gruptan hangisinde sayarsınız?" şeklinde bir soru yöneltiyor ve "modern," "geleneksel muhafazakar" ve "dindar muhafazakar" seçeneklerini sunuyoruz. Bu üç kümeyi tartışmalı bulabilecek olanlar, farklı hayat tarzı kümeleri bulunması gerektiğini savunanlar olabilir. Belirtmek isteriz ki bu soruya cevap vermekte, kendilerini ait

hissettikleri hayat tarzı kümesini tanımlamakta görüşülen kişilerin ancak yüzde 1 ila 3'ü zorlanmaktadır.

Görüşülenlerin yüzde 28'i modern, yüzde 43'ü geleneksel muhafazakar ve yüzde 29'u dindar muhafazakar hayat tarzına sahip olduğunu belirtiyor. Ak Parti'liler arasında dindar muhafazakarlar yüzde 43, CHP'liler arasında modernler yüzde 55, MHP'liler arasında geleneksel muhafazakarlar yüzde 52 ve BDP'liler arasında dindar muhafazakarlar yüzde 35 ile Türkiye ortalamasının üstünde birer oranını oluşturuyorlar. Ayrıca kararsızların yüzde 51'inin geleneksel muhafazakar olması da dikkat çekiyor.

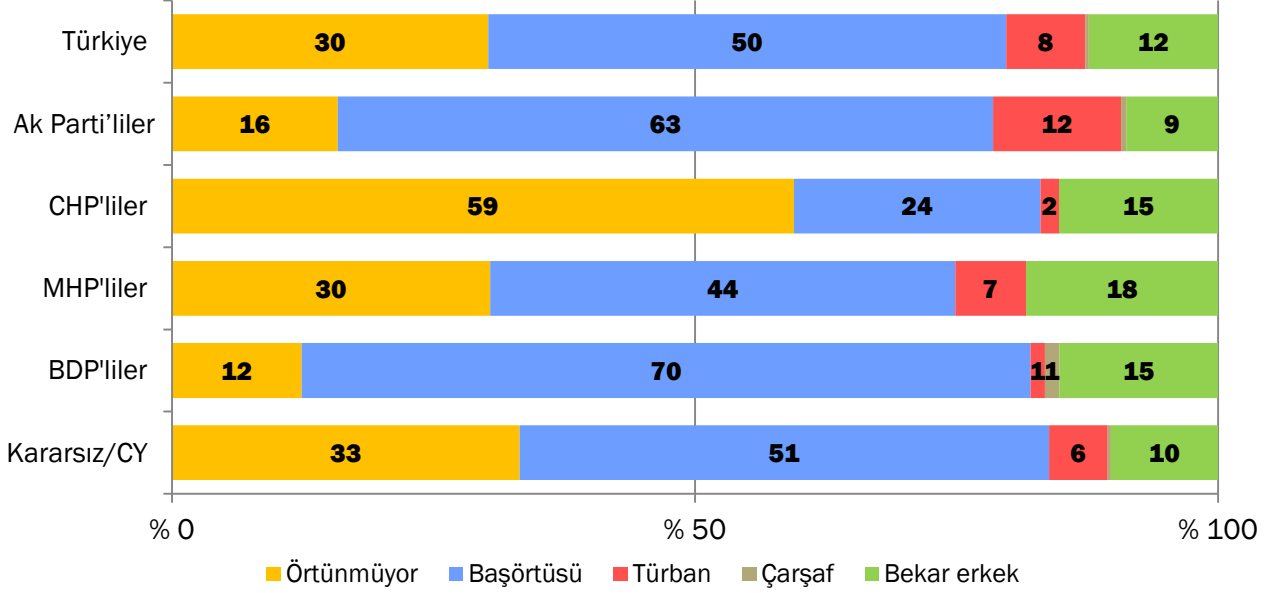

Hayat tarzı ve parti tercihleri arasındaki ilişki oldukça belirgin. Kendini modern olarak tanımlayanların neredeyse yarısı CHP'ye oy verirken, dindar muhafazakar olarak tanımlayanların neredeyse üçte ikisi Ak Parti'ye oy veriyor. Geleneksel muhafazakarların oy tercihleri Türkiye geneline oldukça yakın.

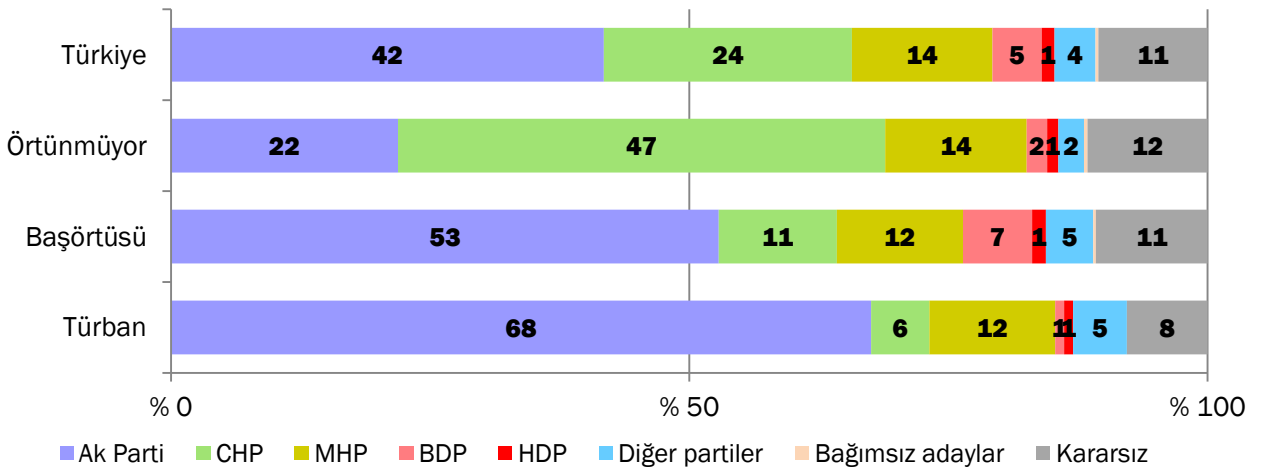
3.2.2. Örtünme Durumu

Parti seçmenlerinin örtünme durumuna göre dağılımı

Türkiye toplumunun demografik durumunu anlamak için sorduğumuz bir diğer soru ise örtünme durumu ile ilgili. Örtünme şekli konusunda topladığımız veriler, tamamen görüşülen kişinin beyanına dayanıyor. Ak Parti oyunun ancak yüzde 16'sini kendisi ve eşi başın örtmeyenlerden alırken, CHP seçmenlerinin yüzde 59'u örtünmeyenlerden oluşuyor. Gençlerin ve erkeklerin daha ağırlıklı olduğunu daha önceki bölümlerde gösterdiğimiz MHP seçmeni arasında bekar erkekler ortalamasının üzerinde. BDP'nin de Ak Parti gibi örtünmeyen seçmeni nispeten düşük.

Örtünme durumuna göre yerel seçim oyu

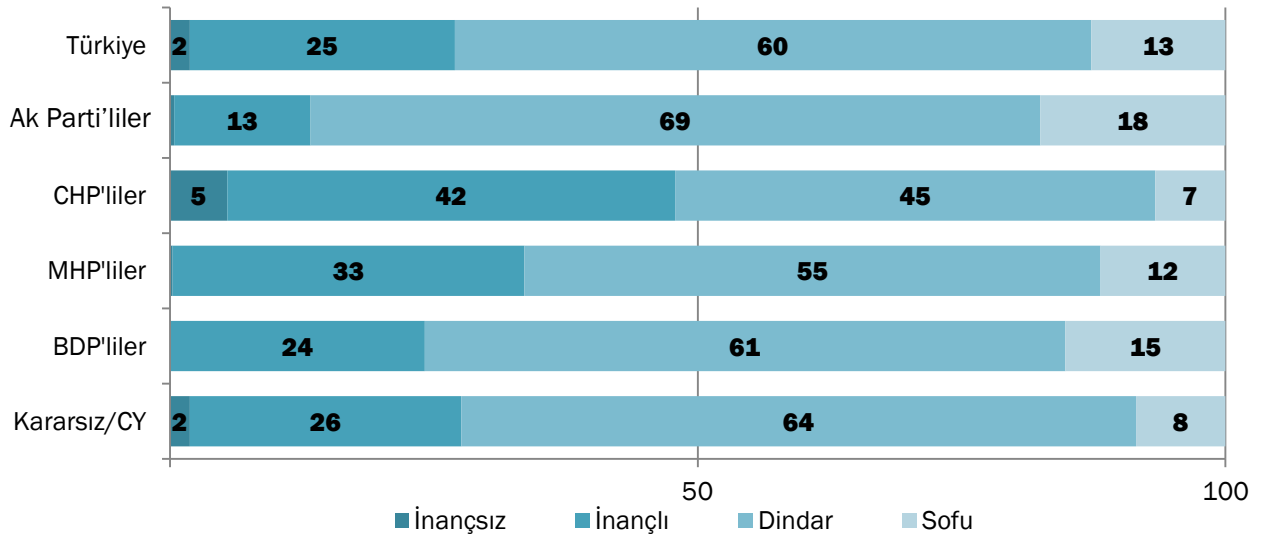

Örtünmeyenlerin yüzde 47'si oyunu CHP'ye, yüzde 22'si Ak Parti'ye veriyor. Diğer bir deyişle örtünmeyenler CHP'ye ortalamanın iki katı oranında, Ak Parti'ye ise neredeyse yarısı oranında oy veriyorlar. Başörtüsüyle örtünenler arasında Ak Parti'ye oy verenler yüzde 53 ile Türkiye ortalamasının üzerinde ve yüzde 7 ile BDP oyunun en görünür olduğu küme. Türbanla örtünenlerinse yüzde 68'i Ak Parti seçmeni ve başörtülüler arasında olduğu gibi MHP ikinci sırada yer alıyor. Ak Parti oy oranı türbanla örtünenler arasında bir buçuk katına çıkarken, CHP dörtte biri oranına düşüyor.

3.2.3. Dindarlık Seviyesi

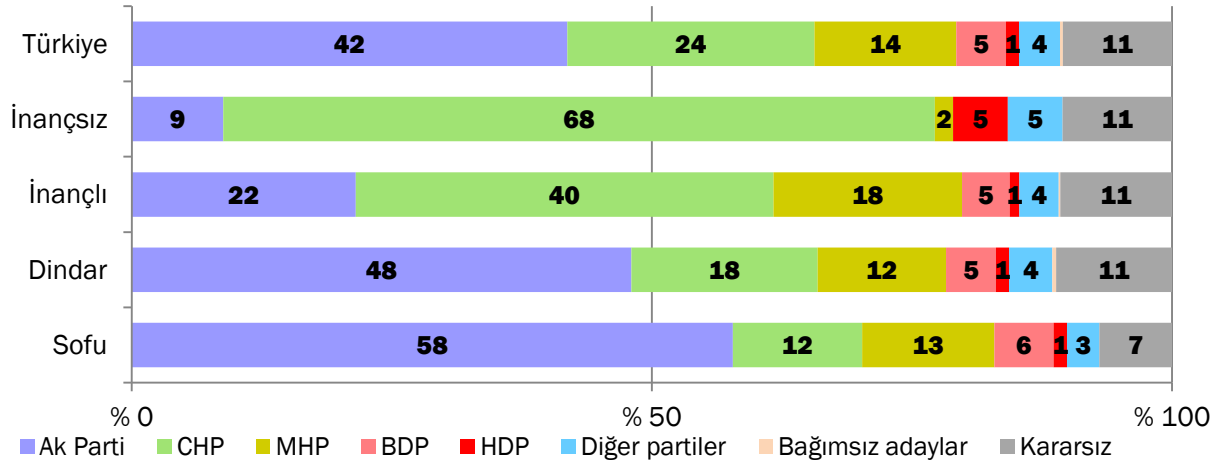
Parti seçmenlerinin dindarlık seviyesine göre dağılımı

Halkın dindarlık seviyesini tespit etmek üzere görüşülen kişilere “Dindarlık açısından kendini aşağıda okuyacaklarımdan hangisiyle tarif edersiniz?” sorusunu sorup, aşağıdaki tabloda yer alan seçeneklerden birini seçmelerini istiyoruz. “İnançsız”, “inançlı”, “dindar” ve “sofu” tanımları ise bize ait. Toplumun yüzde 25'i kendini inançlı, yüzde 60'ı dindar ve yüzde 13'ü sofu olarak tanımlıyor. Parti seçmenlerinin dağılımı, Ak Parti'lilerin Türkiye ortalamasına göre daha dindar olduğunu, CHP'liler arasında dinle ilişkisi daha zayıf olanların oran olarak daha fazla olduğunu gösteriyor.

Dindarlık seviyesine göre yerel seçim oyu

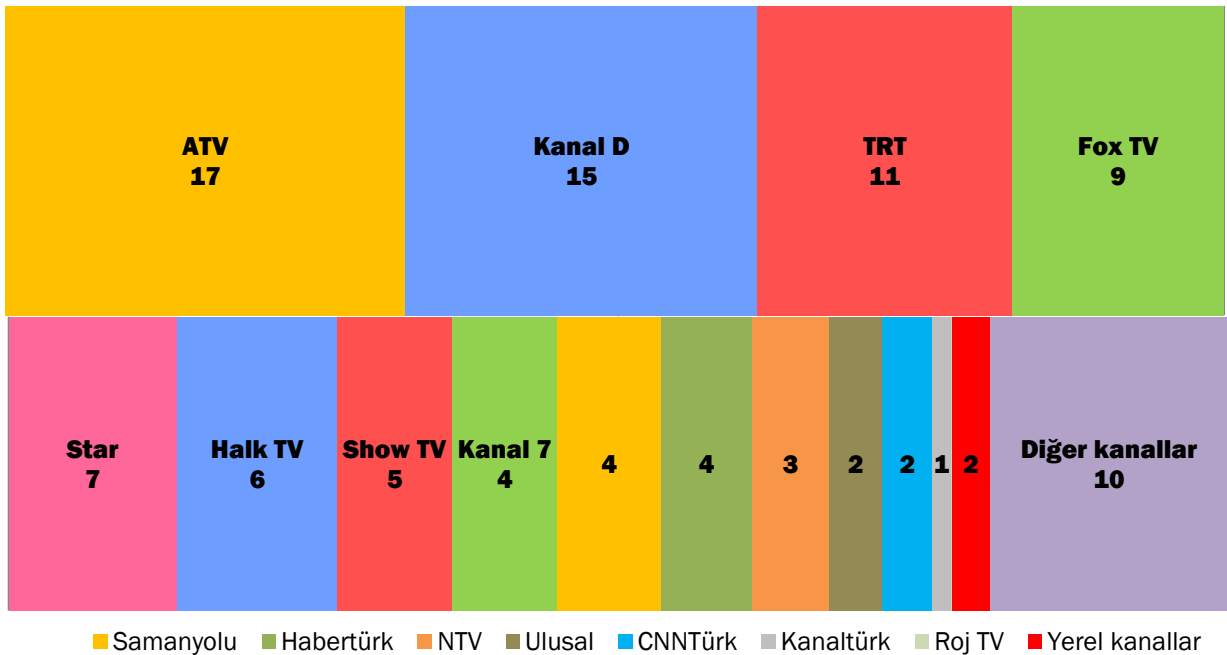

Yukarıdaki tablo, halkın dinle ilişkisi güçlendikçe, kendilerini daha dindar olarak tanımladıkça aralarında Ak Parti'ye oy verenlerin hızla arttığını ve CHP'ye oy verenlerin hızla azaldığını net olarak gösteriyor.

3.2.4. Haber Seyredilen Televizyon Kanalı

Araştırmamızda görüştüğümüz kişilere haberleri seyretmek için hangi televizyon kanalını tercih ettiklerini düzenli olarak soruyoruz. Haber seyredilen televizyon kanalı reyting belirlemekten daha çok, siyaseten hangi televizyon kanalına yakın hissettiklerini, benimsediklerini tespit etme amacını taşıyor.

Haber seyrettiği TV kanalı

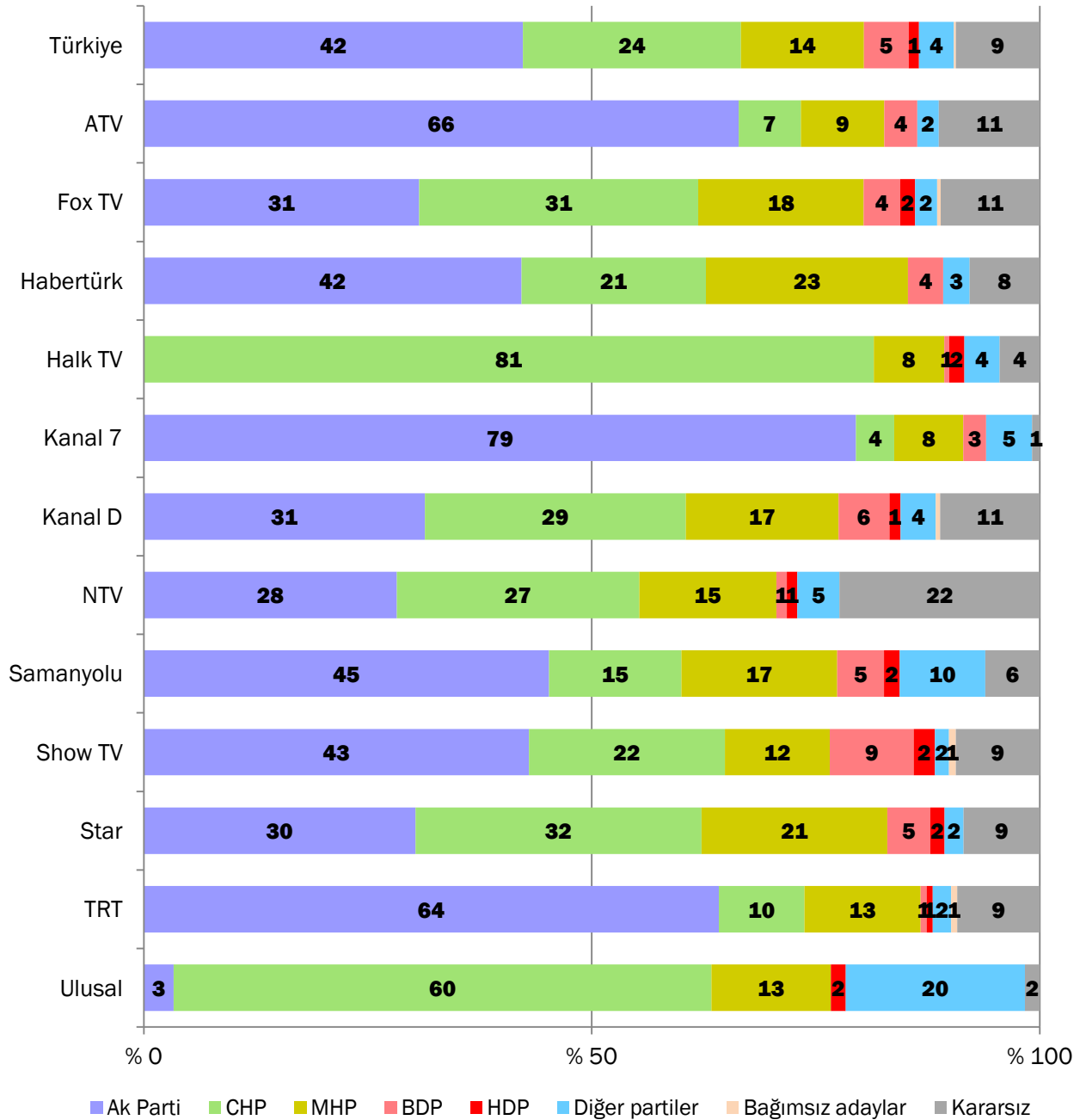

Yukarıdaki grafik, halkın yarısının haber seyretmek için ATV, Kanal D, TRT kanallarını veya Fox TV'yi tercih ettiğini gösteriyor. Diğer yarısı ise kaynak olarak diğer kanalları tercih ediyor.

Haber için en çok tercih edilen 12 kanalın izleyicilerinin parti tercihlerini aşağıdaki grafikteki gibi incelediğimizde ilk ve en çarpıcı bulgu, bazı kanalların neredeyse sadece tek partinin seçmenleri tarafından tercih edilmesi. Örneğin, haberler için Halk TV'yi ve Ulusal Kanal'ı ağırlıklı olarak CHP'liler tercih ederken, Kanal 7'yi, ATV'yi ve TRT'yi ağırlıklı olarak Ak Parti'liler tercih ediyor.

Haber seyrettikleri TV kanalına göre yerel seçim oyu

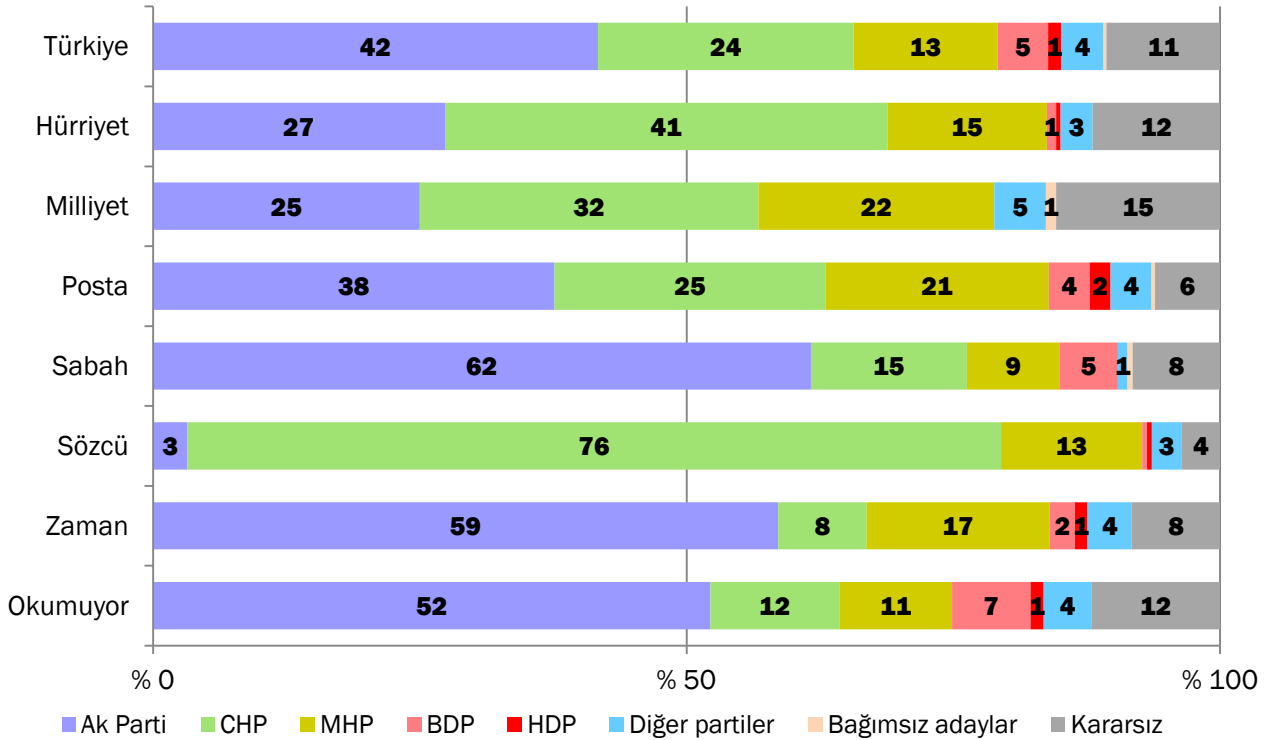
3.2.5. Gazete Tercihi

Gazete tercihleri de televizyon kanalı tercihi gibi, medya ve siyaset arasındaki ilişkiye işaret ediyor. Gazete sahiplerinin gündemde olduğu ve gazetelerin iktidara karşı duruşlarına göre değerlendirildiği dönemde bu gazetelerin okurlarının da siyasi tercihleri önem kazanıyor.

Görüşülen kişilerin en çok söylediği, en çok okunan 6 gazetenin okurlarının hangi partilere oy verdiklerine baktığımızda Sabah ve Zaman okurlarının yarısından fazlasını Ak Parti seçmenlerinin oluşturduğunu görmekteyiz.

Her dört Sözcü okuyucusundan birinin CHP'ye oy verdiğini, Milliyet ve Posta okurları arasında MHP'ye oy verenlerin toplumun genelindeki orandan daha yüksek olduğunu görebiliyoruz. Gazete okumadığını belirtenler arasında ise Ak Parti'liler ağırlıktadır.

Okunan gazeteye göre yerel seçim oyu

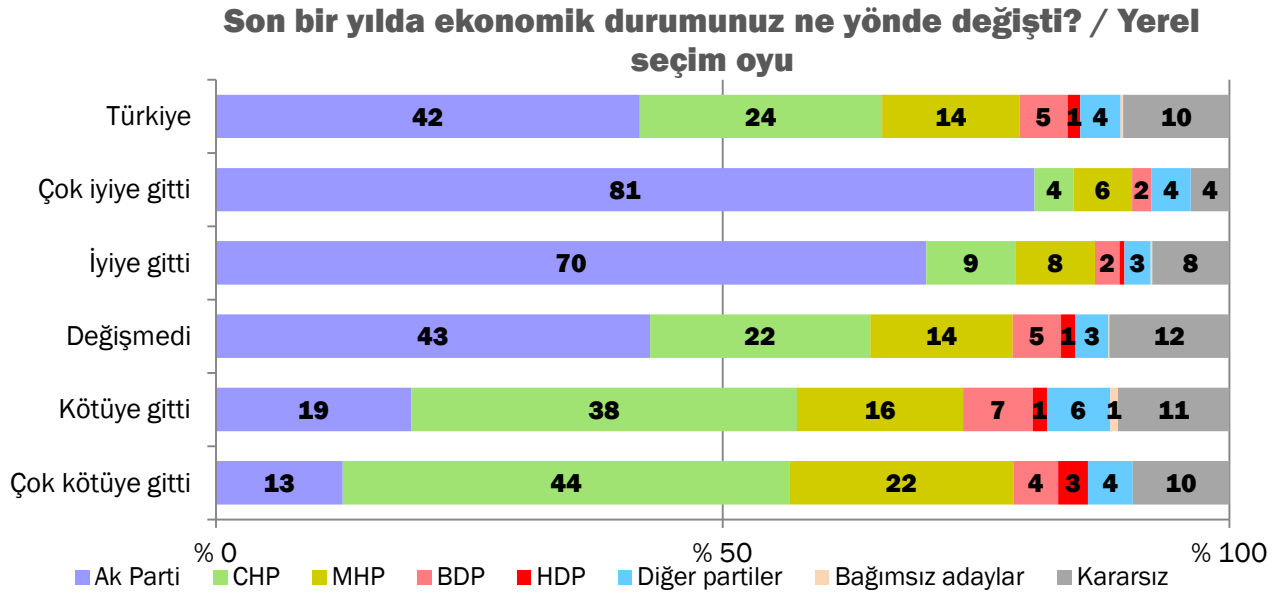

3.3. Durum Algısı

3.3.1. Geriye dönük ekonomik durum değerlendirmesi

Seçmenlerin oy verirken “ceplerini” düşündükleri yani ekonomik güdüyle oy verdikleri, ekonominin iyi olduğu dönemlerde iktidarı oylarıyla ödüllendikleri söylenir. “Son bir yılda ekonomik durumunuz ne yönde değişti?” şeklinde sorduğumuz soruya cevaben, ekonomik durumu çok kötüye gidenlerin yüzde 13’ü Ak Parti’ye oy verdiğini söylüyor ve ekonomik durumla ilgili algıya olumluya doğru döndükçe, “çok iyiye gitti” cevabını verenler arasında bu oran yüzde 81’e kadar çıkıyor. Bu kadar çarpıcı olan fark, olumlu ekonomik durumun iktidar partisine desteği arttırdığını net olarak gösteriyor.

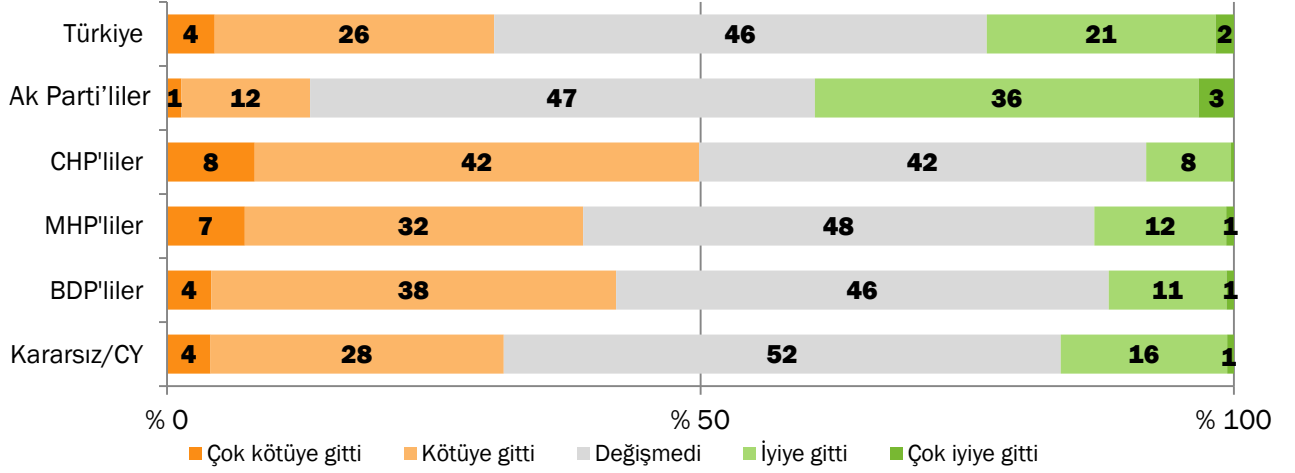

Ancak her bir partinin seçmeninin geçmiş dönem ekonomik durum değerlendirmesine aşağıdaki grafikteki gibi baktığımızda, iktidar partisini destekleyen seçmenlerin hepsinin ekonomik durumdan memnun olmadığını görüyoruz. Ak Parti'lilerin yüzde 39'u son bir yılda ekonomik durumunun iyiye veya çok iyiye gittiğini söylerken, yüzde 13'ü kötüye veya çok kötüye gittiğini söylüyor ve kalan Ak Parti seçmenleri değişmediğini belirtmiş.

Diğer tüm partilerin seçmenleri ve oyu konusunda kalanlar, yani iktidar partisini destekleyen seçmenler dışındaki tüm seçmenler, genele kıyasla ekonomik durumundan şikayetçi. Durumunun iyiye gittiğini yüzde 8 ila 17'lik kesimler belirtirken, durumunun kötüye gittiğini belirtenler ağırlıkta ve CHP'liler arasında yüzde 50'ye kadar çıkmış.

Son bir yılda ekonomik durumunuz ne yönde değişti?

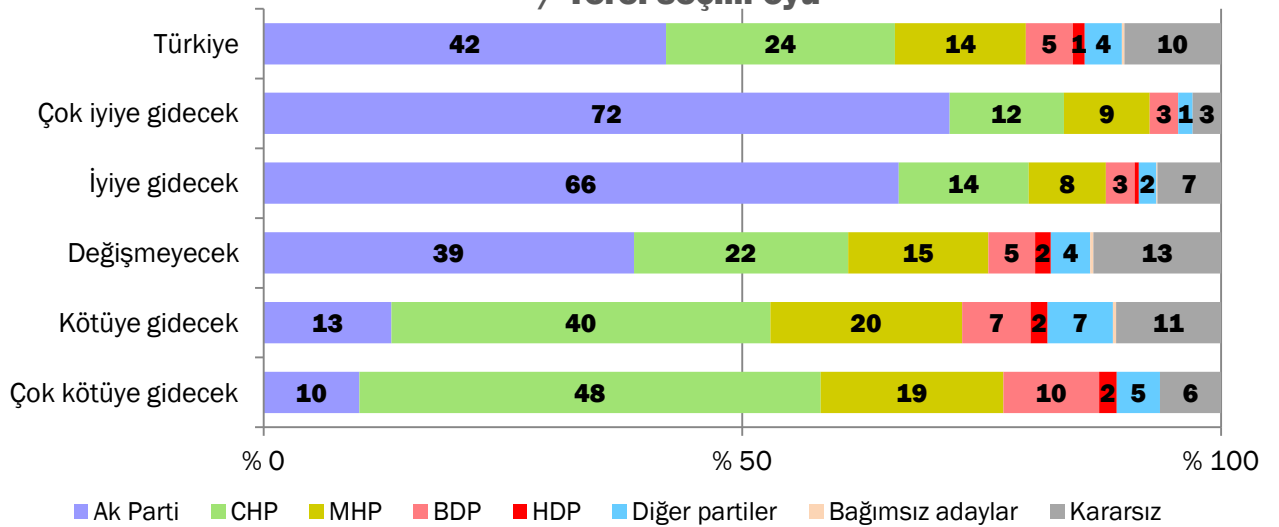

3.3.2. Ekonomik Durum Beklentisi

Her ne kadar geçmiş ekonomik durum değerlendirmesinin iktidarı değerlendirme konusunda daha iyi bir gösterge olduğu söylene de geleceğe yönelik ekonomik durum beklentisi de seçmenlerin oy tercihini etkileyen faktörleri anlamak açısından oldukça açıklayıcıdır.

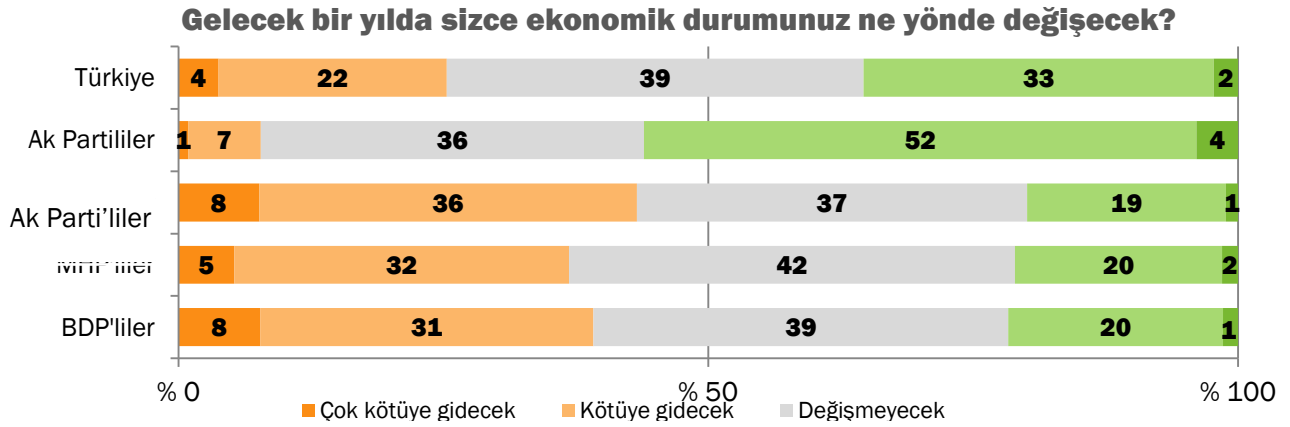
Ekonomik durumunun önümüzdeki bir yıl içerisinde düzeleceğine, daha iyiye gideceğine dair inanç arttıkça, Ak Parti'ye oy verenler artmaktadır. Ak Parti'ye durumunun çok kötüye gideceğine inananların ancak yüzde 10'u oy verirken, çok iyiye gideceğine inananların yüzde 72'si veriyor. Bunun tam tersi şekilde en kötümserlerin yüzde 48'i CHP'ye ve yüzde 19'u MHP'ye oy verirken, en iyimser beklentide olanların ancak yüzde 12'si CHP'ye ve yüzde 9'u MHP'ye oy veriyor.

Gelecek bir yılda ekonomik durumunuz ne yönde değişecek? / Yerel seçim oyu

Parti seçmenliğine göre incelendiğinde, geçmiş dönem ekonomik durum değerlendirmesiyle benzer bir tablo ortaya çıkıyor. Ak Parti'liler arasında ekonomik durumla ilgili beklentisi olumlu olanlar yüzde 56 oranındayken, muhalefet partilerinin ve kararsız olan seçmenlerin arasında bu oran yüzde 20-22 dolaylarında geziniyor.

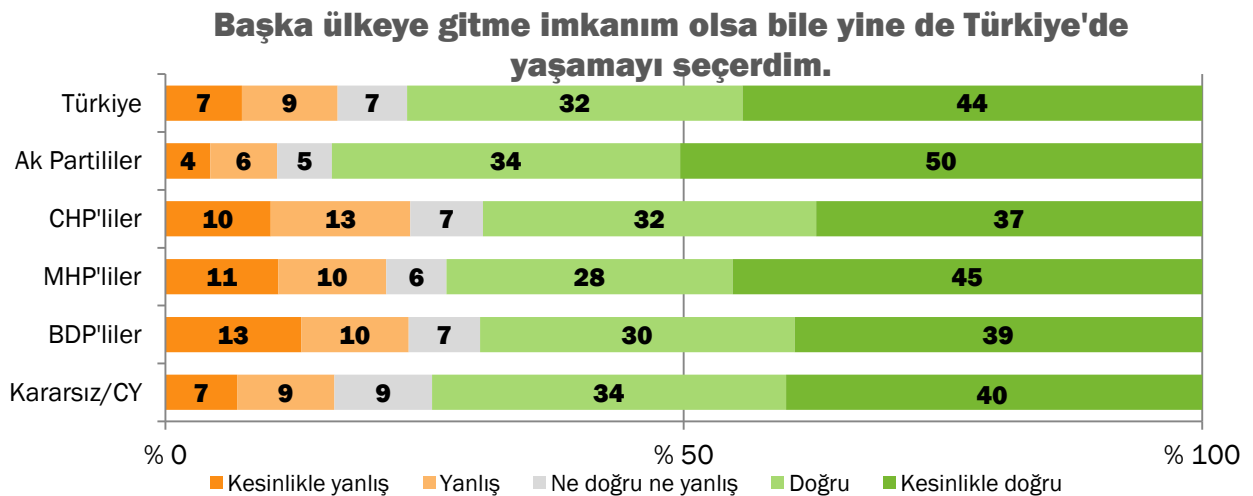

3.3.3. Ülkeden Memnuniyet

Ülkedeki gelişmelerden kaygı duyan kesim, çare olarak zaman zaman bu ülkeden gitmeyi dile getiriyor ve bu çare “endişeli modern” olarak adlandırabileceğimiz kesim arasında son aylarda daha sık dillendirilir oldu.

Bu histe olanların toplumdaki büyüklüğünü anlamak üzere “Başka ülkeye gitme imkanın olsa bile yine de Türkiye’de yaşamayı seçerdim” cümlesini gördüğümüz kişilere sorduğumuzda, yüzde 16’sı “yanlış” veya “kesinlikle yanlış” cevabı vermek suretiyle aslında başka ülkede gitmek istediğini belirtti. Diğer bir deyişle şu anda Türkiye’de yaşayan her altı yetiskinden biri imkanı olsa başka ülkeye gitmeyi düşünüyor. Bu oran Mart 2010’de yüzde 24, Nisan 2013’te yüzde 19’du.

Her on Ak Partili’den biri göç etmeyi düşünebilecekken, bu oran CHP, MHP ve BDP seçmenleri arasında neredeyse dörtte bir oranında.

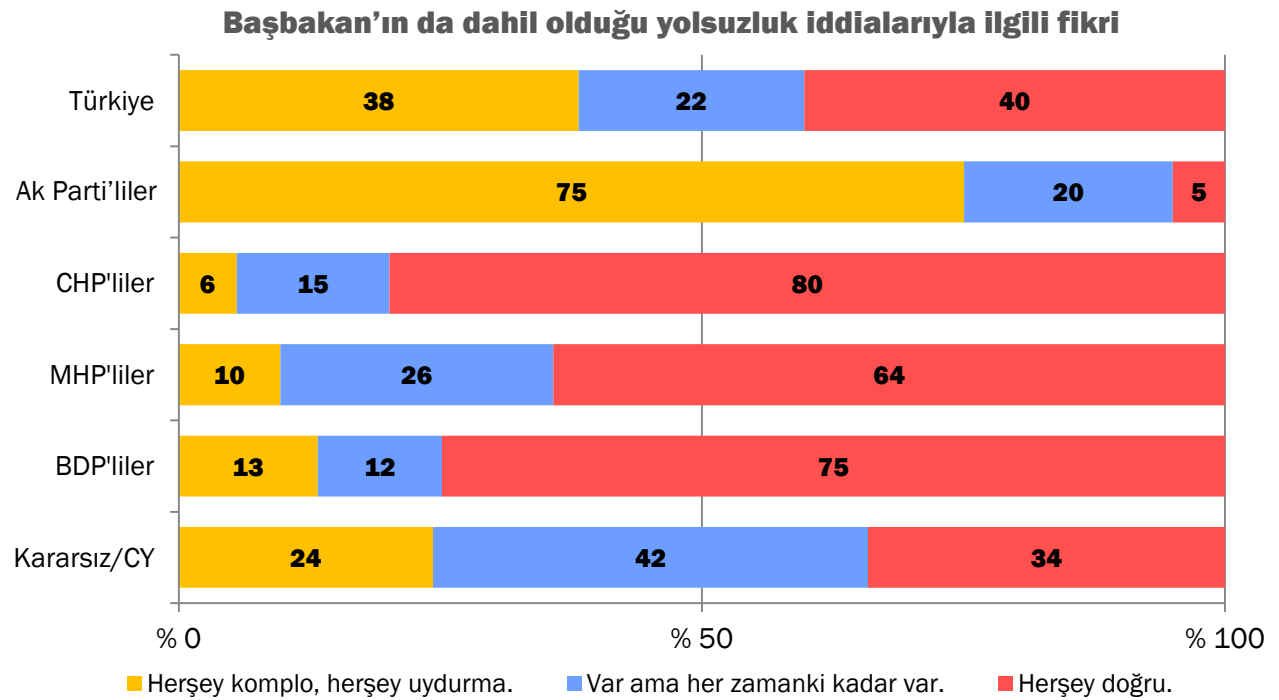

3.4. Yolsuzluk İddialarını Değerlendirme

Yerel seçim öncesinde en çok tartışılan konulardan biri yolsuzluk iddialarının seçmenin tercihini etkileyip etkilemeyeceği oldu. Toplum geneli Başbakan'ın da dahil olduğu yolsuzluk iddialarıyla ilgili olarak "herşey komplo, herşey uydurma" (yüzde 38) şeklinde iktidar taraftarı bir konumla, "herşey doğru" (yüzde 40) şeklindeki iktidar karşıtı konuma eşit oranda inanmış görünüyor.

Bu verileri parti tercihine göre incelendiğinde Ak Parti'lilerin dörtte üçünün herşeyin komplo olduğuna görüşünde olduğu ortaya çıkıyor., CHP'lilerin yüzde 80'inin, BDP'lilerin yüzde 75'inin ve MHP'lilerin yüzde 64'ünün ise tüm iddiaların doğru olduğuna inandığı anlaşılıyor.

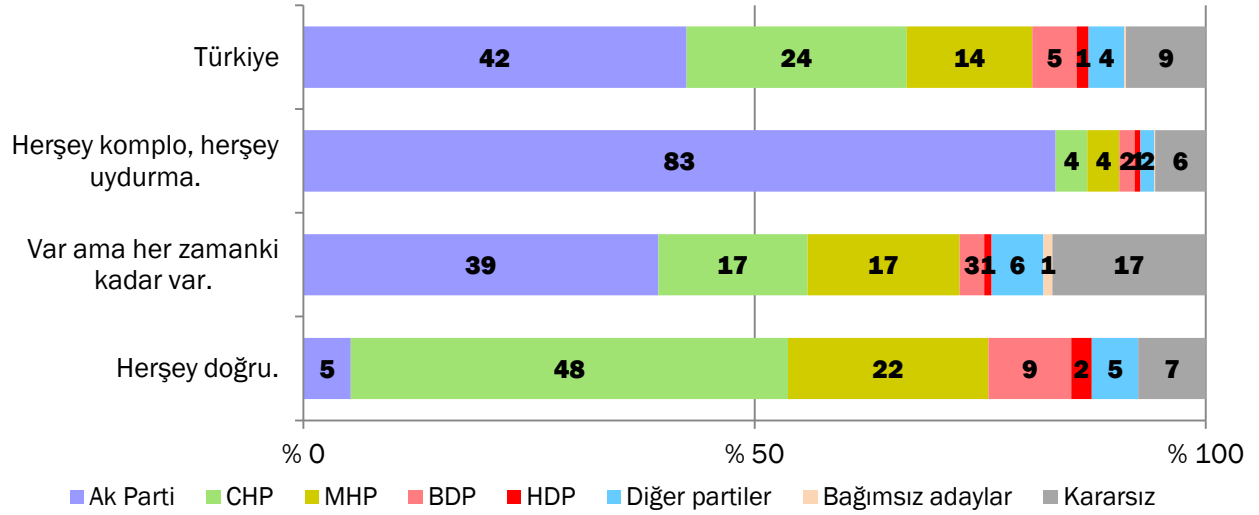
Burada iktidar ve muhalefet partilerin seçmenlerinin taban tabana zıt görüşlere sahip olmalarının yanı sıra, iktidar partisinde iddiaların doğruluğuna inanan ve muhalefet partilerinde iddiaların uydurma olduğuna inanan yaklaşık dörtte birlik kesimler olması da oldukça önemli bir bulgu. Bu tabloda kararsızların çekimser, ortada kalan cevabı daha yüksek oranda vermiş olmalarına rağmen iddiaların doğru olduğuna inanmaya daha fazla kanaat getirmiş olmalarını da not etmek gerekiyor.

Yolsuzluk iddialarıyla ilgili insanların aldığı tutuma göre hangi partiye oy verdiklerini gösteren aşağıdaki grafikte de iktidar ve muhalefet seçmenleri arasında tutum farkı iyice netleşiyor. İddiaları komplo olarak değerlendirenlerin yüzde 83'ü Ak Parti'ye oy verirken, iddiaları doğru bulanların ancak yüzde 5'i yine de Ak Parti'ye oy vermiş.

Başbakan'ın da dahil olduğu yolsuzluk iddialarıyla ilgili fikri / Yerel seçim oyu

3.5. Oy Tercih Sebebi

Seçmenlerin oy verdikleri partiye neden oy vermeye karar verdiklerini, temeldeki güdülerinin neler olabileceğini anlamak üzere araştırmamızda dönem dönem sorduğumuz bir soruyu 30 Mart yerel seçimleri öncesindeki araştırmamızda da sorduk: “Yerel seçimde oy vereceğiniz parti veya aday tercihinizi sayacağım sebeplerden hangisi etkiliyor, hangisi belirliyor?” Sebep olarak sunduğumuz 5 seçeneği, daha sonra aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi taraftar, ideolojik, liderci, partisiz ve son dakikacı seçmen olarak adlandırıyoruz.

Genel olarak oy tercihinizi sayacağım sebeplerden hangisi etkiliyor, hangisi belirliyor?

Taraftar seçmen - “Ben/Biz hep o partiye oy veriz.”

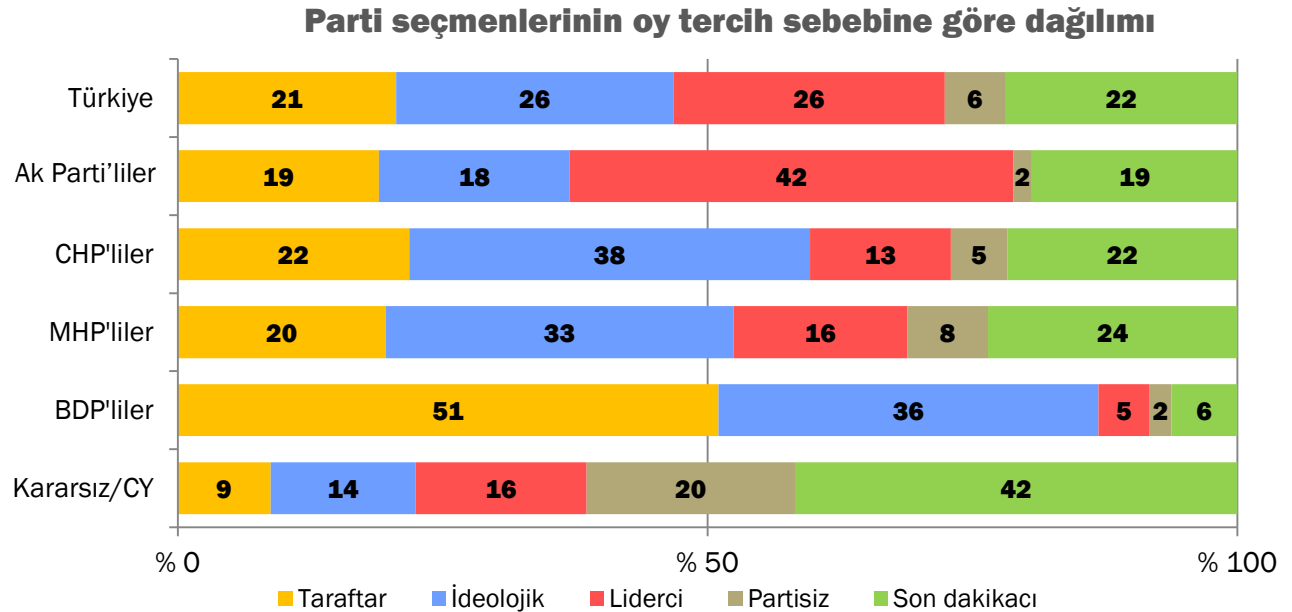
İdeolojik seçmen - “Siyasi duruşuma en yakın parti o.”

Liderci seçmen - “Liderine, başkanına güveniyorum, beğeniyorum.”

Partisiz seçmen - “Bu partilerden hiçbirisi beni temsil etmiyor.”

Son dakikacı seçmen - “Seçim döneminde partilerin çalışmalarına bakarak karar veriyorum.”

Türkiye’deki her dört seçmenden biri oyunu ideolojik sebeplerle, dörtte biri partinin lideri için, beşte biri taraftarlık duygusuyla ve yine beşte biri seçim kampanyaları sonucunda veriyor.

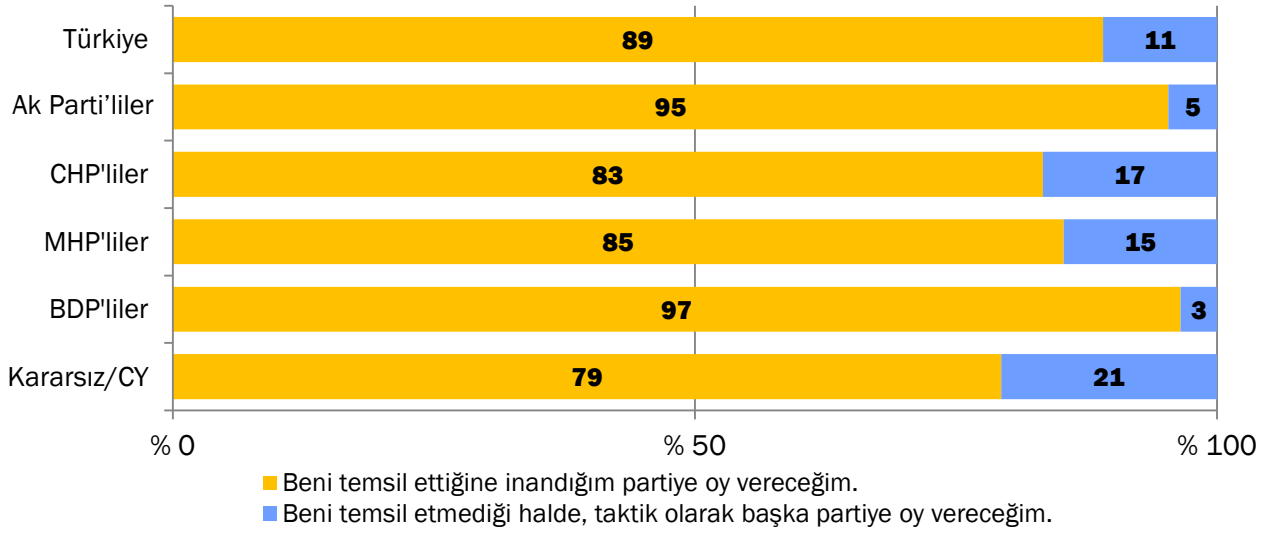
Ak Parti seçmenleri arasında liderine güvenenlerin ağırlıkta olduğu, CHP ve MHP seçmenleri arasında ideolojik tercihin nispeten önemli yer tuttuğu, BDP'liler arasındaysa

taraf tutarlolu veya ideolojik yaklnlkla oy vermenin lider, kampanya gibi ozelliklerin cok onune ciktigi yukaridaki grafikte gorulebiliyor. Kararsiz olan veya cevap vermeyen secmenin yarısından fazlası, genel ozellikleriyle tutarlı bir biçimde kendilerini temsil eden parti bulunmadığını veya son dakika seçim çalışmalarına göre bir değerlendirme yaptıklarını belirtiyor. Bu seçmenlerin gerçekten kararsız olduğunu yorumu yapılabilir.

3.6. Oy Verme Şekli

Parti seçmenlerinin oy verme şekline göre dağılımı

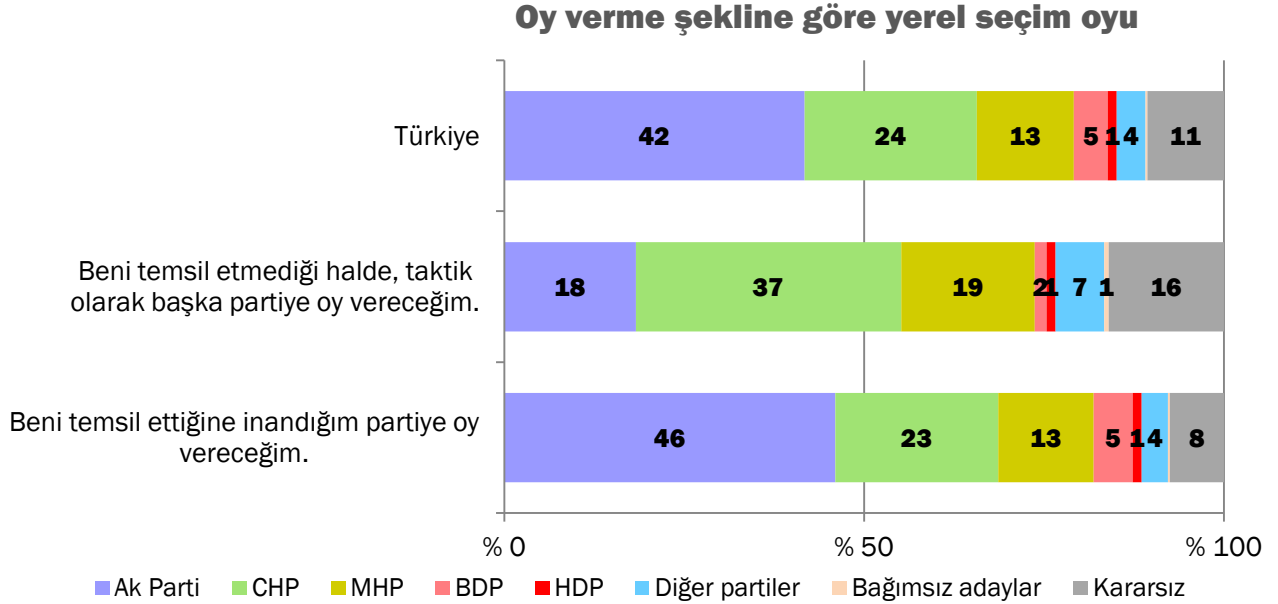
Bu yerel seçimin kampanya dönemine rengini veren ve sosyal medyada ses getiren hareketlerden biri, muhalefet partilerinin bazı seçmenleri arasında seçim bölgesine göre daha fazla oy alabilecek muhalefet partisine oy vermeyi öneren "Basgeç" kampanyasıydı. Diğer bir deyişle, kampanya seçmenlerden ideolojik olarak desteklemeseler de taktik olarak oylarını başka bir partiye vermelerini talep ediyordu.

Seçmenin ne kadarlık bir kesiminin taktik olarak farklı partiye verme davranışı olduğunu tespit etmek amacıyla "Sandığa gittiğinizde oyunuzu şu okuyacaklarımdan hangisine göre vereceksiniz?" sorusunu sorduk. Seçmenlerin yüzde 11'i "Beni temsil etmediği halde, taktik olarak başka partiye oy vereceğini" belirterek, oyunu ideolojik değil taktiğe göre vereceğini söyledi. Yüzde 11'lik oranın 5 ila 6 milyon seçmene denk geldiğini belirtmekte fayda bulunuyor.

Taktik olarak başka partiye oy vermiş olanlar arasında CHP'ye oy vermiş olanların yüzde 37 ile ağırlıkta olduğu görülüyor. Taktik oyu sadece muhalefet parti lehine değil, yüzde 18 oranında iktidar partisi lehine de işlemiş görünüyor. Taktik oyu kullanacağını söyleyen

her 6 kişiden birinin yerel seçim oyu sorulduğunda yine de kararsız olduğunu söylemesi de dikkat çekiyor.

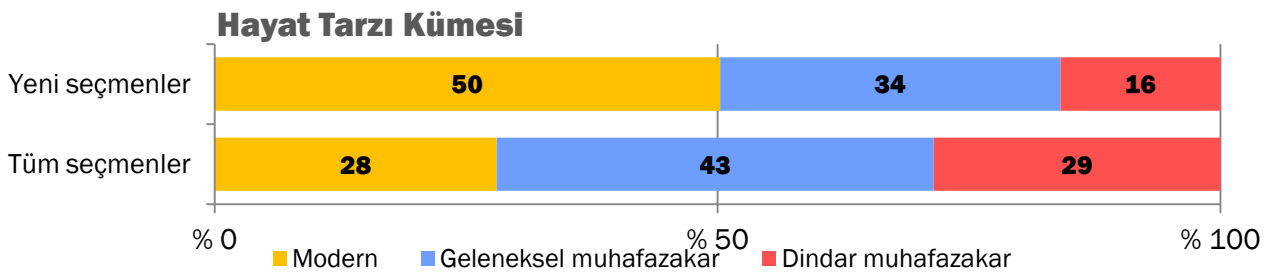

3.7. Bu seçimde ilk defa oy kullananlar kimler?

Seçimlerle ilgili merak edilen konulardan biri, bu seçimde ilk defa oy kullanacak olan genç seçmenlerin oy tercihleri ve profilleri oldu. Seçimlerden bir hafta önce yaptığımız araştırmada görüştüğümüz kişilerin yüzde 7'si 2011'de yaşı tutmadığı için oy kullanmadığını belirtti ve bu yerel seçimde ilk defa kullandılar.

İlk defa oy kullanan ve 18-23 yaş aralığındaki bu yeni seçmenlerin yüzde 45'i üniversite öğrencisi, yüzde 15'i çalışıyor, yüzde 10'u lise altı eğitim almış olan ev kadını.

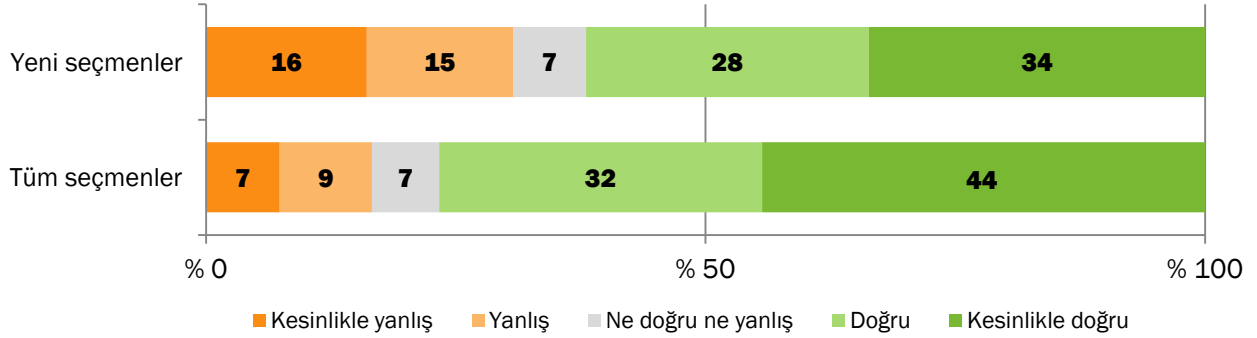
Türkiye genelindeki yetişkin nüfusun yüzde 28'i ve 18-28 yaş grubunun yüzde 40'ı kendini modern olarak tanımlarken, yeni seçmenler içinde bu oran yüzde 50'ye çıkıyor. Dindar muhafazakar oranı ise ülke genelindeki yüzde 28'den yüzde 16'ya iniyor. Bu durum dindarlık seviyesinde de, örtünme şeklinde de kendini gösteriyor. Dinle ilişkilerini biraz daha zayıf olarak tanımlayanlar daha fazlalar ve örtünmeyenler ülke genelinin neredeyse iki katı (yüzde 64).

Bu yeni seçmenler kümesinde en dikkat çekici demografik bulgulardan biri, Kürt kökenli olanların oran olarak daha fazla olması. Ülke genelindeki yetişkin nüfusun yüzde 13'ü Kürt, halbuki bu gruptakilerin yüzde 21'i Kürt. Bunda Kürtler arasındaki doğurganlık oranının daha yüksek olmasının yanısıra, bu genç seçmenlerin Kürt kimliklerini daha rahat söyleyebilir olmaları da etkili denebilir.

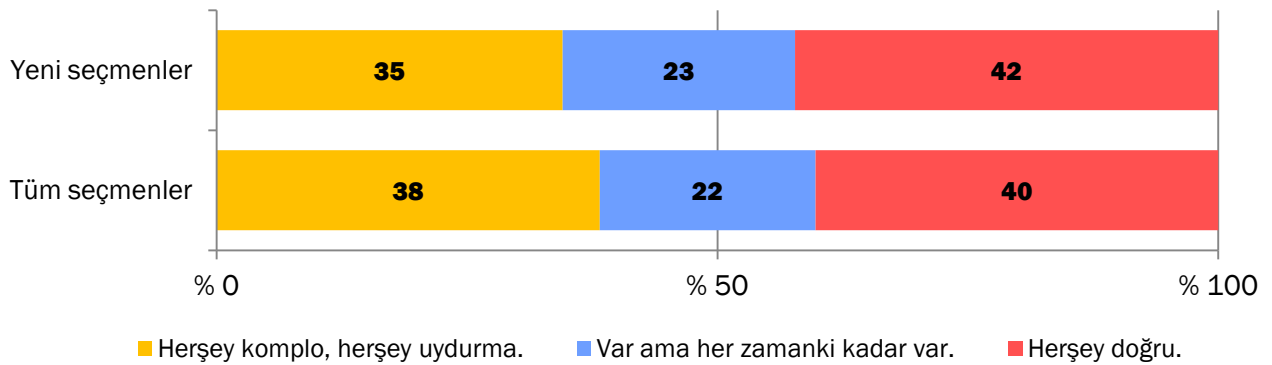
Başka ülkeye gitme imkanım olsa bile yine de Türkiye'de yaşamayı seçerdim.

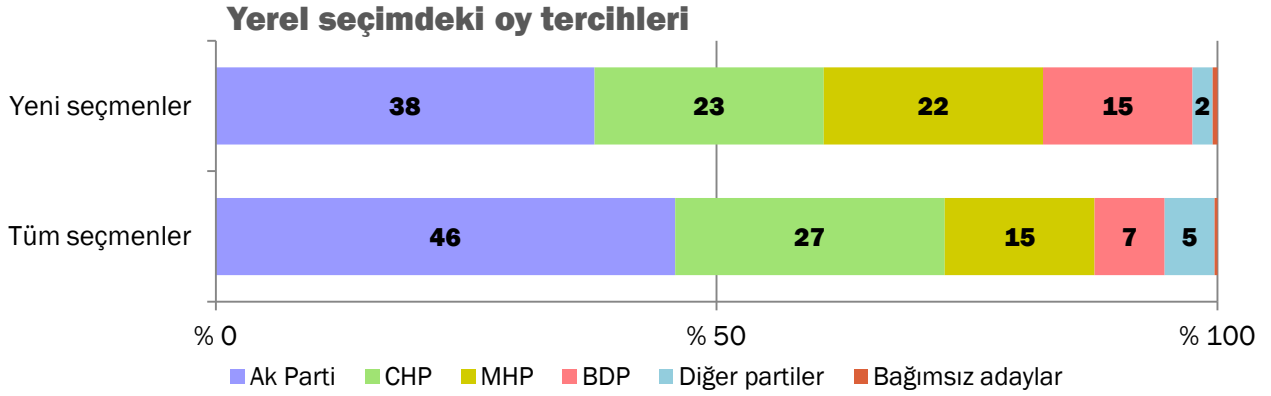
İlk kez oy kullanan seçmenlerde umutsuzluk hali görülüyor. “Başka ülkeye gitme imkanım olsa bile (varsa bile) yine de Türkiye'de yaşamayı seçerdim” cümlesine yüzde 31'i katılmıyor. Bu oran tüm seçmenler arasında yüzde 17. Ancak ekonomik durumla ilgili değerlendirmelerinde özel bir farklılık bulunmuyor.

Siyasi durumla ilgili değerlendirmelerine örnek olarak kullanılabilen olan yolsuzluk iddiasıyla ilgili olarak görüşleri Türkiye genelindeki dağılımdan pek farklı değil.

Başbakan'ın da dahil olduğu yolsuzluk iddialarıyla ilgili fikri

Böylesi bir demografik profile sahip olan yeni seçmen kitlesinin, siyasi parti tercihleri de profillerine paralel olarak Türkiye genelindeki seçmenden biraz farklı. KONDA'nın araştırmalarında sürekli olarak tespit ettiğimiz durum burada da geçerli: MHP ve BDP bu seçmen grubunda ülke genelinde olduğundan daha güçlü MHP yeni seçmenin yüzde 22'sinin oyunu alırken, BDP yüzde 15'inin oyunu alıyor. CHP'nin oyu 4 puan düşüyor, ancak Ak Parti'ye oy verenlerde 8 puanlık düşüş söz konusu. MHP ve BDP'ye oy verenler, yani diğer bir deyişle milliyetçi bir siyasete yakın duranlar bu seçmen grubunun üçte birini oluşturuyor.

Özetle, ilk defa oy kullanan seçmenlerin karakterinin ülke genelindeki seçmenden farklı olduğunu söylemek mümkün ancak bu bulgulara dayanarak, bu yaş grubunun siyasi tercihlerinin ileride değişmeyeceği ya da yeni ve farklı bir seçmen profilinin gelmekte olduğuna dair bir işaret olduğu türü yorumlar yapmak mümkün görülmemektedir.

3.8. Oy Kullanmayanlar

Türkiye’de seçimlere katılım oranlarının oldukça yüksek olduğu söylenebilir. 2009 yerel seçiminde ülke genelinde yüzde 83 olan katılım oranı, 2011’de yüzde 87’ye çıktıktan sonra bu yerel seçimler daha da artarak yüzde 89’a ulaştı. Ülkede günlük hayatın bu denli siyasileşmesine rağmen, seçimlerde oy kullanmamayı tercih eden bir kesim de daima mevcut.

KONDA Barometresi araştırmalarında “Bugün seçim olsa kime oy verirsiniz?” sorusuna, görüştüğümüz kişilerin yüzde 3 ila 8 arasında değişen bir oranı parti tercihi belirtmeyerek “oy kullanmayacağım” cevabını veriyor. Bu cevabı verenler, karakteri seçmen geneline benzeyen kararsız seçmenlerin aksine, genel seçmenden farklı bir profile sahipler.²

Demografik özelliklere bakıldığında, öncelikle gençlerin, daha eğitimli olanların, modernlerin ve ekonomik durumunun daha şikayetçi olan ve kriz beklentisinde olanların daha fazla oy kullanmama eğiliminde olduğu görülebiliyor.

Ayrıca siyasetle ilgili tercihleri de oldukça açıklayıcı. Öncelikle, oy tercihini belirleyen sebep için “beni temsil eden parti yok” diyen ve “partisiz” olarak nitelendirdiğimiz seçmenlerin üçte biri (yüzde 29) oy kullanmayı zaten düşünmeyenlerden oluşuyor. Oy kullanmayanlar kümesinin de üçte ikisi (yüzde 59) partisiz seçmen olduğunu belirtiyor.

Türkiye genelinde oy kullanmayacağını belirtenlerin oranı yüzde 4’ken, sorunları hangi partinin çözebileceği sorusuna cevaben “hiçbiri çözemez, yeni parti lazım” diyenlerin

² 22-23 Mart tarihlerinde yapılan araştırmada oy kullanmayacağını söyleyen kişilerin sayısının yetersiz olmasından dolayı, oy kullanmayanların profili Ocak, Şubat ve Mart 2014’te yapılan üç Barometre araştırmasının bulguları incelenerek oluşturulmuştur.

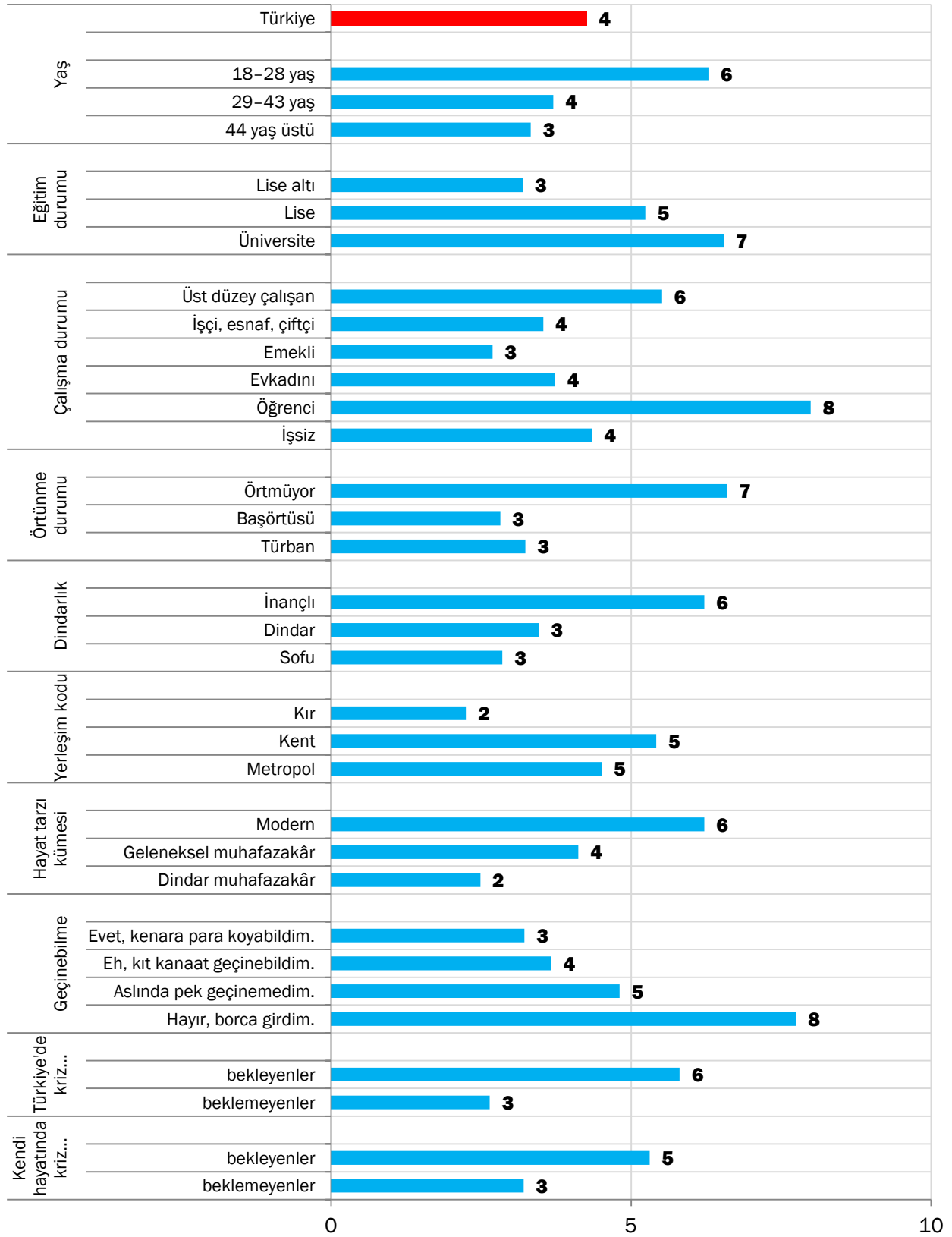

yüzde 11'i ve "bu sorunlar sürer gider" diyenlerin yüzde 8'i, olası bir seçimi hangi partinin kazanacağını düşündükleri sorulduğundaysa "hiçbiri kazanamaz, koalisyon olur" diyenlerin yüzde 10'u oy kullanmayı düşünmeyenlerden oluşuyor.

Bu bulgulara dayanarak, oy kullanmayanların herhangi bir partiye veya seçime tepki olarak değil, genel olarak siyasete uzak oldukları veya siyasetten umutsuz oldukları için oy kullanmadıkları yorumu yapılabilir. Nitekim, 2009 ve 2011 seçimlerindeki tercihler sorulduğunda, o seçimlerde oy kullanmayanların önemli bir kısmının olası bir seçimde de oy kullanmamayı planladıkları anlaşılıyor. 2009'da oy kullanmayanların yüzde 28'i ve 2011'de oy kullanmayanların yüzde 20'si olası bir seçimde yine oy kullanmayı düşünmüyor.

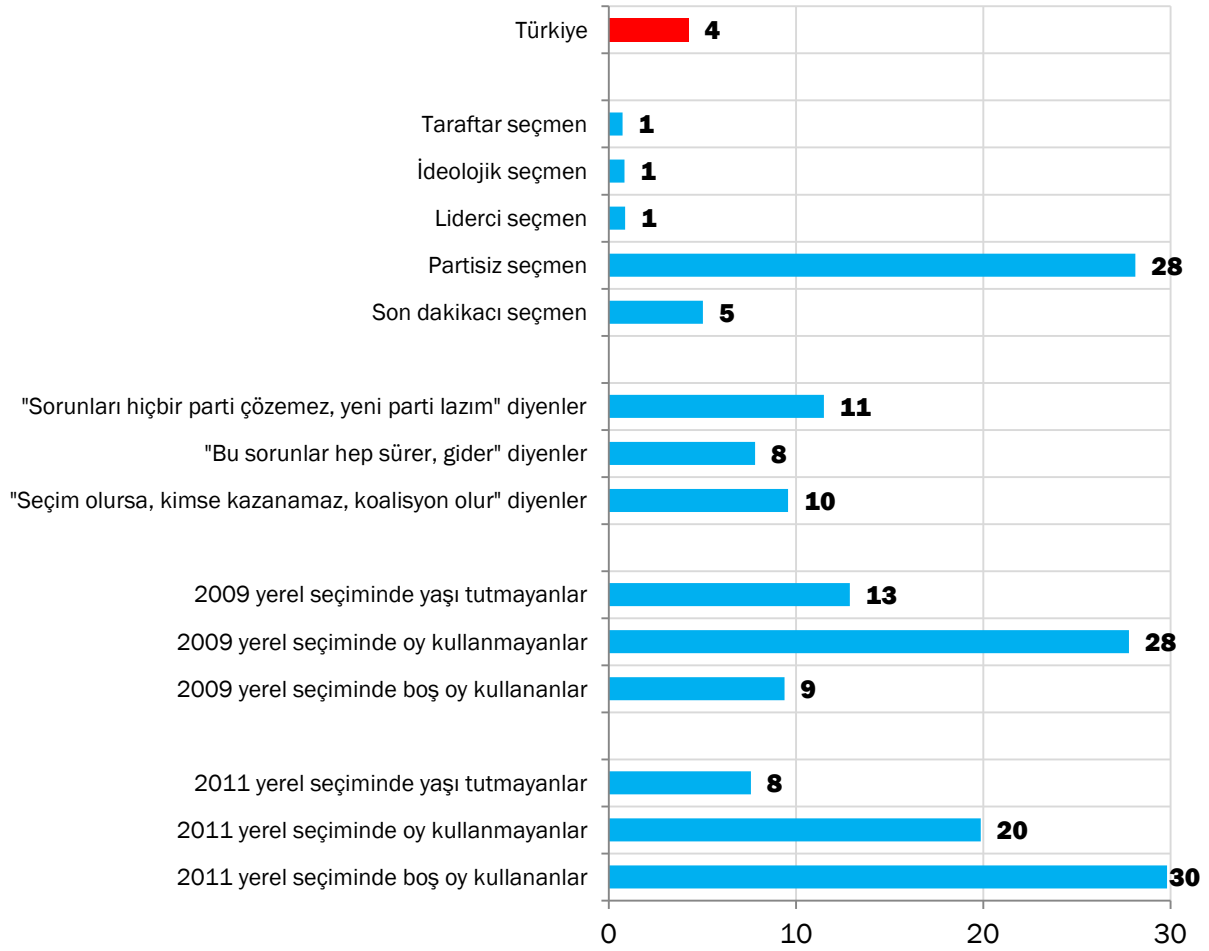

Demografik kümelerde oy kullanmayanların oranı

Siyasi tercihlere göre oy kullanmayanların oranı

4. NEDEN OY VERİYORLAR?

22-23 Mart'taki anketimizde her deneğe "Sizce Ak Parti'ye oy verenler neden, ne gerekçeyle Ak Parti'ye oy veriyor?", "Sizce CHP'ye oy verenler neden, ne gerekçeyle CHP'ye oy veriyor?" ve "Sizce MHP'ye oy verenler neden, ne gerekçeyle MHP'ye oy veriyor?" diye açık uçlu sorular yönelttik. Bu açık uçlu sorulara aldığımız yanıtları tüm seçmenler bağlamında anlamlı başlıklar altında grupladık.

Bu yöntemle herhangi bir parti seçmeninin kendi partisine oy verme motivasyonunu elde etmeyi amaçladığımız gibi, oy vermediği partilerin seçmenlerinin oy verme sebebine ilişkin tahayyüllerine de ulaşmaya çalıştık. Böylece, parti liderleri tarafından üretilen siyaset dilini değil, seçmenlerin birbirlerini nasıl algıladıklarına dair bulgular edindik.

Aşağıdaki yorum ve değerlendirmeleri incelemeden önce hiçbir siyasi partinin seçmenlerinin monolitik/homojen bir yapıda olmadığını fakat bulguların genel eğilimleri işaret ettiğini de önemle belirtmek isteriz.

4.1. Ak Parti Seçmeni Algısı

Tüm seçmen grupları içerisinde Ak Parti seçmenleri, haklarında en çok fikir sahibi olunan grubu oluşturmaktadır. Bir başka deyişle, her seçmen kendi partisine oy veren seçmenler dışında en yüksek yargıya Ak Parti seçmenleri hakkında sahiptir.

Ak Parti'ye neden oy veriyorlar?	Ak Parti	CHP	MHP	BDP	HDP	Diğer Partiler	Kararsız	Oy kullanmaz	Türkiye
	Yüzde (%)								
Hizmetlerinden/çalışmalarından dolayı	41	4	15	8	7	9	24	17	24
İstikrarlı/güvenilir/doğru yönetim	25	1	1	3			1	2	11
Siyasi görüşüne yakın olduğu için	7	7	12	10	4	16	14	3	9
Liderine güvendikleri için	12	5	8	7	11	6	7	6	9
yardımlarla kandırıldıkları/menfaat sağladıkları için		20	13	23	15	10	5	11	9
Cahil/Bilinçsiz oldukları için		22	14	5	15	12	3	13	8
Ak Parti dini kullandığı için		15	14	3	15	15	1	2	6
Dini inançlara saygılı olduğu için	7	1	1	2	7	7	9	11	5
Başka alternatif olmadığı için	3			7		4	3	10	2
Diğer	1	5	8	1	4	6	3	3	3
Cevap yok	4	19	14	30	22	15	29	22	15
Toplam	100	100	100	100	100	100	100	100	100

- Ak Parti seçmenlerine göre Ak Parti'ye oy verme gerekçeleri, başlıca Ak Parti'nin hizmetleri ve sağladığı ekonomik istikrardır. Lidere olan güven bu iki gerekçeden sonra gelmekle birlikte diğer parti seçmenlerinin liderlerine yaptığı vurgudan daha yüksektir.

- Siyasi görüşe yakınlık ve dini inançlara saygılı olması da Ak Parti seçmenlerine göre Ak Parti'ye oy verme motivasyonuna dair diğer kayda değer tanımlardır.
- CHP seçmenlerinin önemli bir kısmı Ak Parti'ye oy veren seçmenlerin oy verme sebebini cehaletlerine ve yardımlarla kandırılmış olmalarına bağlamaktadır. CHP seçmenlerinin yüksek oranda verdiği bir diğer yanıt ise Ak Parti'nin dini kullanması ve din sömürüsü yapıyor oluşudur. CHP seçmenlerinin bu algısı, Ak Parti seçmenlerinin neden Ak Parti'den vazgeçemediklerine dair sorulara da cevap niteliği taşımaktadır. Ayrıca kutuplaşmanın seçmen temelindeki boyutunu da göstermektedir.
- CHP seçmenleri içinde yüzde 7'lik bir grup, Ak Parti'ye oy verilmesinin sebebi olarak siyasi yakınlığı, yüzde 5'lik bir kısım liderlerine olan güveni, yüzde 4'lük bir grup da Ak Parti'nin yaptığı hizmetleri görmektedir.
- MHP seçmenleri Ak Parti'ye oy verme gerekçesi olarak Ak Parti seçmenleri ile CHP seçmenleri arasında bir profil çizmektedir. MHP seçmenlerine göre Ak Parti'nin verdiği hizmetler, Ak Parti'nin dini kullanması, Ak Parti seçmeninin cahil olması ve siyasi görüşe duyulan yakınlık Ak Parti'ye oy verilmesinin temel sebebidir.

4.2. CHP Seçmeni Algısı

CHP'ye neden oy veriyorlar?	Ak Parti	CHP	MHP	BDP	HDP	Diğer Partiler	Kararsız	Oy kullanmaz	Türkiye
	Yüzde (%)								
Siyasi görüşüne yakın olduğu için	29	10	24	22	11	17	23	14	22
Atatürkçü/Kemalist olduğu için	7	18	17	9	19	21	8	11	11
Çağdaş/Aydın/Laik/Cumhuriyetçi olduğu için	2	21	7	1	4	10	3	11	7
Doğru/dürüst/güvenilir parti olduğu için		20	2			1	4	3	5
Ak Parti karşıtı oldukları için	4	7	9	1	11	6	4	10	5
Alışkanlık/Gelenek	4	5	4	7		6	5	8	5
Kalıplaşmış düşünceler	3					4	1	2	1
Başka alternatif olmadığı için		5		1		1	1	3	1
Dini değerlere karşı oldukları için	3			2	7	1			1
Liderine güvendikleri için	1				4			2	
Diğer	6	7	8	8	4	6	5	5	7
Cevap yok	42	7	28	49	41	26	46	32	33
Toplam	100	100	100	100	100	100	100	100	100

- CHP seçmenlerine göre CHP'ye oy vermelerin temel sebepleri, çağdaş ve aydın olmaları, CHP'nin doğru ve dürüst bir parti olması ve Atatürkçü/Kemalist olmalarıdır.
- CHP seçmenlerinin yüzde 7'si CHP'ye Ak Parti karşıtlığı sebebiyle oy verildiğini düşünmektedir.

- Bir oy verme motivasyonu olarak partinin liderine duyulan güven, diğer partilerden daha düşük oranda söylenmiştir. Fakat başka alternatif olmadığı için CHP'ye oy verildiği düşüncesi diğer partilere kıyasla daha yüksektir.
- Ak Parti seçmenlerinin neredeyse yarısı CHP'ye neden oy verildiği konusunda fikir belirtmemiştir.
- Ak Parti seçmenlerin yüzde 29'u CHP'ye oy verilmesinin sebebi olarak siyasi görüşe yakınlığı görmektedir. Bunun dışında CHP'li seçmenlerin Atatürkçü/Kemalist olmaları CHP'ye oy vermelerinin bir diğer önemli sebebidir. Dolayısıyla Ak Parti seçmenleri için CHP'ye oy verilmesinin sebebi siyasi ve ideolojiktir.
- Negatif anlamda ise Ak Parti seçmenlerinin yüzde 3'ü CHP seçmenlerinin dini değerlere karşı olduğu için oy verdiğini düşünmekteyken, yüzde 3'ü de kalıplaşmış düşünceler sebebiyle oy verdiği kanısındadır.

4.3. MHP Seçmeni Algısı

MHP'ye neden oy veriyorlar?	Ak Parti	CHP	MHP	BDP	HDP	Diğer Partiler	Kararsız	Oy kullanmaz	Türkiye
	Yüzde (%)								
Milliyetçilik/ülkücü olduğu için	23	40	45	34	41	47	21	41	31
Siyasi görüşüne yakın olduğu için	18	16	20	8	4	19	15	2	17
Alışkanlık/Gelenek	6	4		3	4		3	13	4
Doğru/dürüst/güvenilir parti olduğu için			13			1	2	2	2
Liderine güvendikleri için		1	3		4		1	2	1
Başka alternatif olmadığı için		2	3						1
Ak Parti karşıtı oldukları için	1		2			1	1	3	1
Cahil/bilinçsiz oldukları için	1				4		1		
Diğer	6	3	6	3		6	5	3	5
Cevap yok	45	34	7	51	44	26	51	35	39
Toplam	100	100	100	100	100	100	100	100	100

- MHP seçmeni, neredeyse tüm seçmenler tarafından ağırlıklı olarak “milliyetçi/ülkücü” olarak görülmektedir. Bu durum, parti kimliği oluşturulması açısından önemli olmakla birlikte kitle partisi olma konusunda MHP'ye zorluk oluşturmaktadır.
- Liderine güven ve MHP'nin doğru ve güvenilir bir parti olduğu algısı MHP seçmenlerine göre MHP'ye oy verilmesinin diğer kayda değer sebepleridir. Bunun yanında alternatifsizlikten MHP'ye oy verdiğini söyleyen seçmenler de yüzde 3'lük bir kısmı oluşturmaktadır.

5. SANDIK SONUÇLARI

ÖNEMLİ NOT: Bu bölümde 30 Mart 2014 yerel seçimlerine ilişkin analizler, seçimden sonra haber ajanslarından paylaşılan veriler temel alınarak hazırlanmıştır. Dolayısıyla bazı rakamlar, kesin sonuçlardan küsûrat mertebesinde farklı olabilir. Ancak, genel eğilimleri mercek altına alan KONDA analizleri açısından önemli bir fark üretmemektedir.

30 Mart 2014 tarihinde gerçekleşen yerel seçimler sadece seçmen vatandaşlar için değil, işi siyaset olanlar için bile karışık bir süreçti. 6 Aralık 2012 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan Büyükşehir kanununda değişiklik yapan son kanun ilk defa bu seçimde geçerli olan yeni uygulamalar içeriyordu. Büyükşehirlerin sayısı ve kapsadıkları seçmen kitlesi ülkenin yüzde 77’si haline geldi. Büyükşehir olan ve olmayan yerlerde verilen tek ortak oy, ilçe belediye başkanlığı seçimi için sandıklara atıldı. Aşağıdaki ilk tabloda farklı yerleşim tiplerindeki oyların dağılımı gözükmemektedir.

Partiler	Birim	Seçim Tipi					
		30 BÜYÜKŞEHİR BB + 51 İL İGM	30 BÜYÜKŞEHİR MECLİSİ + 51 İL İGM	30 BÜYÜKŞEHİR BAŞKANLIĞI	51 İGM	30 BÜYÜKŞEHİRİN İLÇE BELEDİYE BAŞKANLIĞI	51 İLİN İLÇE BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Seçmen		52,7	52,7	40,7	12,0	40,7	7,4
Kullanılan oy		46,9	46,8	36,3	10,6	36,3	6,5
Geçerli oy		45,1	44,9	34,9	10,2	34,9	6,2
Ak Parti	Milyon seçmen	20,5	19,5	15,9	4,7	15,0	2,7
CHP		12,5	11,5	10,8	1,7	9,9	1,0
MHP		6,9	7,9	4,8	2,1	5,8	1,5
BDP		2,7	3,0	1,9	0,9	2,1	0,5
DiĞER		2,4	3,1	1,5	0,9	2,1	0,5

Seçimler sonucunda medyada ‘Türkiye Geneli’ olarak tarif edilen oy oranları ise ilk sütunda gösterilen büyükşehir belediye başkanlığı oranlarının ve diğer illerdeki ‘il genel meclisi’ oranlarının toplamını ifade etmektedir.

Yerel seçimler milletvekili seçimleri gibi değil. Yerel unsurların sözkonusu olduğu mikro düzeyde dinamikler devreye giriyor ve en azından bölgesel olarak beklenmedik sonuçlar ortaya çıkabiliyor. 2014 seçimlerine kadar yapılmış olan belediye seçimlerinde ülke genelindeki gösterge olarak hep il genel meclisi oyu kullanılmıştı. Ancak, yeni kanunla, il genel meclisi, büyükşehirlerde kullanılan bir oy olmaktan çıktı. Dolayısıyla, ilk defa bu seçimde, ülke genelinde gösterge olarak 30 büyükşehirdeki başkanlık oyları ve diğer 51 ildeki il genel meclisi oyu toplandığında ortaya çıkan oran kullanılmıştır.

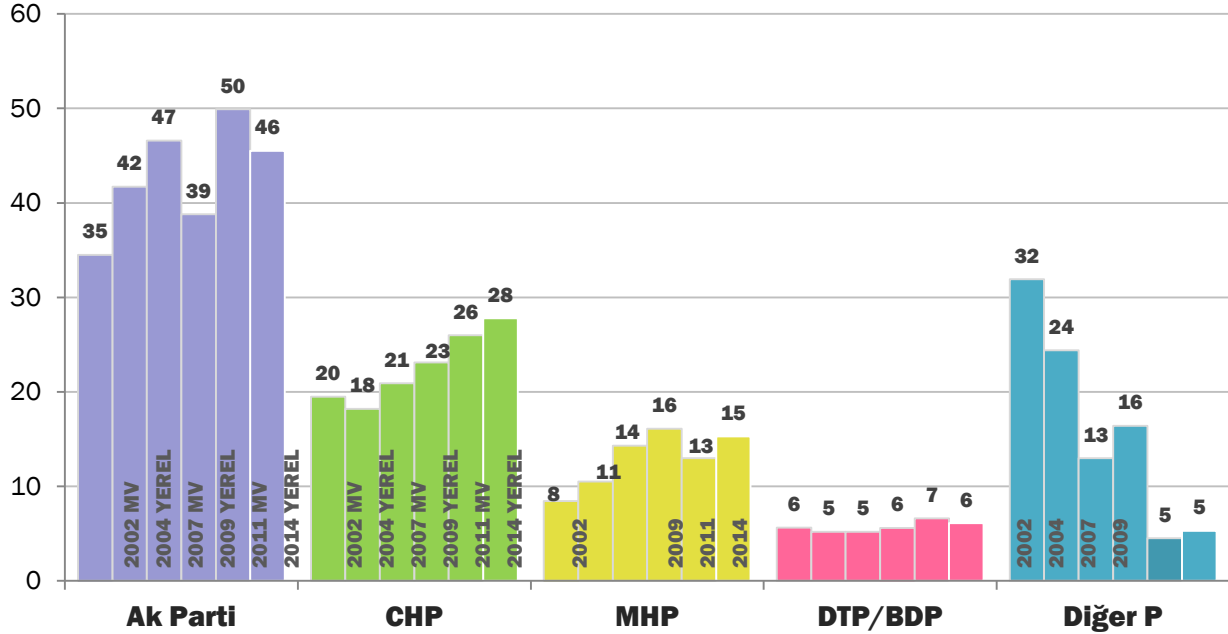
Aşağıdaki tabloda da yer aldığı gibi farklı oy pusulalarının ülke genelindeki sonuçları birbirinden farklı olabiliyor. Örneğin, büyükşehirler dışında kalan ve seçmenlerin yüzde 70’inin yaşadığı 51 il genelindeki ‘il genel meclisi’ toplamında CHP’nin oyunun farklı şekilde düşük olduğunu tespit edebiliriz.

Partiler	Birim	Seçim Tipi					
		30 BÜYÜKŞEHİR BB + 51 İL İGM	30 BÜYÜKŞEHİR MECLİSİ + 51 İL İGM	30 BÜYÜKŞEHİR BAŞKANLIĞI	51 İGM	30 BÜYÜKŞEHİRİN İLÇE BELEDİYE BAŞKANLIĞI	51 İLİN İLÇE BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Ak Parti	Yüzde (%)	45,5	43,4	45,5	45,5	43,0	43,9
CHP		27,8	25,6	31,0	16,8	28,4	16,4
MHP		15,3	17,6	13,7	20,7	16,6	23,7
BDP		6,1	6,6	5,4	8,3	6,0	7,9
DiğER		5,4	6,9	4,4	8,8	6,0	8,1
Toplam		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ak Parti 2002 yılının Kasım ayında gerçekleşen milletvekili seçimleri ile iktidara geldi ve o günden bu yana ülkede gerçekleşen tüm seçimlerde büyük farkla birinci parti olarak karşımıza çıkıyor. Aşağıdaki grafik, 2002 seçimleri de dahil olmak üzere 12 yıldır gerçekleşen seçimlerde partilerin aldığı oy oranlarını göstermektedir.

Seçim sonuçları: 12 yılda 6 sandık

Siyasi rekabetsizlik; küçük partiler daha da ufaldı

Aradaki seçimlerde gerçekleşen iniş ve çıkışları ayrı tutarsak Ak Parti seçimlere ilk defa girdiği günden bu yana oylarını 11 puan arttırmış gözükmektedir. Bu artışın tam simetrik hareketi ise ilk dört parti dışında kalan siyasi hareketlerin aldığı oyların tümünü birden gösteren 'diğer partiler'in oy oranlarında dikkat çekmektedir. KONDA raporlarında sürekli belirttiğimiz bir analizi bu grafiğe bakarak bir kez daha yinelemekte fayda var; 12 sene çerçevesinde Ak Parti oyunu arttırırken, diğer partilerin oyu sürekli ve dramatik bir şekilde azaldı. Bu 12 senelik süre çerçevesinde küçük ve çoğunluğu sağ politika sahibi partiler, oylarını iktidar partisi içinde kaybetmişlerdir. Zaman içinde aşama aşama gerçekleşen bu eğilim alternatif siyasi eğilimlerin temsiliyetinin azalmasına ve neticede siyasi rekabetin yok olma noktasına gelmesine sebebiyet vermiştir.

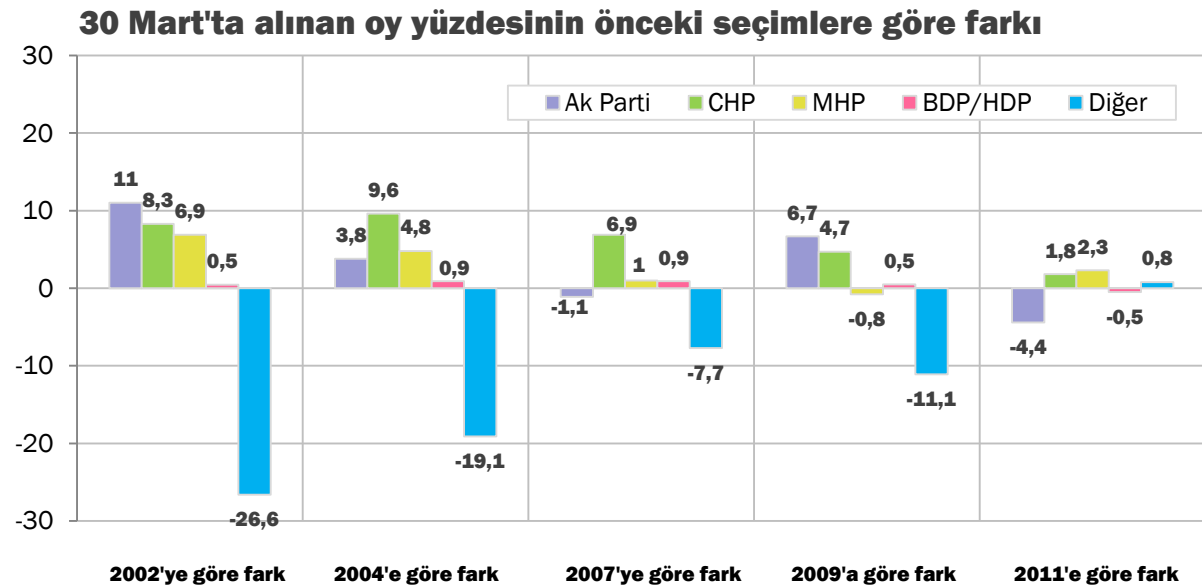
CHP'de istikrarlı artış

CHP yukarıda bahsettiğimiz siyasi rekabetsizlik ortamında ikinci sırada, ancak hâlâ gerilerde yer almaktadır. Ana muhalefet partisi 12 yıldır en yüksek oyunu 30 Mart yerel seçimlerinde almış gözüküyor. 2002'den beri oyunu kademe kademe yükselten CHP yüzde 30 sınırını henüz hiçbir seçimde aşabilmiş değil. CHP'nin oy seyrini MHP'nin oranlarıyla karşılaştırdığımızdaysa farklı bir durumla karşılaşıyoruz;

CHP'nin ve MHP'nin oy artışı genel olarak baktığımızda ilk üç partinin arasındaki alışverişten değil, yukarıda bahsettiğimiz eriyen ufak partilerin oylarından kaynaklandığını düşünebiliriz.

Aşağıdaki grafik ise partilerin son 2014 yerel seçimlerinde aldıkları oy oranları ile diğer seçimler arasındaki oy farkını göstermektedir. Örneğin, bu grafiğe göre Ak Parti'nin 30 Mart'ta aldığı oy oranı 2002'de aldığına göre 11 puan daha fazla, ancak 2011'deki milletvekili seçimlerine göre ise 4,4 puan azdır. Yukarıda bahsettiğimiz 'ufak partiler' meselesini bu grafik de göstermektedir. Parlamentodaki 4 parti dışındaki diğer partilerin toplam oranı son 12 senede yüzde 26'ya denk gelecek kadar azalmıştır. Diğer bir deyişle, seçmenlerin dörtte biri oy verdiği partiyi 4 büyük partiden biriyile değiştirmiştir.

CHP'ye baktığımızda ise her seçimle farkın pozitif tarafta kaldığını, diğer bir deyişle oyunu her seçimde arttırdığını tespit edebiliriz.

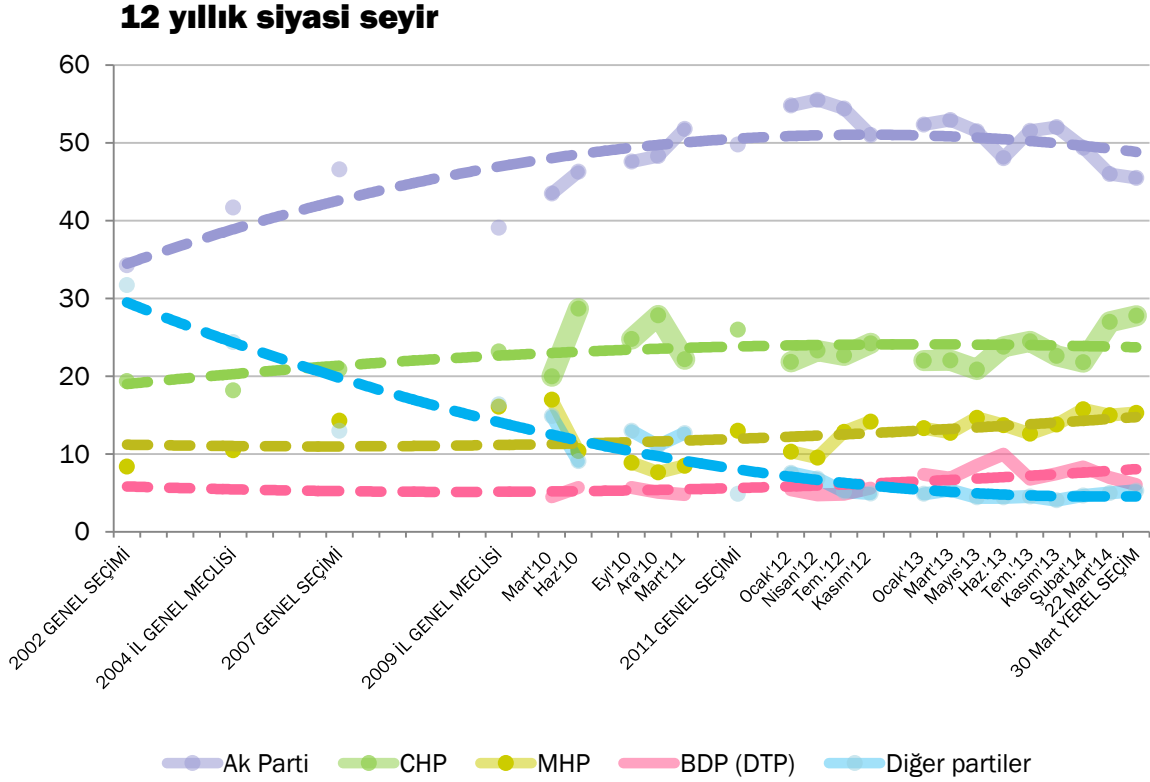
Kürt siyaseti oyunun ise son 12 senedir her seçimde aynı seviyelerde kalmış olduğunu BDP'nin oy farkı oranlarına bakarak görebiliyoruz. 2002'de DEHAP'ın aldığı oyla 2014'de BDP ve HDP oylarının arasında yüzde 1lik bile fark bulunmamaktadır.

Diğer istikrarlı artış ise MHP'de göze çarpıyor. MHP'nin oyları 12 senede yüzde 7 oranında artmış ve herhangi büyük bir düşüş de yaşamamıştır.

Yukarıda sözünü ettiğimiz küçük partilerin oylarının zaman içinde dramatik şekilde azalması meselesi aşağıdaki grafikte daha net bir şekilde gözükmektedir.

Bu grafik 2002 yılından beri gerçekleşen 6 seçimin sonuçlarını ve KONDA Barometresi'nin ölçümlerini bir arada göstermektedir.

Grafikte görülen kalın ve kesik çizgiler partilerin oy oranlarının ortalama eğilim çizgisini göstermektedir. Ak Parti ve küçük partilerin 12 senelik ortalama çizgisine göz attığımızda aradaki simetrik etkiyi görmek mümkün. CHP, MHP ve BDP'nin düz bir şekilde ilerleyen ortalama eğilim çizgileriyle beraber değerlendirdiğimizde 12 senede diğer partilerin oylarının daha ziyade iktidar partisine kaydığını iddia etmek mümkün.

Ak Parti'nin ortalama eğilim çizgisinin son bir senedeki aşağıya doğru inişi de dikkat çekilmesi gereken bir durum. Ortalama çizgiyi o partinin gelecek oylarına ilişkin tahmin yapmak içinde ele alabiliriz. Dolayısıyla, Ak Parti'de görülen bu aşağı eğimin devam etme olasılığı üzerine de düşünmek gerekiyor.

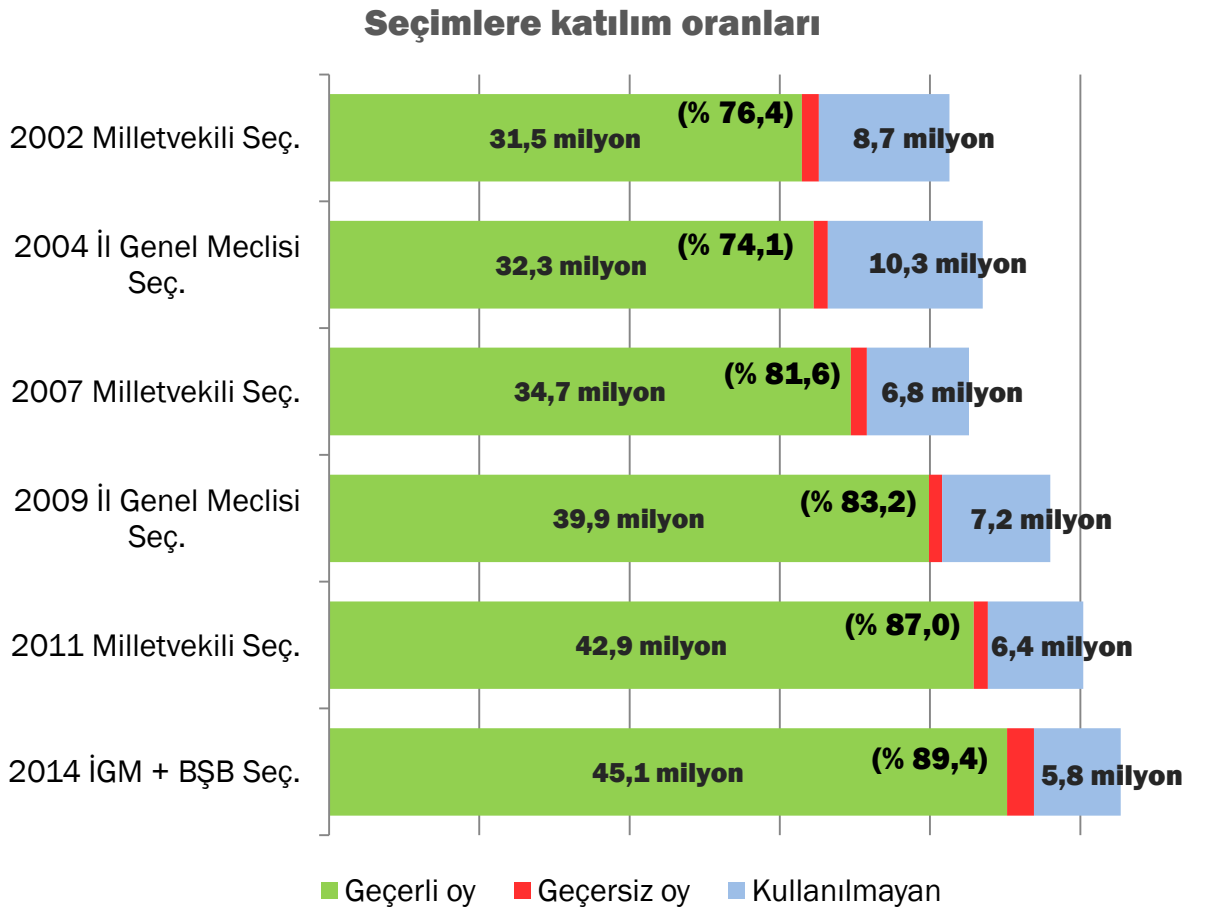
CHP'ye baktığımızda ise arada bir çıkışlara rağmen özellikle son bir yılda düz bir çizgi halinde hafif yükselme olduğunu tespit edebiliyoruz.

MHP'nin de etkisi az ama istikrarlı bir artış olduğu not etmek gerekiyor.

5.1. Seçimlere Katılım Oranları

Seçimlere katılım konusu farklı şekillerde yorumlanabiliyor. Dünya ortalamasında üst seviyelerde bulunan Türkiye seçmenin katılımı 30 Mart'ta şimdiye kadarki en üst noktasına ulaştığını belirtebiliriz. Aşağıdaki grafikte görülen yükseliş elbetteki nüfus artışıyla doğru orantılı. Ancak, genel seçmen sayısı içindeki geçerli oy oranına baktığımızda da seçmenlerin daha yüksek oranda sandığa gittiğini görebiliyoruz.

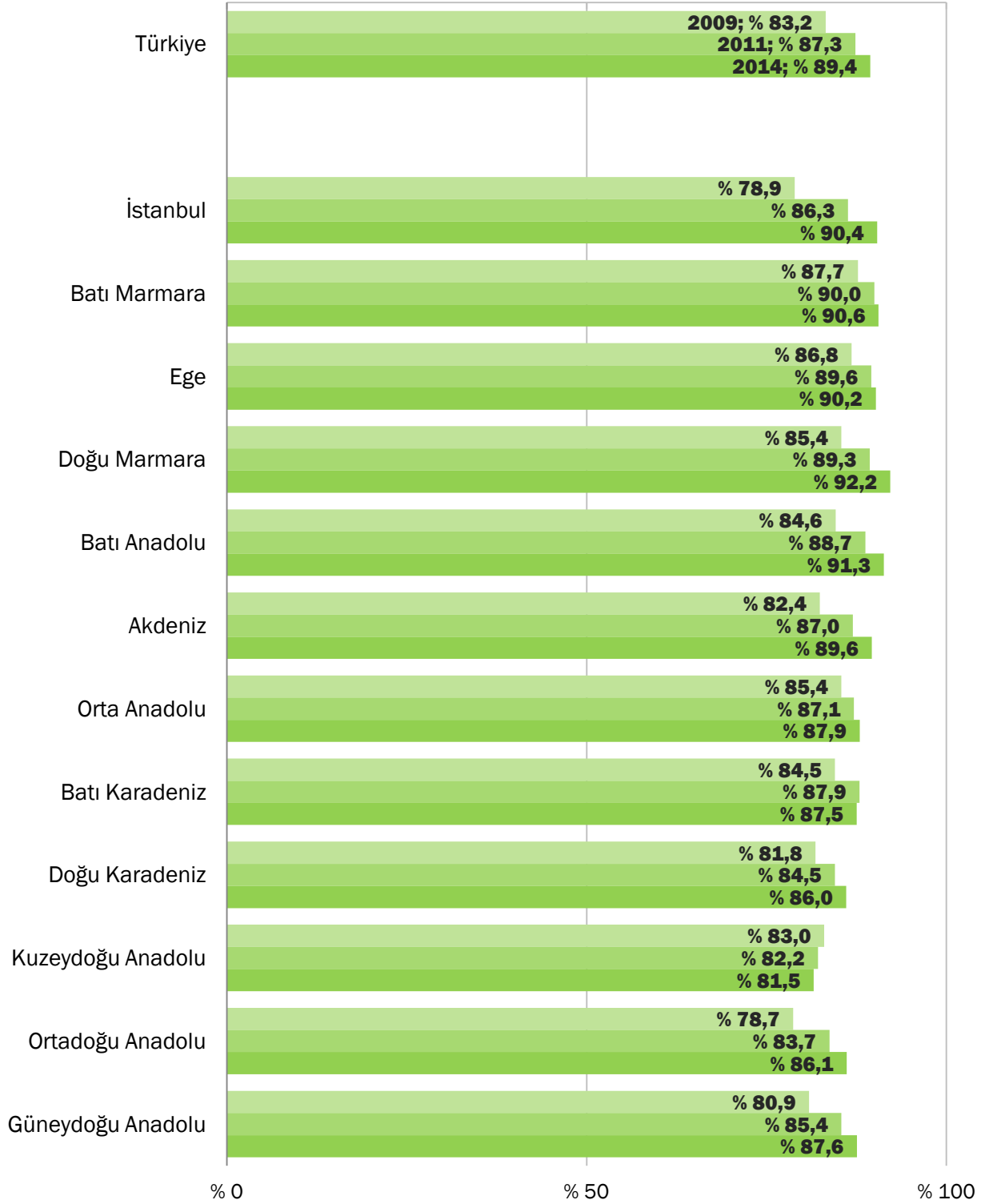

Son üç seçimde gerçekleşen katılım oranlarına baktığımızda da farklı bir durum göze çarpmamaktadır.

Seçmenin sandığa olan ilgisi bölgelerden bağımsız, son derece yaygın bir şekilde artmış görülmektedir.

Bölgelere Göre Katılım Oranları (2009-2011-2014)

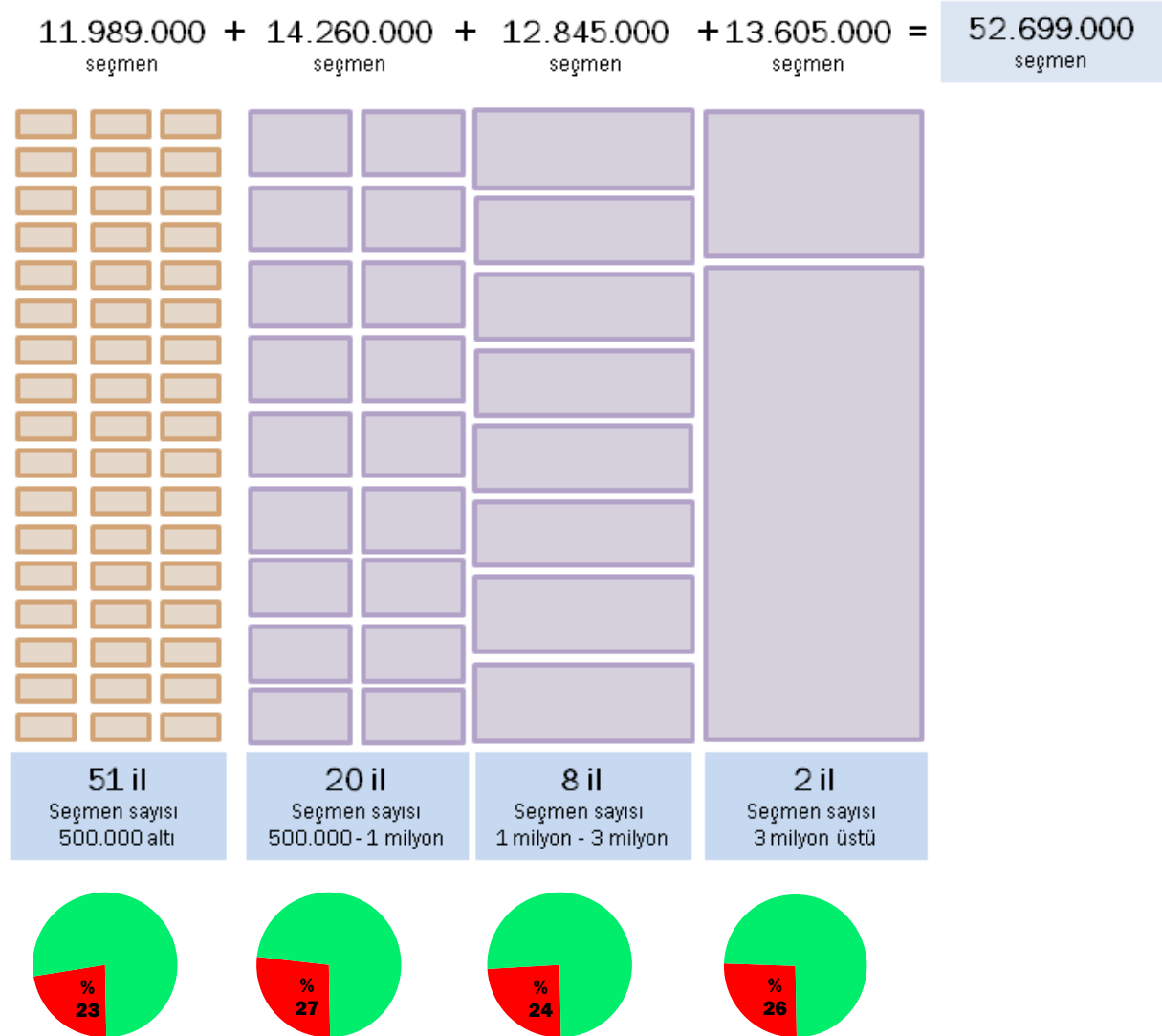

5.2. Büyükşehirler ve İller

Bu seçimlerde ilk kez geçerli olan büyükşehir kanunundaki değişiklikler neticesinde büyükşehir sayısı 30'a yükseldi. Geriye kalan 51 ilse büyükşehir yönetimi olmayan, normal il statüsündeki yönetim birimleri olarak kaldı. Neticede nüfusu 500 binin üstünde olup da büyükşehir olmayan il kalmamış oldu. Neticede adet olarak çoğunluk normal il olarak gözüktü de, 30 büyükşehirde yaşayanların seçmenin yüzde 77'sini oluşturduğunu belirtmekte de fayda var.

Aşağıdaki grafikte farklı nüfus yoğunluklarındaki yerleşim birimlerinin nasıl dağıldığını görebiliyoruz. Özellikle, İstanbul ve Ankara'nın seçmen sayısı toplamının 51 ilden daha fazla olması nüfus dağılımının dengesizliğini gösterir nitelikte.

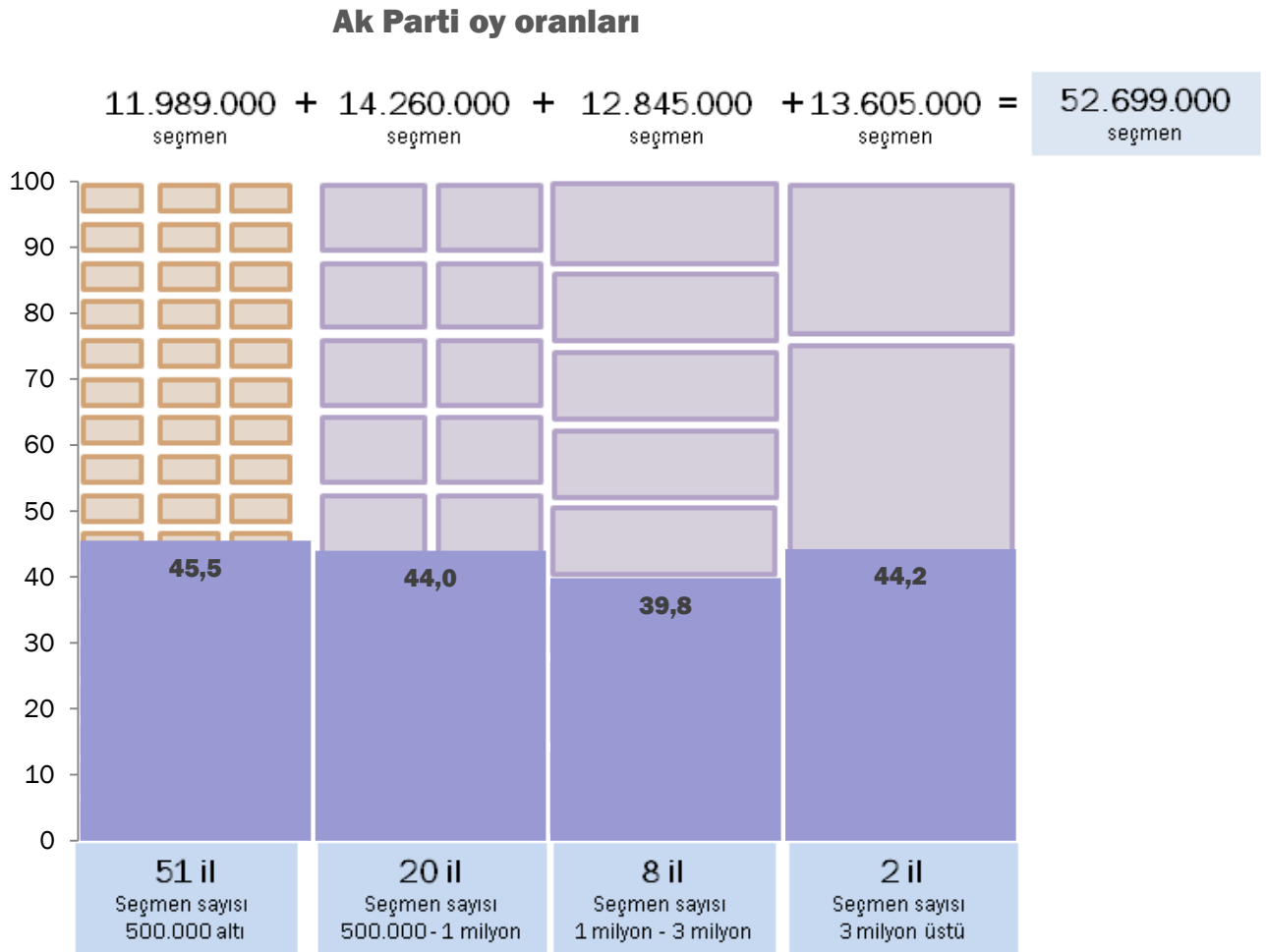
Bu tabloya da bakınca görebiliyoruz ki, nüfusun yarısı 10 büyükşehirde toplanmış durumdadır.

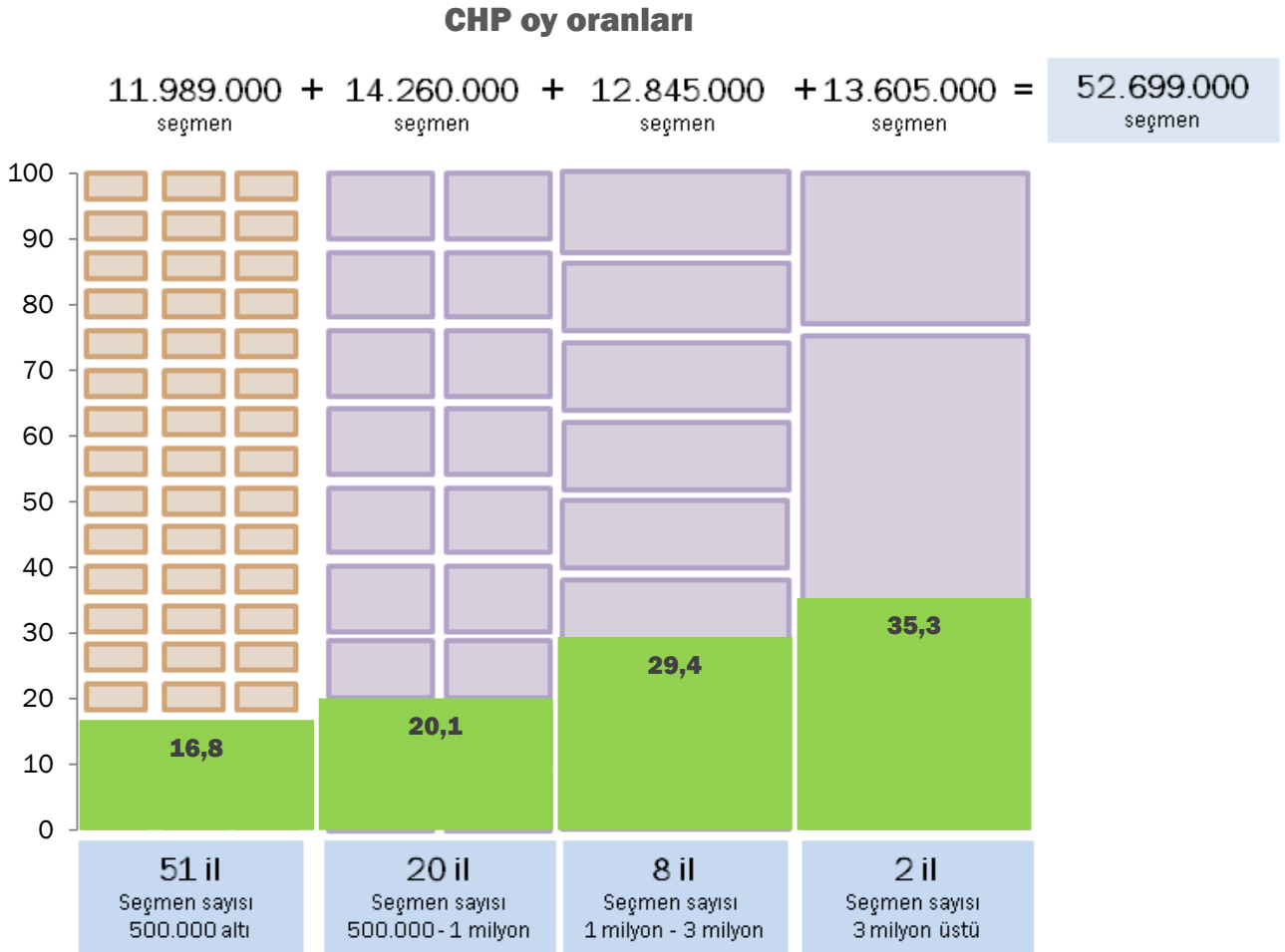
Yukarıdaki grafiği seçmen dağılımının bir altyapısı olarak kabul edersek, bu bölünmeler kapsamında partilerin oy dağılımını yerleştirdiğimizde önemli ipuçları görebiliyoruz.

Aşağıda, farklı nüfus yoğunluklarının olduğu 4 kümede Ak Parti'nin oylarının eşit dağıldığını görülebiliyor. Nüfus yoğunluklarının az ya da çok olduğu illerde Ak Parti'nin seçilme oranı farklılık göstermemektedir.

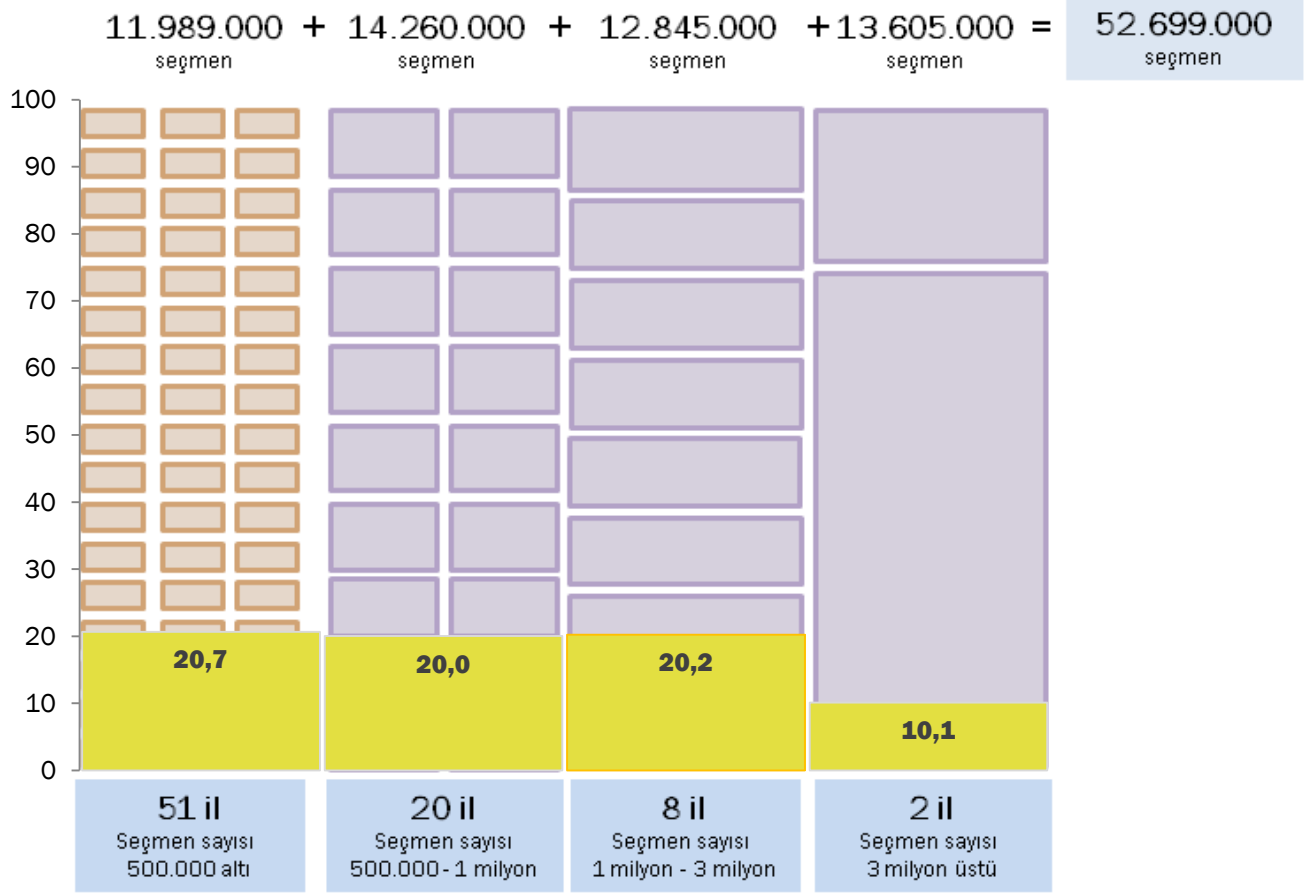
Yukarıdaki dağılıma CHP için göz attığımızda ciddi bir farklılaşma dikkatimizi çekiyor. CHP, net bir şekilde nüfus yoğunluğu yüksek olan illerde çok daha fazla oy almaktadır. Büyükşehir olmayan 51 ilin toplamının sadece yüzde 16'sının oyunu alırken, iki büyükşehirde bu oran yüzde 35'e çıkmaktadır.

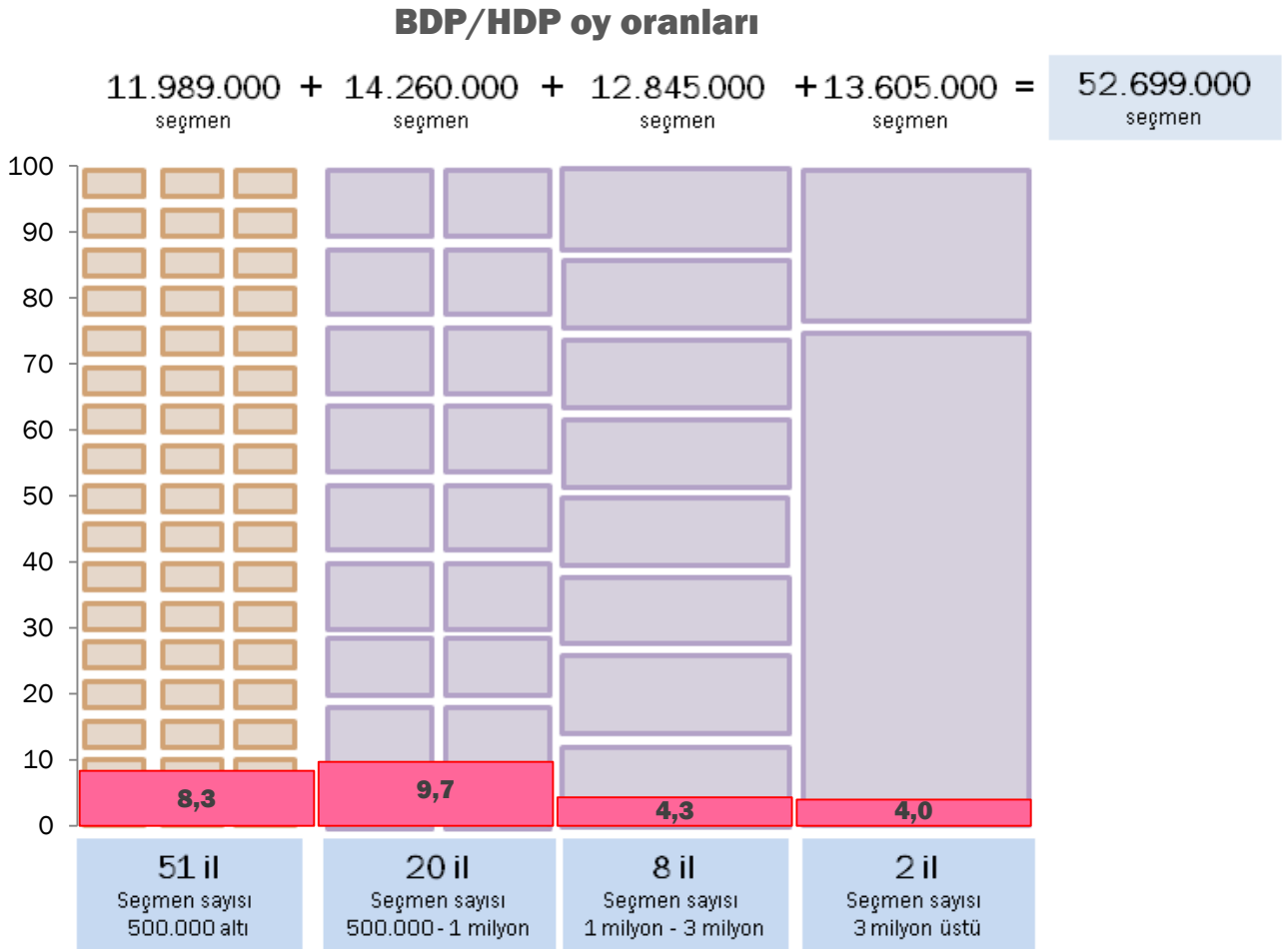
MHP'ye baktığımızdaysa İstanbul ve Ankara'da oyların sadece yüzde 10'unu alabilmişken 51 küçük ilde yüzde 20'nin üzerine çıktığını görüyoruz. Ancak, MHP oylarının dengesiz dağıldığını söylemek son derece zor. Zira, oransız bir şekilde büyümüş olan iki metropol dışında MHP'nin hayli yaygın olduğu gözüküyor. Diğer yandan, bu grafiğe bakarak, büyük metropollerde oy kazanmanın ülke geneline göre farklı bir politika olduğunu iddia edebiliriz. Ak Parti ve CHP bu politikada daha başarılıyken, MHP geri kalmış görünmektedir.

MHP oy oranları

BDP'nin ise dağılımının düşük nüfuslu illerde yoğunlaşıyor olmasını farklı bir şekilde izah etmek gerekiyor. Bu tablonun sebebini, BDP'nin varlığını gösterdiği doğu bölgelerinin nüfusun bir milyonun altında olan illerden oluşmasına bağlayabiliriz.

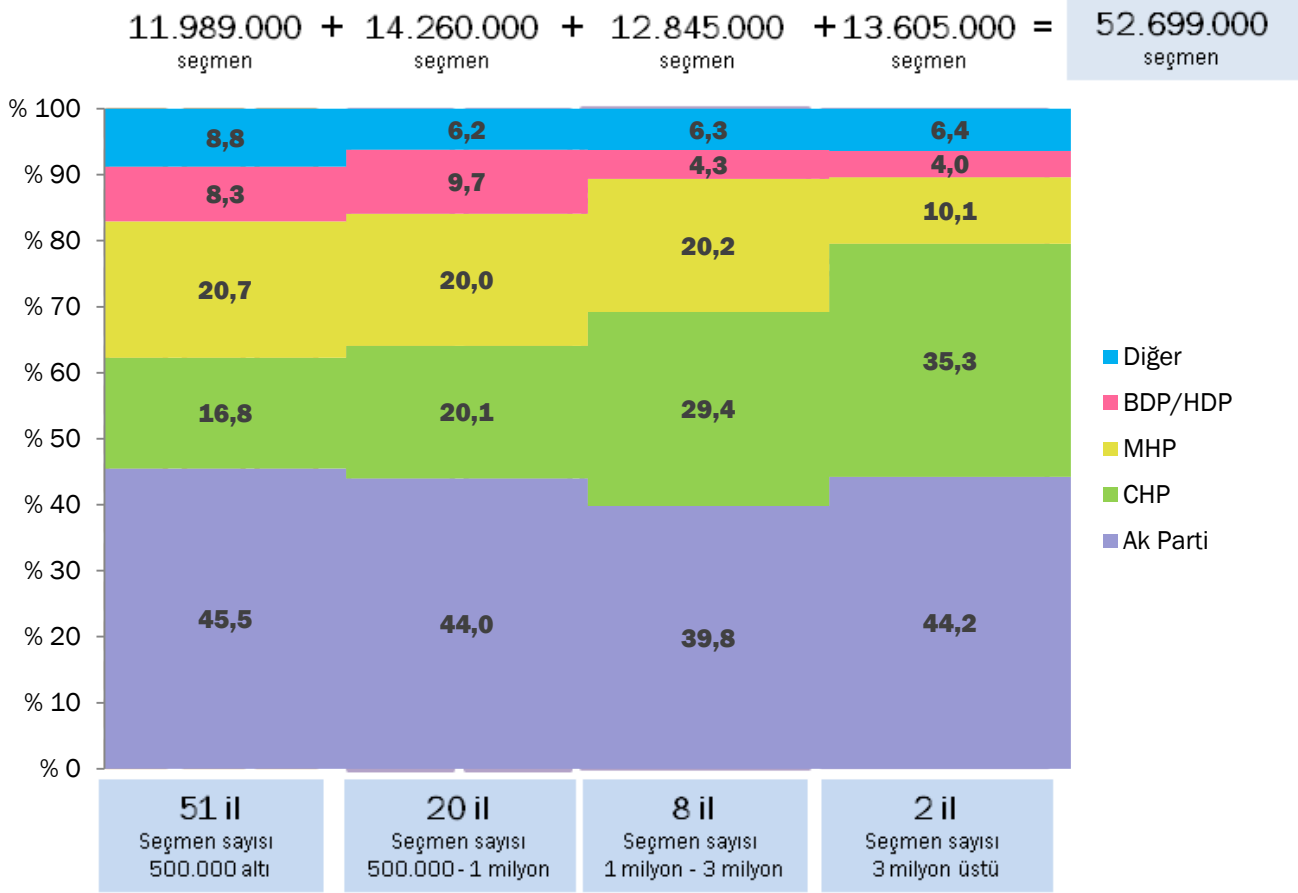

Aşağıdaki grafik ise tüm partilerin oy oranlarını seçmen dağılımı üzerinde göstermektedir.

Yukarıda farklı şekillerde izah ettiğimiz, küçük partiler konusu kendini bu grafikte farklı bir şekilde gösteriyor. Görüldüğü gibi parlamento dışında kalan partiler bu yerel seçimde kendilerini düşük nüfuslu bölgelerde daha fazla göstermişler.

Tüm Partilerin Oy Oranları

Bu dağılıma özellikle, Ak Parti ile diğer partiler arasındaki rekabet hakkında fikir edinebilmek veya tahmin yürütebilmek için dikkatli bakmak gerekiyor. Her bir parti, farklı nüfus tipolojilerinde farklı performans sergilerken, iktidar partisi gerçek anlamda yaygın bir taban oluşturmuş gözüküyor.

Partilerin ülke coğrafyasında nasıl yayıldığını ve 2011 seçimine göre nelerin değiştiğini ise aşağıdaki grafik ve haritalarda daha net anlayabileceğiz.

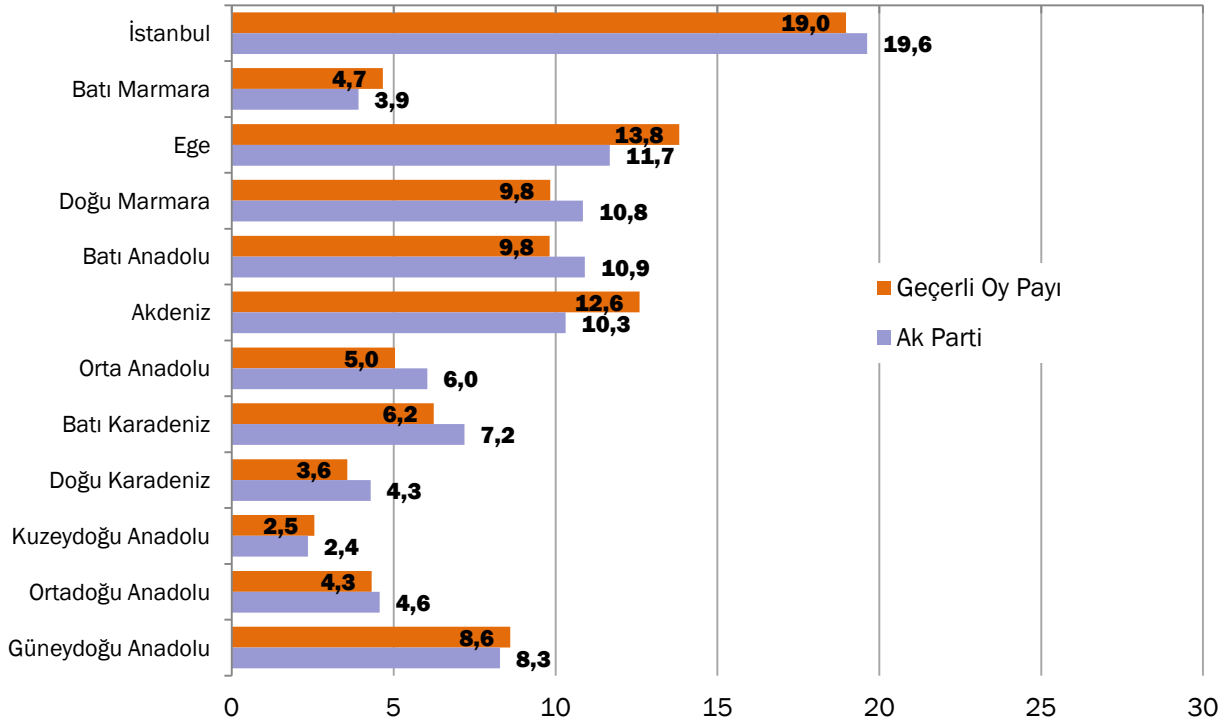

5.3. Bölgelere Göre Oy Dağılımları

Yukarıda partilerin oylarının nüfus yoğunluklarına göre ne şekilde dağıldığını gördük. Bu bölümde ise oyların 12 coğrafi bölgede nasıl dağıldığını tespit etmeye çalışacağız.

Aşağıdaki grafik Ak Parti oylarının 12 farklı bölgeye ne oranda dağıldığını göstermektedir. Örneğin, Ege bölgesinde kullanılan geçerli oylar tüm ülkedeki oyların yüzde 13,8'ini oluştururken, Ak Parti oylarının yüzde 11,7'sini Ege bölgesinden almıştır. Bu anlamda, verilere bakarsak iktidar partisinin varlığını hissettirmedeği bir bölge olduğunu iddia etmek hayli güç gözüküyor.

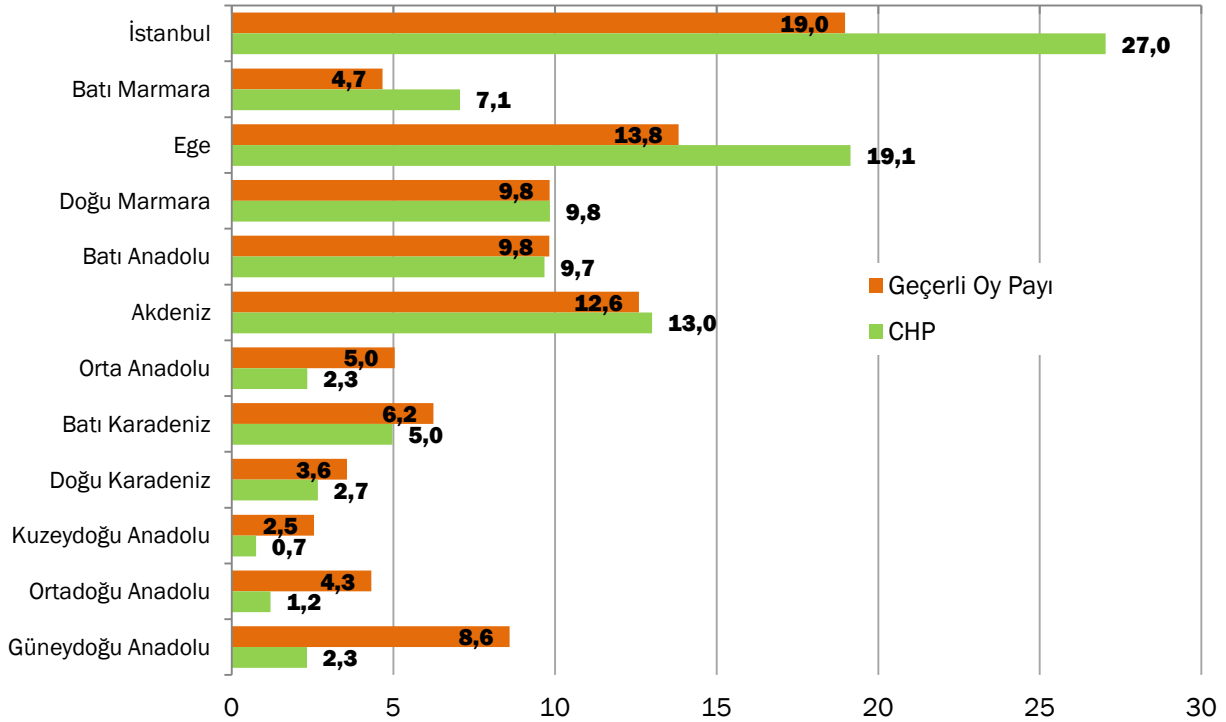
Ak Parti oylarının bölgelere dağılımı

Aşağıdaki grafik ise aynı şekilde CHP'nin oylarının bölgelere dağılımını ortaya koymaktadır. İstanbul'da sayılan geçerli oylar ülke genelindeki oyların yüzde 19'unu teşkil ederken, CHP oylarının dörtte birinden fazlasını (yüzde 27) İstanbul'dan almıştır.

CHP oylarının bölgelere dağılımı

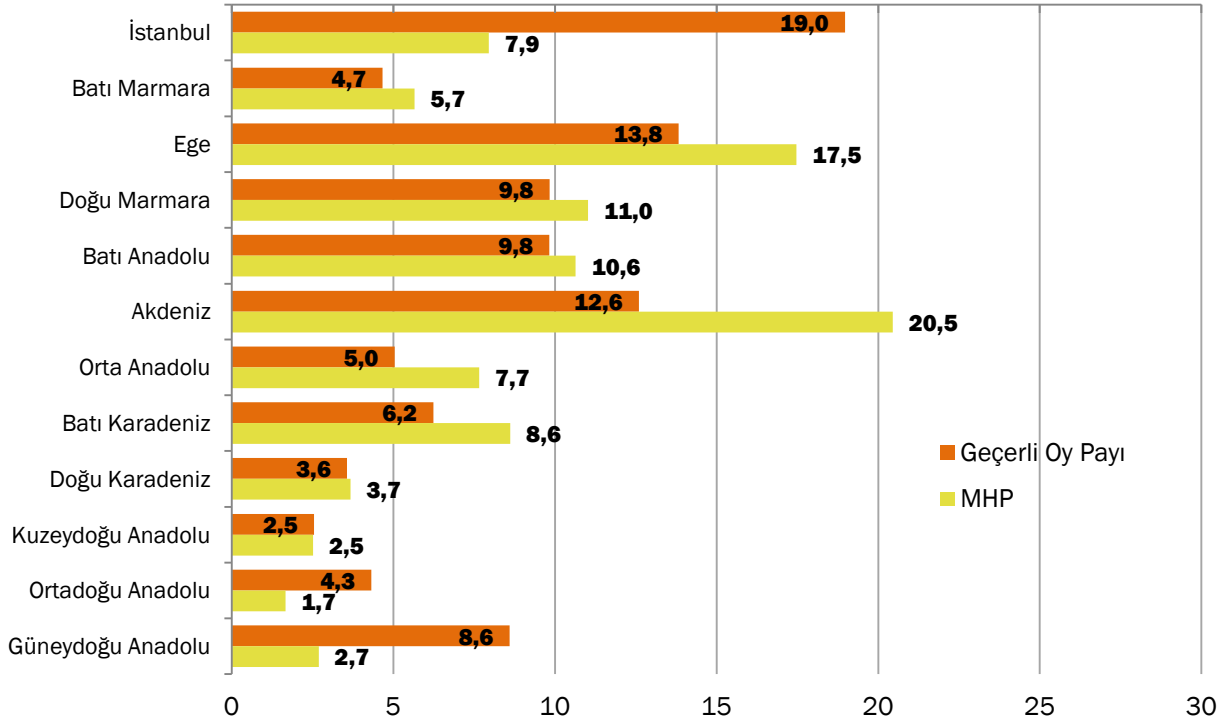

Görüldüğü gibi, CHP İstanbul'da ve Ege'de ve biraz da Batı Marmara'da daha yoğun oy almışken, özellikle doğu bölgelerinde hiç varlık gösterememiştir. Güneydoğu Anadolu bölgesinde kullanılan oylar ülke oylarının yüzde 9'unu oluştururken, CHP oylarının sadece yüzde 2'sini bu bölgeden alabilmiştir.

Aşağıdaki grafik ise MHP'yi aynı şekilde incelememize olanak veriyor. MHP, İstanbul ve doğu bölgeleri dışındaki yerlerde varlığını nüfusa oranlı bir şekilde gösterebilen bir parti olarak göze çarpıyor.

MHP oylarının bölgelere dağılımı

Diğer yandan, başta Akdeniz olmak üzere, Ege ve Batı Karadeniz, nüfusa oranladığımızda MHP'nin çok daha fazla oy topladığı bölgeler olarak göze çarpıyor. Akdeniz bölgesinin seçmeni ülkenin yüzde 13'ünü teşkil ederken, MHP oylarının beşte birini bu bölgeden alıyor.

Partilerin oylarının bölgesel olarak nasıl dağıldığını tespit edebildik. Elbette, bu oranları il bazında haritalarda gözlemlemek daha derin bir analiz imkanı sunacaktır. İller bazında partilerin oy oranları haritalarını ise 'Siyasi Rekabet Eksikliği' bölümünde inceleyebilirsiniz.

5.4. İlçe Bazında Dağılım

30 Mart seçimlerinde büyükşehir sınırları içinde olsun olmasın her seçmen ilçe belediye başkanlığı için oy kullandı. Dolayısıyla, ilçe bazında partilerin performansları önemli göstere olarak karşımıza çıkıyor.

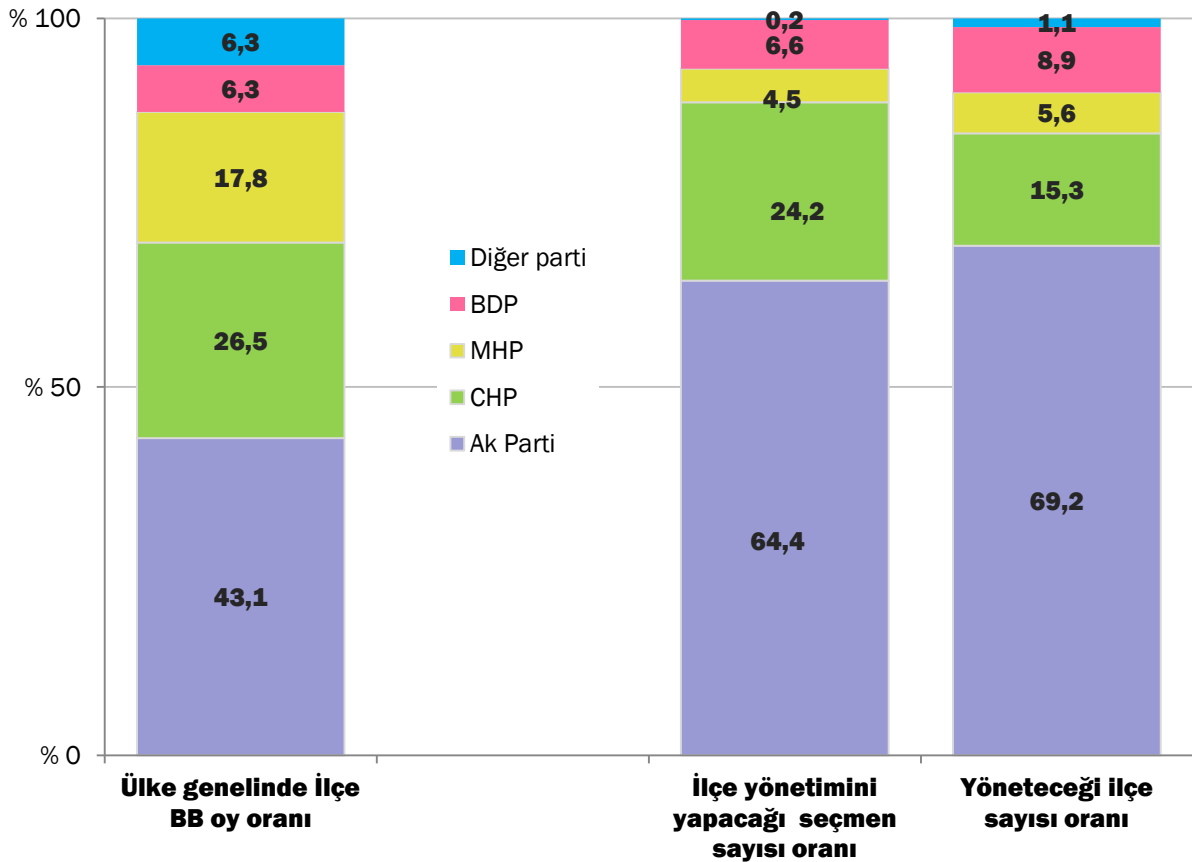
Önceki bölümlerde farklı şekillerde iktidar partisinin hem coğrafi açıdan, hem de nüfus yoğunlukları açısından büyük oranda yaygın olduğunu belirtmiştik. Ak Parti, herhangi bir bölgede veya coğrafi tipolojide farklılık göstermeden yaygın oy oranı ortaya koyuyor. Bu yaygınlığın karşılığı da aşağıdaki grafikte net bir şekilde görülüyor.

Bu grafik, partilerin ilçe belediye başkanlığı seçimlerinde toplamda aldığı oy oranları ile beraber önümüzdeki dönemde o partilerin 970 ilçenin ne kadarını yöneteceğini göstermektedir.

Her beş kişiden üçü Ak Partili belediyede yaşayacak

Örneğin, Ak Parti ülke genelinde ilçe belediye başkanlığı oylarının yüzde 43'ünü alırken 970 ilçenin yüzde 69'unu yani, 670'ini yönetecektir. Bu 670 ilçedeki toplam seçmen nüfusu ise Türkiye seçmeninin yüzde 64'ünü teşkil etmektedir.

Hangi parti ilçelerin ne kadarını yönetecek (970 ilçe) ?

CHP ise ülke genelinde ilçe belediye başkanlığı oylarının yüzde 27'sini almasına karşın ilçelerin sadece 15'inde birinci gelebilmiştir. Ancak, CHP'nin en yüksek oyu aldığı ilçelerin nüfus yoğunluğundan dolayı, CHP'nin 148 ilçede belediye başkanlığı yapacağı seçmen yüzde 24 seviyesindedir. Bu durum BDP ve HDP için tam tersine çalışmaktadır. 970 ilçenin yüzde 9'unun (86 ilçenin) yönetimini BDP/HDP devralıyorken, bu ilçelerdeki seçmen toplamın yüzde 7'sidir.

MHP her yerde var ancak yarışı kazandığı yer çok az

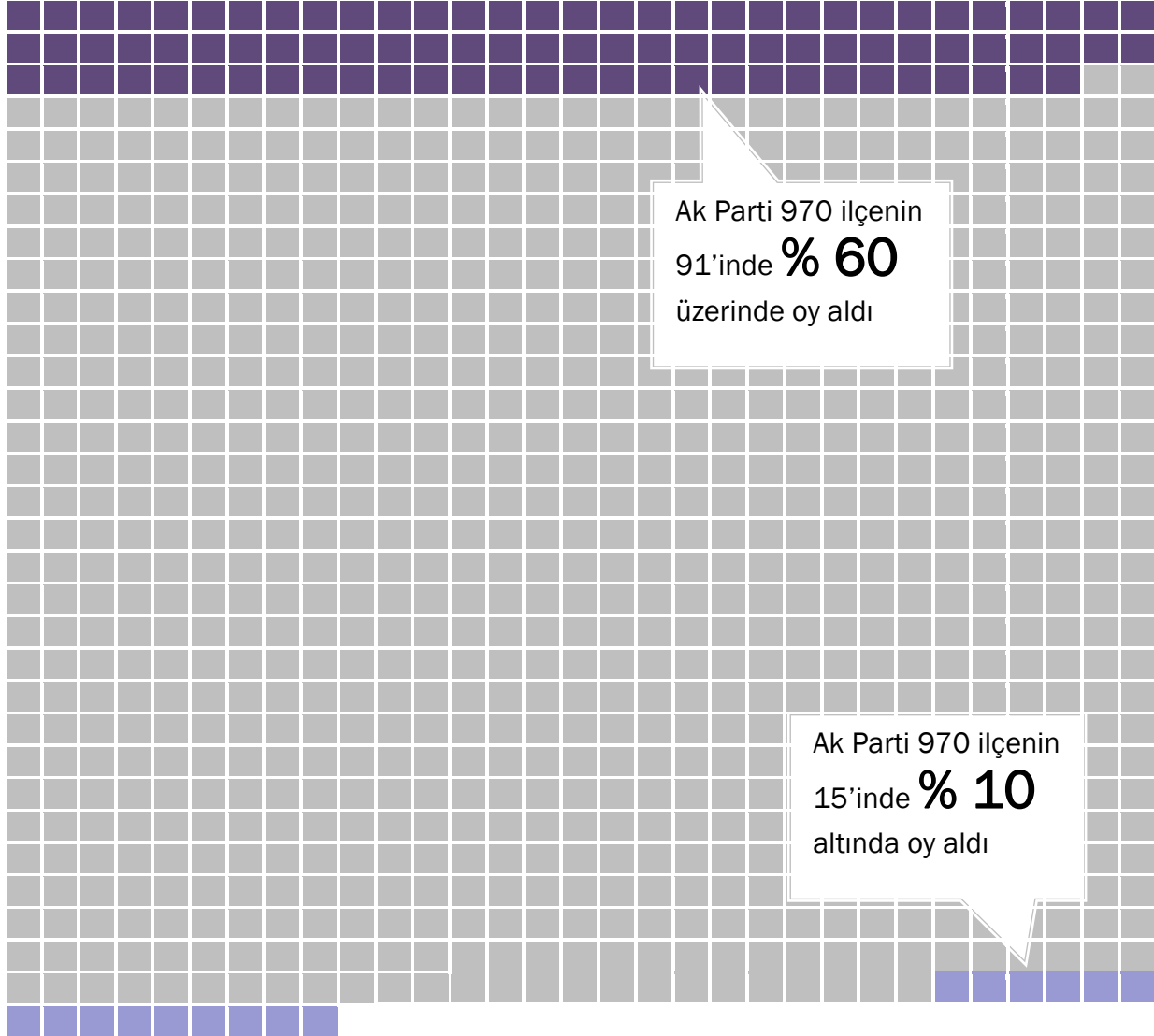
En dikkat çekici durum MHP'de göze çarpmaktadır. MHP, ülke genelinde ilçe oylarının yüzde 18'ini alabilmişken, birinci olduğu, belediye başkanlığını kazandığı ilçe oranı bunun üçte birinden bile azdır. MHP, coğrafi olarak her yerde kendini göstermiş ancak, yarışı kazandığı yer çok daha az olmuştur. 970 ilçenin sadece 54'ünün MHP'li belediye başkanı olacaktır.

En az temsil edilenler ufak partiler

Ülke genelindeki oy varlığı düşük olsa da en dramatik fark küçük partilerde görülmektedir. Oyların yüzde 6'sı, 4 parti dışındaki siyasal oluşumlara verilmişken bu partilerin ilçe belediye başkanlığını devraldığı ilçelerin sayısı 10'u geçmemektedir. Bu bulguyu da, siyasi temsil durumunun yetersizliği olarak görmek mümkün. Neticede, bahsettiğimiz yüzde 6'lık diğer partiler oranı yaklaşık 2,6 milyonluk seçmene karşılık gelmektedir.

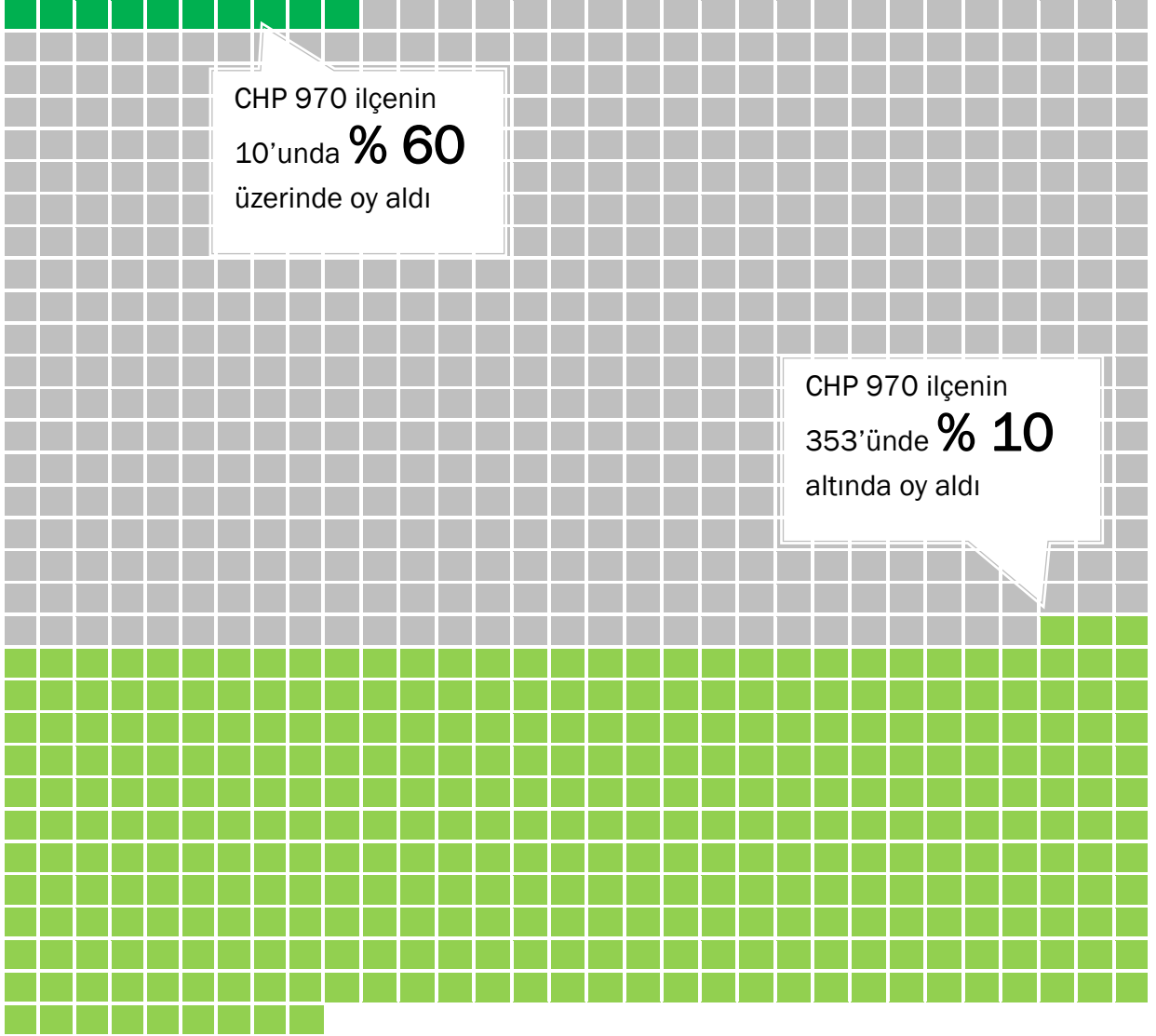

Aşağıdaki grafiklere ise partilerin yaygınlığını ortaya koymak için özellikle dikkat edilmesi gerekiyor. Burada, partilerin varlıklarını ağırlıklı olarak gösterdiği ve hiç gösteremediği ilçeleri bir arada verilmektedir. Aşağıdaki her bir kutu 970 ilçeden birini temsil etmektedir. Ak Parti ülke genelindeki 970 ilçenin 91'inde yüzde 60'ın üzerinde oy alırken, yüzde 10 altında oy aldığı ilçe sayısı 15'tir. Diğer bir deyişle, Ak Parti ilçelerin yaklaşık yüzde 10'unda belediye başkanlığını büyük farkla almış gözükmemektedir.

CHP'nin yüzde 10 altında oy aldığı ilçe sayısı ise 353'tür. Bu noktada hatırlatmak gerekiyor ki, bu 353 ilçenin 33'ünde CHP herhangi bir ilçe belediye başkan adayı dahi göstermedi. Diğer bir deyişle, ülkedeki ilçelerin üçte birinden fazlasında CHP varlığını neredeyse hiç hissettirememiştir.

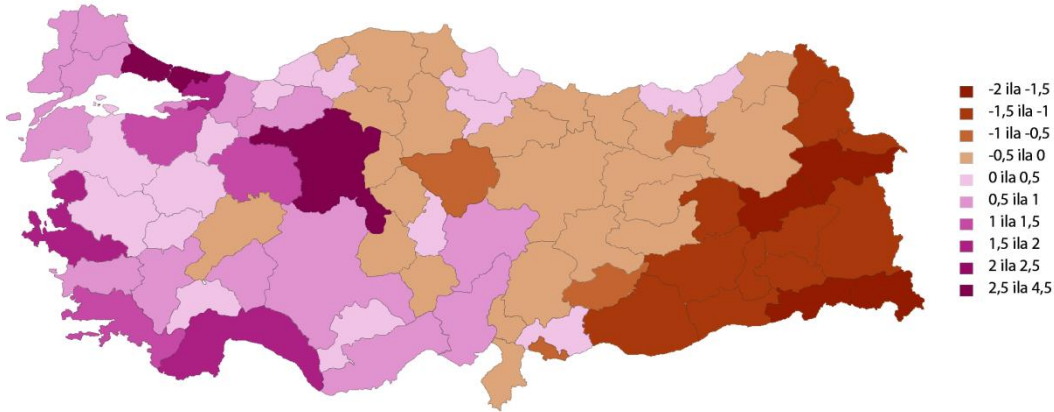
6. SİYASİ REKABET EKSİKLİĞİ

Seçim sonuçlarının analizi de KONDA araştırmalarının bulguları da ülkede siyasi rekabet eksikliğine işaret etmektedir. Önceki bölümde de değinilen, farklı nüfus büyüklüklerine ve sosyolojik niteliklere işaret eden farklı kümelerde her bir partinin paralel oranda yer almadıkları tespitini daha ileri analizlerle de tekrarlamak mümkündür.

6.1. İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi*

Bu analize başlamadan aşağıda Kalkınma Bakanlığı'nın 2011 tarihli 'illerin sosyoekonomik gelişmişlik endeksi'nden üretilmiş olan, aşağıdaki haritayı incelemekte yarar var.

Sosyo-ekonomik gelişmiş endeksine göre dengeli olmayan kalkınmanın ve gelişmenin sonuçları görülmektedir. Bu harita aynı zamanda bir bakıma 100 yıllık batılılaşma ve modernleşme sürecinin de sonucudur.

*Kalkınma Bakanlığı verisi 2011

İstanbul-Ankara arasındaki bir coğrafya ile İzmir-Antalya arasındaki kıyıları kapsayan bir coğrafyanın ülkenin sosyoekonomik olarak gelişmiş bölgeleri olduğu görülmektedir. Buna karşılık ülkedeki dengesiz ve adaletsiz gelişmişliğini gösterir biçimde Doğu ve Güneydoğu bölgeleri en geri coğrafyayı oluşturmaktadır.

2014 seçimlerinden sonra oluşan siyasi tabloyu bu haritayı hatırd tutarak okumaya çalışmak çarpıcı ipuçları vermektedir.

6.2. Haritalarla Partilerin 2011-2014 Oy Farkları

Aşağıdaki haritada farklı oy dilimlerine göre Ak Parti'nin 2011 ve 2014 seçimlerindeki oy dağılımı görülmektedir. Yine daha önceki bölümde de vurgulandığı gibi;

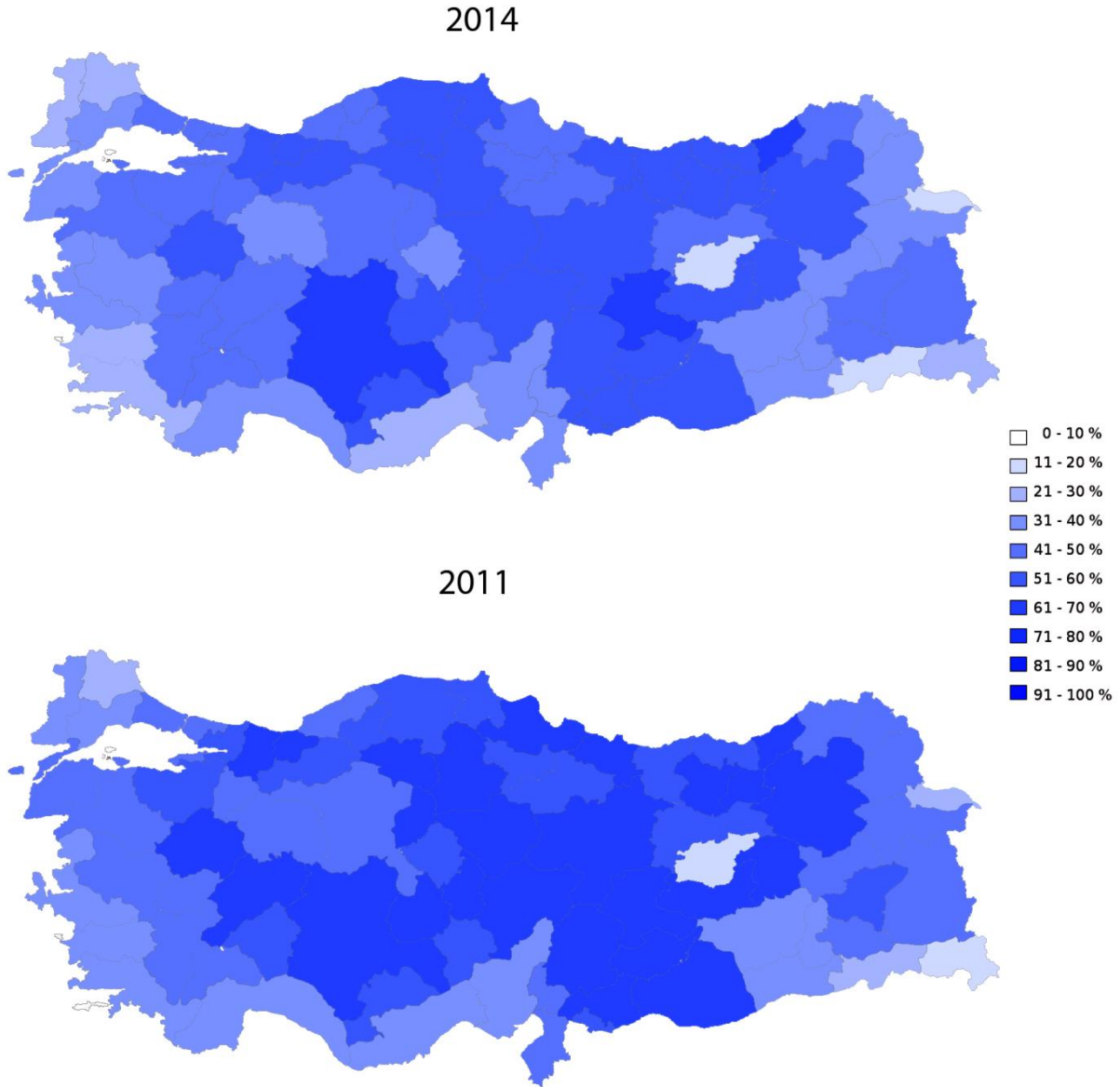
- Ak Parti ülkenin tüm coğrafyasında yer almaktadır.
- Yine de batı kıyılarında ve doğuda görece biraz daha az oy almaktadır.
- Sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksinden oluşan harita ile paralellik de dikkat çekicidir. Ülkenin her yerinde var olmasına karşın Ak Parti sosyoekonomik

gelişmişlik endeksine göre daha geride olan illerde oldukça yoğun biçimde var olmaktadır.

- Oy dağılımı örgüsü olarak bakıldığında da 2011 ve 2014 haritaları arasında belirgin bir farklılaşma gözlenmemektedir.

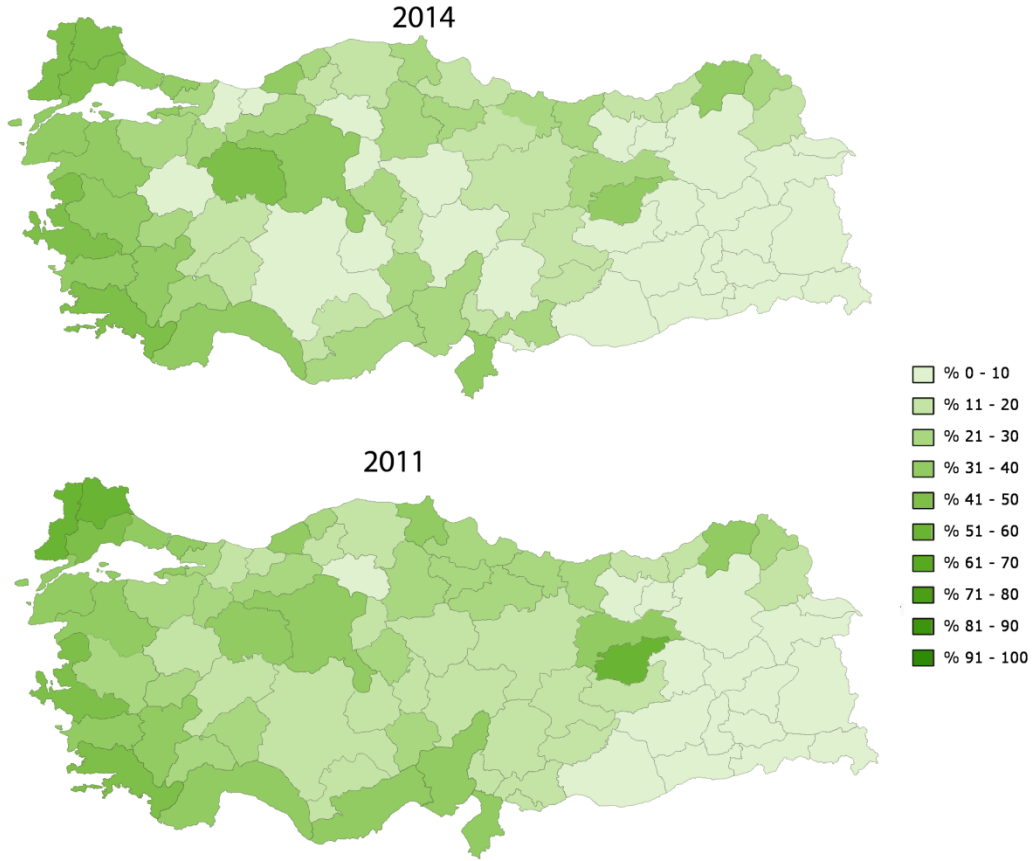
Ak Parti'nin illere göre oy ağırlıkları

CHP oylarının dağılımları haritalandığında ise şunları not etmek gerekir:

- CHP tüm coğrafyaya yayılmış değildir. CHP ülkenin belli bölgelerinde yoğunlaşmakta, belli coğrafyalarındaysa hiç görülmemektedir.
- CHP'nin var olduğu coğrafya hem ülkenin batısı ve kıyıları hem de sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesi yüksek coğrafyadır.
- 2011'den 2014'e CHP'nin ülkeye yayılmak yerine, bulunduğu alanlarda daha da yoğunlaştığı görülmektedir.

CHP'nin illere göre oy ağırlıkları

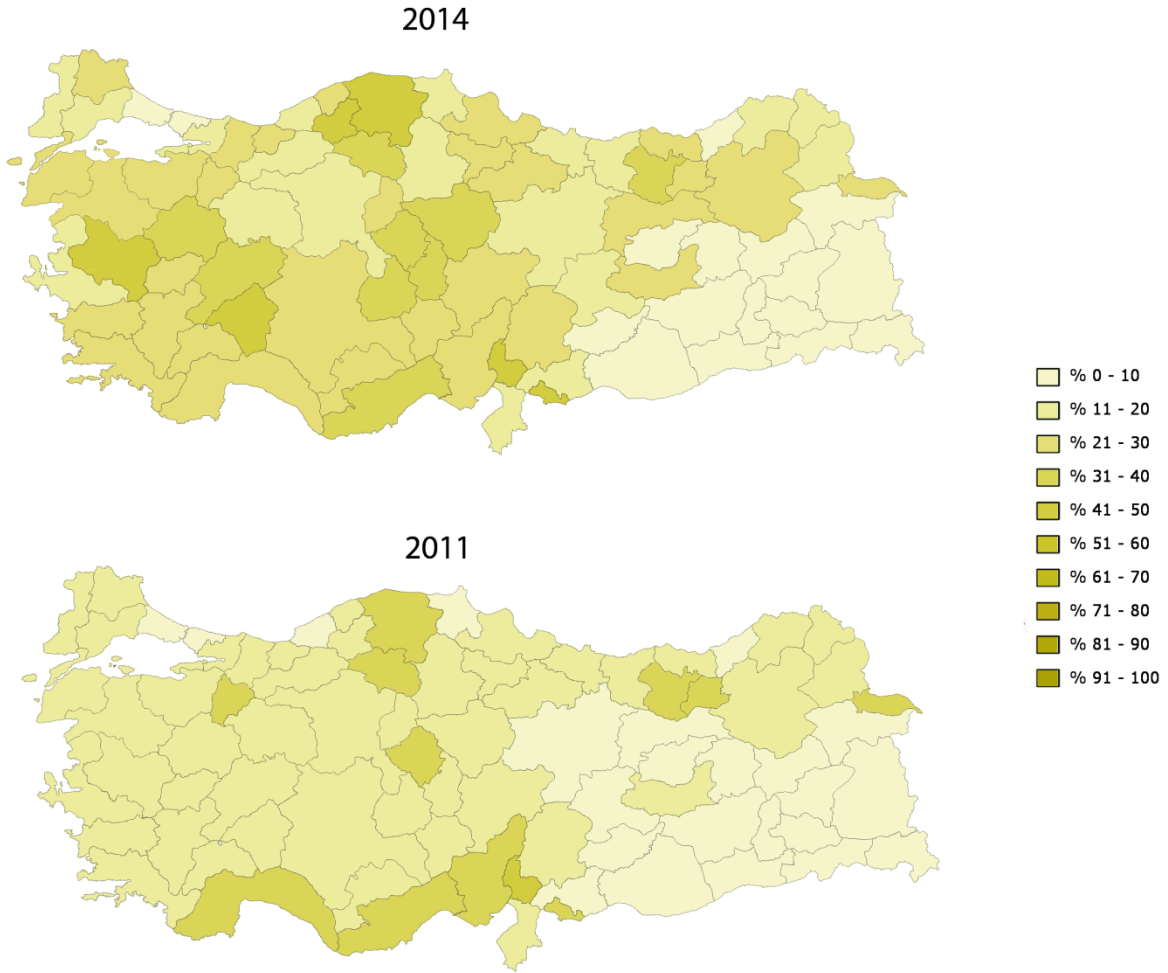

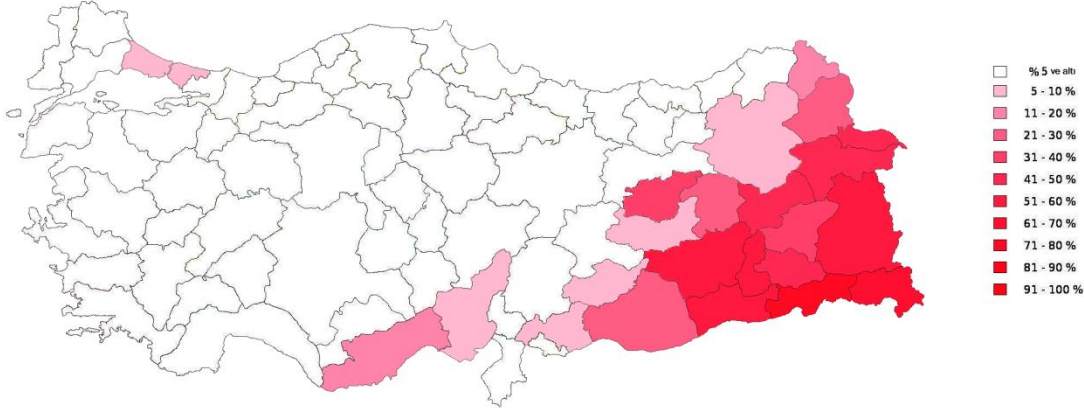
MHP oy dağılımı gösteren haritayı incelediğimizde ise:

- MHP'nin bulunduğu bölgelerde oyunu yaygın olarak arttırdığı görülüyor.
- MHP'nin Orta Anadolu'da yaygın olduğu görülüyor.
- MHP'nin aynı zamanda 2011'den 2014'e Ege'ye ve Akdeniz'e doğru güçlenerek yayılmış olduğu görülüyor.
- Ortadoğu ve Güneydoğu bölgelerinde MHP'nin var olmaması açısından 2011'den 2014'e değişiklik olmadığı görülüyor.

MHP'nin illere göre oy ağırlıkları

BDP/HDP'nin illere göre oy ağırlıkları

BDP/HDP'nin oy dağılımının ise doğu bölgelerinde oldukça yüksek yoğunlaşma ve İstanbul dışında diğer yerlerde neredeyse hiç var olmaması noktasında olduğu görülüyor. Aynı zamanda BDP'nin güçlü biçimde var olduğu bu coğrafyanın yalnızca Kürt yurttaşların olduğu yer olmakla kalmayıp, ülkenin sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksine göre en geri kalmış bölge olduğu da görülmektedir.

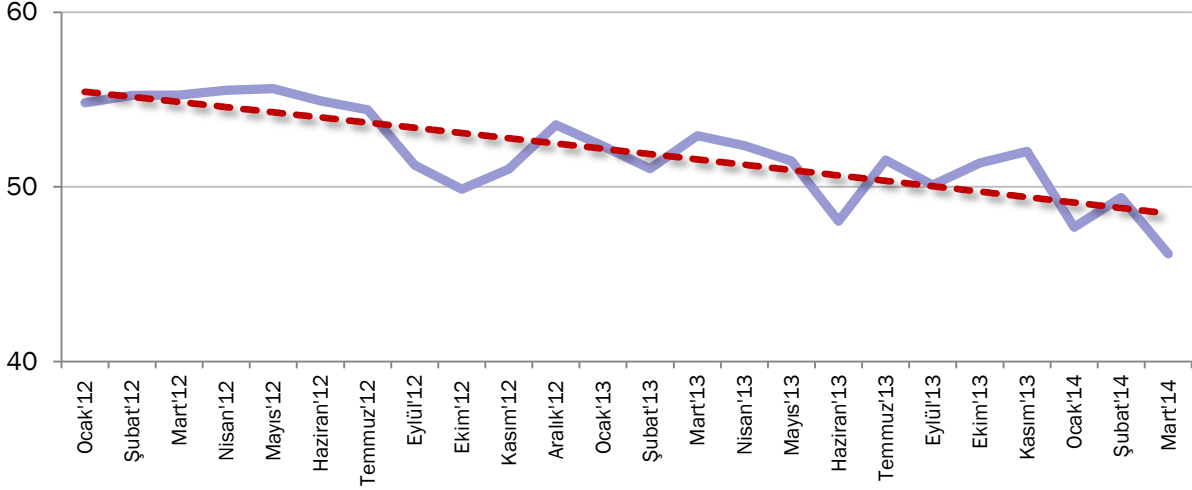
Bu beş haritayı beraberce değerlendirdiğimizde:

- **Ülke coğrafyasının her yerinde var olan tek bir siyasi rekabet değil, farklı coğrafyalarda farklı bir partiye Ak Parti arasında rekabet yaşandığı söylenebilir.**
- **Partilerin var oldukları coğrafyalarla ülkenin sosyoekonomik gelişmişliği birebir örtüşmektedir.**

Özellikle Gezi olayları ve 17 Aralık süreci sonrası Ak Parti'nin potansiyel oyundan kaybettiği de not edilmelidir. KONDA'nın yerel seçime dair 22 Mart'ta yaptığı ve kamuoyuna yapılan açıklamada yer alan, yine son üç yılın araştırmalardaki siyasal eğilimlerin kararsızlar dağıtıldıktan sonraki bulguların Ak Parti'ye dair olan grafik aşağıdadır. Görüldüğü gibi Ak Parti eğilim çizgisi aşağıya doğru seyretmiş, 2012 başlarında yüzde 54'ün üstüne çıkan Ak Parti, aradan 24 ay geçtiğinde yüzde 46'ya inmiş fakat muhalefet partileri bir sıçrama üretememiştir. Ak Parti'deki genel düşüş ciddi bir siyasi rakip içi önemli bir fırsat olabilirdi. Ancak ele aldığımız nedenler dolayı, ülkede halen böyle bir durum olmadığı görülebiliyor.

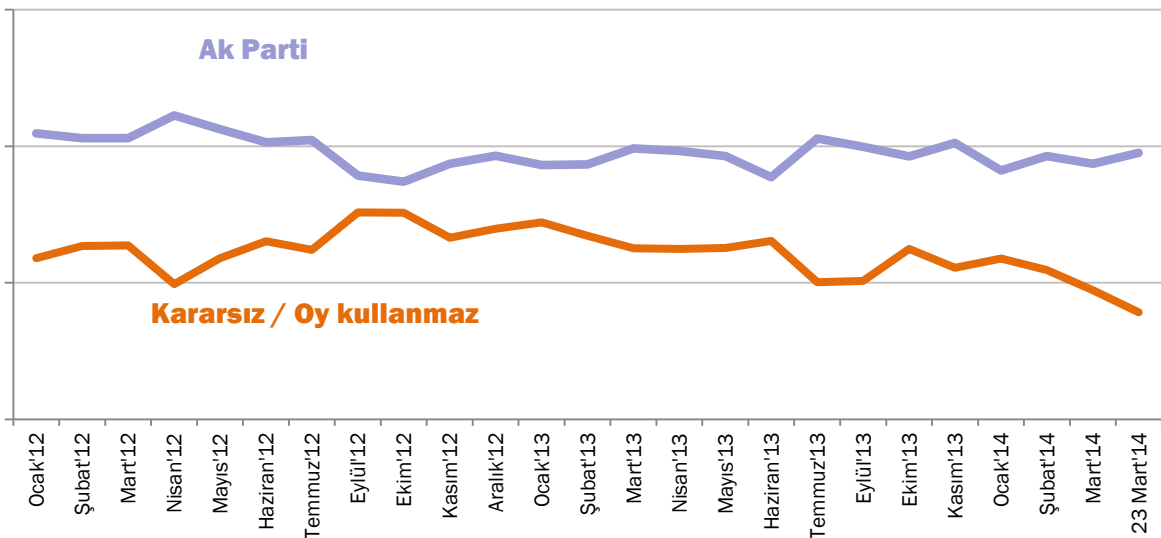
Ak Parti'nin 2 yıllık oy seyri ve eğilim çizgisi

Siyasi rekabet eksikliğini gösteren bir başka bulgu da KONDA araştırmalarıdır. Aşağıdaki grafikten görüldüğü gibi Ak Parti oyları üç yıl içinde inişli, çıkışlı bir grafik göstermekle beraber, iktidara aday ikinci bir partiye ait olması gereken ikinci ve simetrik çizgi bir partiye değil, kararsız seçmenlere aittir. Toplumun ağırlık eşiği düşmüş, her olayda, tercihlerde değişiklikler olmuş, fakat iktidar partisinden hoşnutsuz olan seçmen bir başka partiye gidememiştir.

Tüm bu bulgular bir kez daha siyasi rekabet eksikliğini teyit etmektedir.

Ak Parti/ Kararsız seçmen ilişkisi

7. ARAŞTIRMANIN KÜNYESİ

7.1. Araştırmanın Genel Tanımı

Bu raporun dayanağı olan araştırma, KONDA Araştırma ve Danışmanlık Ltd. Şti. tarafından gerçekleştirilmiştir.

Araştırma, Türkiye'nin 18 yaş üstü yetişkin nüfusunu temsil edecek deneklerin 30 Mart yerel seçimlerine dönük tercihlerini ve nedenlerini öğrenmek için tasarlanmış ve uygulanmıştır. Araştırmanın saha çalışması 22-23 Mart 2014 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın bulgularının hata payı, yüzde 95 güven aralığında +/- 1,8, yüzde 99 güven aralığında yüzde +/- 2,4'tür.

Araştırmanın finansmanı KONDA'nın özkaynaklarından karşılanmıştır.

Araştırmanın seçimde gerçekleşecek oy dağılımlarına dönük ana bulgu 28 Mart 2014 tarihinde KONDA web sitesinden (www.konda.com.tr) ile paylaşılmıştır.

7.2. Örneklem

Örneklem, ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) verilerine dayalı mahalle ve köylerin nüfus büyüklükleri ve eğitim seviyeleri verileri ile 12 Haziran 2011 genel seçimlerinin mahalle ve köy sonuçları katmanlandırılarak hazırlanmıştır.

Yerleşim yerleri önce büyükşehir (30 büyükşehir) ve geleneksel yerleşimler (51 il) ayrıştırılmış ve 12 bölge esas alınarak örneklem tespit edilmiştir.

Araştırma 33 ile bağlı 173 mahalle ve köyde 3 bin 67 kişiyle hanelerinde yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilmiştir.

Gidilen il	33
Gidilen ilçe	119
Gidilen mahalle/köy	173
Görüşülen denek	3067

Her bir mahallede gerçekleştirilen 18 anket için yaş ve cinsiyet kotası uygulanmıştır.

Araştırmanın saha çalışmasında diğer tüm KONDA araştırmalarında olduğu gibi dışarıdan yüklenici firma veya ekip kullanılmamıştır.

Araştırma kapsamında saha uygulaması gerçekleştirilen iller bölgelere göre aşağıdaki tablodadır.

	Düzyey 1 (12 bölge)	Gidilen iller
1	İstanbul	İstanbul
2	Batı Marmara	Balıkesir, Çanakkale, Edirne
3	Ege	Denizli, İzmir, Kütahya, Uşak
4	Doğu Marmara	Bursa, Eskişehir, Kocaeli, Bolu
5	Batı Anadolu	Ankara, Konya
6	Akdeniz	Antalya, Adana, Hatay, Mersin
7	Orta Anadolu	Kayseri, Niğde, Sivas
8	Batı Karadeniz	Bartın, Samsun, Tokat, Zonguldak
9	Doğu Karadeniz	Trabzon
10	Kuzeydoğu Anadolu	Erzincan
11	Ortadoğu Anadolu	Elazığ, Malatya, Van
12	Güneydoğu Anadolu	Diyarbakır, Gaziantep, Şanlıurfa

Anket çalışmasında kullanılan oy pusulasının bir örneği;

